

תוכן עניינים

4	פתח דבר.....
6	הקדמה למאמר "אנא נסיב מלכא".....
8	ביאור מאמר הרבי "ביום עשתי עשר יום" י"א ניסן ה'תשל"א.....
84	סיכום ותימצות המאמר "אנא נסיב מלכא".....
92	קטעי ביוגרפיה על הרבי מליובאוויטש לרגל 111 שנה ליום הולדתו.....
121	פלפול הלכתי משיחת הרבי בעניין "קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני".....
131	ברכת המזון ושבע ברכות.....

פתח דבר

אנו מודים לה' על כל הטוב אשר גמלנו, וזיכנו בנישואי בנו הרה"ת אליהו מנחם שי' ובתנו חי' מושקא שתחי', ביום שלישי א' לראש-חודש ניסן, ה'תשע"ג. התודה והברכה מובעת בזה לבני משפחתנו, ידידינו ומכירינו שבאו מקרוב ומרחוק להשתתף בשמחתנו ולברך אותנו ואת בנינו שיחיו בברכת מזל טוב וחיים מאושרים בגשמיות וברוחניות, ואי"ה נשיב לכם כגמולכם הטוב.

בתור הבעת תודה לבבית והוקרה לכל הנוטלים חלק בשמחתנו, מוגשת בזה תשורה מיוחדת – מיוסד על הנהגתו של כ"ק אדמו"ר מהורי"צ הנשיא השישי לשושלת חסידות חב"ד המפוארת שחילק 'תשורה' בחתונת בנו, כ"ק אדמו"ר שליט"א והרבנית חי' מושקא נ"ע.

בתשורה זו שלפניכם הסבנו את תשומת הלב בהשקעה על גולת הכותרת בביאור של אחד ממאמריו הנפלאים ביותר של הרבי מליובאוויטש שליט"א, "אנא נסיב מלכא" הפותח בדיבור המתחיל "ביום עשתי עשר יום..". שנאמר בהתוועדות י"א ניסן ה'תשל"א ע"י הרבי, לרגל יום הולדתו ביום זה. תיזמון אמירת המאמר קשור בקשר מיוחד ומפליא עם הקרבת קרבנותיו של נשיא-שבט-אשר בי"א ניסן. אין זה מן הסתם, וכפי שנראה בהמשך את הקשר הישיר לבחירת הפיקח במלך, בחירה עצמותית מעל כל דרגה, המובילה אותנו עדי הבחירה האמיתית בנשיא הדור דרכה אנו קשורים, נושמים, וחיים, כפי שמסביר בעל התניא בספרו. ניתן לומר שזכינו להוציא לאור 'תורה מפוארה בכלי מפואר', תוך ביאורים והסברים המוסיפים נופך וחקן על מאמרו של הרבי, שבסיום הלימוד מובילים אותנו היישר להתבוננות והפקה מעשית בחיי היום-יום.

בנוסף לכבוד יום הולדתו ה-111 של הרבי מליובאוויטש, ובהיכנסו לשנת ה-112 לאורך ימים ושנים טובות, בחרנו להוסיף פרקי ביוגרפיה קצרים אודות "הנשיא השביעי בחסידות חב"ד" האישיות המפורסמת ביותר בעולם, בקרב חוגים רבים, יהודים ואף אומות העולם. פועלו, תורתו, ומשנת חייו אשר מהווים מגדלור למהפכת

השליחות ברחבי העולם על עשרות-אלפי שלוחיו בתבל. כל זכויות הכתיבה והפרסום שמורות לאירגון ההפצה ממ"ש שמתוך ספרם העשיר והמקיף 'נביא מקרבך', עובדו קטעים נבחרים אודות נשיא חב"ד השביעי, הרבי מלובביץ.

לחביבותא דמילתא הוספנו פילפול הילכתי מבואר, הלקוח משיחה שחידש הרבי על סוגיה בתורת הנגלה ובענינים שהזמן גרמא, בנושא 'קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני', בו מובא ליבון הלכתי מדברי פסק הרמב"ם בנוגע לקטן שהגדיל, הרבי מביא את דברי הרוגוצ'בי, ר' חיים הלוי מבריסק, ומעמיד את שיטת אדמוה"ז אסוקי דשמעתא, בין הרמב"ם ו'הראשונים' לדברי האחרונים.

בתשורה זו ובהכנתה הושקעו מאמצים רבים, מטרתנו היא להגדיל תורה ולהאדירה, המעוניינים בכך יפנו לבעל הזכות של ההוצאה לאור, הרב שגיב הלוי עמית שיחי'. שישמח להעשיר את שמחתכם בתשורות ייחודיות לכבוד שמחתכם; בכל נושא במאמרי הרבי, תורת הנגלה והחסידות.

האל הטוב הוא ית' יברך את כבודו ואת אנשי ביתו יחיו בתוך אהב"י בברכות מאליפות מנפש ועד בשר. ויה"ר אשר יתקיימו ברכות כ"ק אדמו"ר שליט"א לחתן וכלה שיבנו בית נאמן בישראל, על יסודי התורה והחסידות, לנח"ר של כ"ק אדמו"ר שליט"א מלך המשיח, יבוא ויגאלנו, ויוליכנו לארצנו קוממיות תיכף ומיד ממ"ש.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

יוסף ושפרה חנה גול

שמעון ועליזה סבאג

מבוא

מאמר "אנא נסיב מלכא" - י"א ניסן ה'תשל"א

היאך מי שרוצה את הגן עדן של הקב"ה יש בו בחינת עבודה זרה, חס ושלום? היאך הגויים שאינם טפשים הגיעו לטעות אחר עבודה זרה? מהי המטרה אליה נדרשים לשאוף? ומדוע בחירתו של הפיקח במלך הינה כה משמעותית, בשעה שהכל יודעים שראוי לבחור בטוב ביותר? עד אשר זוכה הוא לתואר פיקח?

מצד אחד נראה מאמר חסידותי כדבר עמוק וכבד, המורכב משלל פרטים ורעיונות מתורת הקבלה והחסידות. באשר בכל מאמר חסידות קיימת מסגרת מסודרת. מעבר למטרת ההתבוננות שמביא ומייצר המאמר, יש בו ביאור על דבר הקשור עם הזמן המדובר, ובמאמר זה על קורבנו של נשיא שבט אשר. אשר הוא מגלם עניין חסידותי עמוק, וביאור דברי המדרש, ולבסוף את התירוץ לכל הקושיות שנשאלו במהלך המאמר.

לאידך, עם כל הצבעוניות ופרטי הפרטים לאורך כל המאמר, הרי יש כאן מהלך עם דרך ברורה, בו הרבי ממש חותך ומכריע, סולל מנתב ומדריך, מנתח באיזמל דק כל פרט. ומכל השפע הזה, מי שיפתח ויטעם מאמר זה, בביאור הנרחב, יבין כי הוא יצא כאדם מחודש, עם מטרה ברורה, והנחייה לכל חייו.

מאמר זה לכאורה פותח בעניין שולי של הקרבת קורבנות שבט אשר לחנוכת המזבח, ביום הולדתו של הרבי. (ועל כן הוא נקרא לפי הדיבור המתחיל "ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשר" תשל"א, שנת אמירתו, והוגה ע"י הרבי בשנת תשמ"ט). אולם, דרגת האמונה הברורה והזכה, המתחווה בהמשך המאמר ממש מאירה את דרכנו. אנו עוקבים אחר הפיקח שבחר במלך, ולא בשרים, ומשלב לשלב אנו מעמיקים ורואים, היכן החלה כל הסטייה של עבודה זרה, ומה ראוי לבצע לחיזוק האמונה. מאמר זה אכן מקיים, מראה, ומתווה את פתגמו הידוע של הבעש"ט הק', שהגאולה תבוא

בשעה שיפוצו מעיינות החסידות חוצה. שיא המעיין בשיא החוצה.

דווקא מאחר ורוצים אנו להשאיר את המתח הנשזר בשלבי המאמר, מנועים אנו להרחיב את היריעה יותר. אך נגלה, כי הבנת הטעם לבחירה במלך, וכן פתרון כל השאלות בכותרת, ההולכות ונפתרות, אחרי בחירת הפיקח במלך – הולכת וצוברת עומק אחר עומק, ובכך אנו צועדים לקראת הגאולה, בשעה שאז תרבה החכמה והדעה, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד. כדברי הכתוב בספר ישעיה "ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים"

הדפסת גוף המאמר התאפשרה הודות לרשות קה"ת. וכאן המקום להודות להם על הפצת התורה, הן דרך אתרי האינטרנט, והן באוצר החוכמה, כך שיהודי יכול להיות מקושר בכל מצב אל כל התורה המופלאה של חב"ד. כך שבשעה שנזקקנו לעיין במראה מקום מסוים, ולהעשיר – היה קל לבצע זאת.

על כתיבת ביאור המאמר עמל ימים ולילות ידידי היקר שגיב הלוי עמית שיחי', אשר נודע בשערים עומק גישתו לביאור מאמריו ושיחותיו של הרבי, בצורה פשטנית ובהירה השופכת אור, ותענוג מחודש ללימוד תורתו של הרבי, בעיון ובמרץ רב.

אנו מאחלים לכל אחד הלומד את מאמרי הרבי. ולאחר שתטעמו מעט מהאור הנפלא שמשתיית לנו נשיא דורינו הרבי מליובאוויטש שליט"א. לזכות להאיר לעוד יהודים את עיניהם בתורת ה' המתוקה מדבש ונופת צופים, ה'ארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים' ושנזכה להכיל בתוכנו מעט מהשפע הנפלא של תורת חסידות חב"ד, אשר אין לה אח ורע בעומק דרכיה ותורתה, שהפצתה בעולם היא מטרת ותכלית הבאת הגאולה בפועל ממש.

הגהה ובלשנות: החתן, אליהו מנחם סבאג

מאמר הרבי "אנא נסיב מלכא"

בחירתו של הפיקח במלך, י"א ניסן ה'תשל"א

- א -

"ביום עשתי עשר יום נשיא לבני אשרי", ואיתא במדרשי: "כל השבטים לשם גאולתן של ישראל ולשם שבחן נקראו שמותם. ואשר - נקרא שמו לשם גאולתן של ישראל, כמה דתימא³ 'ואשרו אתכם כל הגוים, כי תהיו אתם ארץ הפץ אמר ה' צבאות'. ולשם שבחן - כמה דתימא⁴ 'אשרי העם שככה לו, אשרי העם שה' אלקיו'.

מעלתו הרוחנית של קרבן שבט אשר, קשור עם ייחודיות שם השבט, פסוק זה הוא אחד מעשרות הפסוקים בו מתארת התורה את חנוכת המזבח, בסמיכות לסיום בניית המשכן, אשר במעמד זה הקריבו י"ב נשיאי שבטי ישראל, את קרבנם לחנוכת המזבח החל מראש חודש ניסן, נשיא אחד ליום. כידוע תיאור הקרבת הקרבנות חוזר על עצמו במדויק בכל י"ב השבטים, ונראה הדבר ממבט חיצוני מעט משעמם, מדוע חוזרת התורה על קרבנו של כל שבט, במקום לכתוב פעם אחת מה הקריבו, ולאחר מכן לציין את שמות המקריבים? אולם, אחת הדרכים לבאר זאת, היא שלכל שבט היו לו כוונות רוחניות מיוחדות ושונות משלו.

ואכן רק כעת בבואנו לשבט אשר, האחד עשר במספר, מתגלה לנו תרומתו של אשר לכלל השבטים, ואת מעלתו המיוחדת. דברי המדרש על קרבנו של שבט אשר, "ביום האחד עשר" נדרשו בשמו של רבי תנחומא. הוא קושר את מעלת ישראל לשמו של אשר, שכלל ישראל מכונים בו, שהרי ידוע שכל שם הניתן לילד מדויק הוא משמייים, ורוח הקודש נזרקת בהורים בעת שנותנים את השם לבנם.

פנינים | עם סגולה

נקודת המאמר הינה הקשר הפנימי של עם ישראל באלוקיו, בניגוד לחיפוש אחר טובות הנאה לאדם. שעל ידי הביטול של האדם ורצונותיו לבורא, הרי הוא זוכה להתחבר אליו ולהאיר. סגולה היא בדרך כלל פעולה שאדם עושה, על מנת להשיג דבר גדול על ידי קיצור דרך. לדוגמא, בכך שיקרא את פרשת המן יזכה לשפע פרנסה. בפירוש זה מודגש הרווח הגדול, בהשקעה זעירה. אולם יש פירוש נאה מדוע זכינו להיקרא בתואר עם סגולה, והוא מלשון של סגול. צורת כתיבת הסגול היא שלוש נקודות, אשר יוצרות משולש, שתיים למעלה, ואחת למטה. הייחודיות בצורה זו, כי גם כאשר אתה מהפך את הסגול, עדיין הצורה נשמרת. דבר זה מרמז כי מעלת עם ישראל שווה הן בעליותיו והן בירידותיו. עד אשר קשיות העורף נחשבת למעלה, בדבקותו של עם ישראל בה', השומרת עליו בכל מצב. וכפי שאומר הפסוק: "אשרי העם שככה לו", כי אם תבוא לשאול מדוע הינך בכלל קשור לבורא, יאמרו לך ככה, שהוא בחינה מעל טעם ודעת, ואינו כלל בגדרי הגיון והסבר. ויש להרחיב, כי המשולש הוא הקשר בין עם ישראל, הקב"ה והתורה.

כלל זה הינו ביתר שאת לגבי שמם של י"ב השבטים הקדושים, וכאן אנו רואים כי המטרה העיקרית הינה גאולת ישראל, ושבחן. כדרכו של המדרש, אשר תומך את יתדותיו בפסוקים. מסביר הוא שהגויים ישבחו ויהללו את עם ישראל, בהיותם ממלאים את רצון ה'. יש להתבונן כיצד פסוקי המדרש מראים, כי מעלתם של ישראל קשורה בקשר בל ימוט, מכך שישראל הינם עם אשר ה' הוא אלוקיו. ונמצא כי אשר - הוא לשון אושר וחוזק.

אין אישורן של ישראל, אלא על שבחרו בהקב"ה להיות להם לאלקים והקב"ה בחר בהם להיות לו לעם סגולה. ולפיכך, כשבא נשיא אשר להקריב, הקריב קרבנו על שם הבחירה שבחר הקב"ה בישראל מכל האומות, כמה דתימא 'ובך בחר ה' אלקיך, להיות לו לעם סגולה'."

מעשה בחירת ישראל רק בקב"ה, מעפיל על כל שאר פעולותיהם

המדרש מדגיש שכל מעלת ישראל הינה אך ורק על עצם בחירתם בה'. הלשון במדרש הינה חזקה ביותר, ולא נאמרה בלשון חיובית שמעלת

ישראל הינה על שבחרו בשם, אלא בלשון השוללת כל גדר אחר, ומדגישה כי אין כל מעלה ושבח בעם ישראל, אלא אך ורק הבחירה של עם ישראל באלוקיו, כלומר לא מצד מהותם הפנימית, מעשיהם והשבח על פעולותיהם המבורכות, כי אם משתמשים בלשון "אלא", שפירושו כך ולא אחרת, שהיא הבחירה של ישראל בקב"ה. ולאחר שהצטיינו ישראל בבחירה זו, הרי גם האלוקים בחר בהם, ורק זה העמידם להיות בבחינת עם סגולה. ועל כך מודה שם השבט אשר, על בחירת ה', אשר נענה לבחירתנו בו, ואף הוא בחר בנו.

וצריך להבין, דבתחלת הענין אומר דאישורן של ישראל הוא שבחרו בהקב"ה (וזה שממשיך שהקב"ה בחר בהם הוא לכאורה כמו דבר נוסף), ולאחר זה אומר דאשר (על שם אישורן של ישראל) הקריב קרבנו על שם הבחירה, שבחר הקב"ה בישראל.

לפלא שאחר שמונה שבחן של ישראל בבחירתם בה', מבאר כי הקרבן הוא דווקא על בחירת ה' בנו

הרבי בונה את מהלך המדרש בשלבים. ומתיאור מדרשי, נכנס הרבי לעובי הקורה ועובר לניתוח מדוקדק, הצופנים בו סדר ומשמעות. הפעולה הראשונה היא בחירתם של ישראל בקב"ה. וכאן מודגש כי בחירה זו היא כה גבוהה ונשגבה, עד אשר שזו היא אישורן של ישראל. מאחר והפעולה השנייה, שהקב"ה בוחר בעם ישראל כעם סגולה, נאמרה בוא"ו החיבור, הרי זה בא לומר כי פעולה זו התרחשה מאוחר יותר בסדר הזמנים. ולא רק שהיא שייכת לזמן מאוחר יותר, כי אם שהיא קובעת לעצמה ברכה כפעולה נפרדת לחלוטין. (נשים לב: כי הרבי מדגיש לנו באומרו "לכאורה", כי הנחה זו היא רק כעת, ואילו במהלך המאמר היא עומדת להשתנות).

הפעולה השלישית הינה הקרבת הקורבן, שגם היא שלישית בסדר הזמן, אלא שכעת מתבקשת השאלה, הרי כל מה שנקרא אשר על שם מעלת ישראל, הוא הרי אך ורק על הפעולה הראשונה, בחירת העם בבורא. ואילו קורבן, שעניינו תודה והתקרבות, הוא לכאורה עניין של הכרת הטוב, על הזכות שזכינו שהקב"ה בחר בנו בישראל, שהיא הפעולה השנייה.

וכעת מדייק הרבי, הרי לא בזה נקראים אנו אישורן של ישראל. כי אם שגודל המעלה היא על מה שאנו בחרנו בה', ועל זאת מעלתנו, וכעת על פי דיוקן

הנפלא של הרבי, כל העיקר (מצד בחירת ישראל בה') מוסט הצידה, שכל ההישג העצום, שזכינו לבחור בה' נמחק, ללא כל זכר. וכל הקרבן הוא רק על מה שהקב"ה בחר בנו, שבזה אנו לא עשינו מאומה. אלא היא בחינה שכלל איננה שלנו ומציידנו, כי אם של הבורא בלבד. שאלה זו אינה רק על הדיוק, כי אם על המהות, במה אכן אישורן של ישראל?! מטרת הדיוק איננה רק להעלות קושי, כי אם דווקא להאיר נקודה שממבט ראשון נראית תמוהה לחלוטין. פעמים רבות יוצא שמשאלה הנראית שולית, אנו מגיעים לקושייה חזקה ביותר, שהיא בבחינת שאלה מהותית.

גם צריך להבין, דבחירה - שייך דוקא בשני דברים ששניהם שווים, או שבכל אחד מהם יש מעלה שאין בזולתו, אבל בנוגע להקב"ה ולהבדיל אלקי הנכר, האיך שייך לומר שישאל בחרו בהקב"ה?! ועל דרך זה, בזה שהקב"ה בחר בישראל, הרי ישראל הם נעלים באין ערוך מכל האומות, ומהו שהקב"ה בחר בישראל?!

תמיהה רבתי, וכי יעלה על הדעת לבחור בגויים?! ואם שני הדברים אינם שקולים - אין זה לשון בחירה

דיוק נוסף, שעומד עליו הרבי, הינו שאלה חזקה ביותר על עצם מושג הבחירה. פירוש המילה בחירה בלשון הקודש אינה באה לציין את מושג הבחירות כפי שהננו מכירים, שהיא החלטה על דרך מסויימת, כי אם דיוקה של המילה בחירה היא רק כאשר אנו נמצאים בצומת דרכים, ששתי האפשרויות שקולות, וכעת עלינו לבחור בצד אחד. או לחלופין בשעה שיש מעלה בצד אחד, וכנגד זה יש מעלה אחרת בצד השני, ועליך לבחור רק אחת מהמעלות שאתה יכול כעת לקבל.

במילים אחרות הבחירה היא של האדם, ובהחלטתו בלבד, ואם קיימות שתי אפשרויות שאינן שקולות, הרי מעצם זה שהאחת עדיפה על השניה בכל הדברים והפרטים, כל טיפוש יבחר בה. ובשעה שאנו באים להדגיש את מעלת הבוחר, הרי זו החלטה אישית שלו, שאינה מעורבת ומושפעת מהמצב, כי אם מכוח הנטייה האישית שלו.

ואם כן, לאחר ההגדרה המדוייקת של המושג, עולה מאליה השאלה, וכי יעלה על הדעת לבחור באלוקי נכר?! לא רק מצד שברור שאין בהם כל תועלת, אלא שאין כאן כלל גדרי השוואה. הדוגמאות של בחירה הוא כעין

שני השעירים ביום הכיפורים, שהאחד לה' והשני לעזאזל, אשר עפ"י הלכה חייבים להיות שווים במראם, על מנת שהבחירה תהיה רק מצד הגורל. ולא רק שאין לשבח את ישראל על עצם החלטתם, כי אם שפשוט העיקר חסר מן הספר, שהמילה בחירה כלל וכלל אינה ראויה כאן.

שאלה זו הינה גם על בחירת הקב"ה, שהרי עם ישראל כלל אינו בגדר השוואה לאומות העולם. ומדגיש הרבי כי השוני בעם ישראל אינו נובע רק מצד כמות המצוות אשר הם מקיימים, כי אם שיש כאן פער תהומי, מקצה אל הקצה, שהוא בבחינה איכותית. בהיותם נעלים לאין ערוך, שמשמעו שכלל לא ניתן להשוות ביניהם, ולדרג אותם, אלא יש כאן שתי מהויות שונות, אשר האחת מעולה יותר מחברתה. ולאחר שאנו מצטטים את גדר הבחירה, הדבר יותר נהיר לכאורה, ואילו לאחר עיונו של הרבי, כל מערכת ההבנה שלנו מתערערת, באופן זמני, ועל מנת שלא נוותר בקושיה, נעמיק ונבין היטב את הדברים.

גם מה שכתוב בתניא ד"בנו בחרת מכל עם ולשון" הוא הגוף החומרי, הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם, צריך ביאור, דזה שהגוף דישראל נדמה (בחינוניות) לגופי אומות העולם - אין זה ביאור (לכאורה) בנוגע להקב"ה.

מאחר ואף ישראל בגופם אינם שקולים לגויים, חוזרת שאלת הגדרת לשון בחירה

בספר התניא התבאר היאך שייכת בחירה בין עם ישראל לגויים, והרי הנפש האלוקית קיימת רק בעם ישראל, ונמצא כי יש כאן שני דברים שונים בתכלית. וכפי שביארנו, שאז לא שייך גדר של בחירה. ועל כך באמת מובא התירוץ בספר התניא, שמדובר רק על בחינת הגוף החיצוני, החומרי, וזאת מאחר, שגופי אומות העולם דומים לגופי עם ישראל. והעומד מבחוץ, כלל לא יוכל להבחין בזאת. מדקדק הרבי כי אף על פי כן, אם ניזכר שמדובר בקב"ה, אשר הוא הבוחר, הרי מבחינתו הוא רואה מיד, שאפילו בבחינת החומר, זה מבחינתו דומה, אבל מכיוון שהוא רואה את הפנימיות האמיתית, לגביו כלל אין מקום לשאלה כזו. ואם כן, לגביו יש אכן הפרש תהומי אף לגבי גופות עם ישראל ביחס לגופות הגויים. כי רק בדמיון קיימת ביניהם זהות.

[יש לשים לב עד כמה לשונו של הרבי מדויקת ועדינה. בעוד רבים היו

מקצינים את השאלה על התניא, ומשתמשים בלשונות של תמוה הדבר, הייתכן, קשה וכיצא בזה, או שאף היו שוללים, שכלל לא ניתן לומר כן, הרי הרבי אומר במתק לשונו "צריך ביאור", וכפי שכל הקושיות הינן בלשון "צריך להבין". כלומר, זה שיש תשובה, הרי זה ברור. בעל התניא היה גאון כה גדול, עד כי בהיותו בגיל בר המצווה הוכתר בתואר תנא ופליג, כדרגת התנאים. אם קצת נתעמק, הרי ברור לנו כי שאלה זו לא נעלמה ממנו, ואף על פי כן כתב כך את תירוצו. ונמצא כי אנו אלו הזקוקים לביאור, לשון אור, שנזכה להבין את עומק דבריו. כמו כן לגבי האמירה "אין זה ביאור", מיד ממתק זאת הרבי בהרחיבו ואומר בסוגריים "לכאורה". כלומר, בשלב הזה של המאמר, כעת אין הדבר ברור ונהיר לנו.]

קיצור:

מובא במדרש את מעלת אשר, ששמו, כדוגמת שאר השבטים מעידים על מעלתו של ישראל, שבחרו בקב"ה להיות לאלוקים, וכן הקב"ה בחר בהם. ויש להתבונן, היאך מעלת שבט אשר ואישורו של כל ישראל היא דווקא על בחירת ישראל בבורא, בעוד בחירת ה' היא פעולה נוספת, ואילו המדרש מסכם, כי הקרבת הקורבן של אשר הייתה דווקא על הפעולה הנוספת של בחירת ה'. וכן יש להתבונן בתמיהה הגדולה על לשון בחירה, מכיוון שהבחירה האמיתית היא רק כאשר קיימת אפשרות נוספת, ועל כן ברור שיבחרו בקב"ה, ולא באלוקי הנכר, וכן ברור כי מעלת עם ישראל תכריע שהקב"ה ייקח אותם לו לעם, ולא מצד גדר הבחירה. ואפילו לאחר תירוץ התניא, שמדובר בגופים, אין בכך על מנת לתרץ זאת כאשר מדובר בקב"ה, אשר ההפרש נשאר ברור לגביו, גם בעניין חומר הגוף.

- ב -

ויובן זה בהקדים מה שכתוב¹⁰ "חלקי הוי' אמרה נפשי",

השאלות יתבארו רק בסוף המאמר, ויש לפתוח בהתבוננות תחילה

כדרכם של מאמרים בחסידות חב"ד, השאלות הינם המפתח להבנת העניין, אך בתחילה יש להתבונן בעניין אלוקי, ורק לאחר התבוננות זו, נגיע אל התשובות. ועל כן מקדימים את ההתבוננות המרכזית, ועל ידי ההבנה שבה, ממילא יתבארו כל הפרטים. שורש הנקודה מתומצת מהפסוק בספר איכה,

שכל מה שהנפש אומרת, וכל מעלתה היא, בהיותה חלק ה'. שפירושו שאין לה מעלות אחרות וצדדיות, כי אם רק מצד היותה חלק הוי'. פסוק זה הינו החותם של המדרש שכעת מובא, אולם אף שהפסוק נאמר בסופו, מבחינת סדר הזמנים, הרי חשיבותו היא תמצית הדבר, ועל כן מקדימו הרבי.

התשובות עצמן יתבארו רק באות י"ג האחרונה של המאמר. אמנם העיקר אינן התשובות על השאלות, אלא העיקר היא ההתבוננות הנולדת סביב נקודת המאמר, ואכן מהבנה מחודשת ועמוקה זו, גם ממילא יבואו השאלות על מקומן. ולא זו בלבד, כי אם שמלכתחילה לא יהיה מקום לשאלות הללו, לאחר התבוננות זו שיש להקדימה. מה שבאמת מביא אכן להתפעלות בהרחבת הדעת אינן שאלות ותשובותיהם, כי אם דווקא האריכות המובאת במאמר. לעתים גם אין תשובות כלל (במאמר זה אכן יש תשובות), כי לא זהו העיקר, כי אם הבנת העניין האלוקי, ומשמעותו בעבודת האדם. כי ההנהגה המחודשת שנחלץ מהמאמר, שהיא נקודת ה"בכך", ההוראה וההנהגה בפועל - חשובה יותר ממענה על שאלה.

ואיתא במדרש: "משל למלך שנכנס למדינה, והיו עמו דוכסין ואיפרכין ואיסטרטילוטין כו', חד אמר אנא נסיב דוכסין לגבי, חד אמר אנא נסיב איפרכין לגבי, וחד אמר אנא נסיב איסטרטילוטין לגבי, הי' פקה אחד לשם, אמר: אנא - נסיב מלכא, דכולהו - מתחלפין, ומלכא - אינו מתחלף.

מעלת המשל אינה רק ברעיון הכללי, כי אם בכל פרטיו

המדרש מביא משל. מטרת המשל אינה תוכן גוף הסיפור שבו, כי אם ציור נקודה מסויימת שאותה אנו רוצים להדגיש. כלומר, במשל יש נשמה, עניין גבוה יותר, שעלינו להעמיק ולחפש מהו. כמו כן, עלינו להבין מה הרווחנו בעקבות המשל, שלא היינו יכולים למסור ולהבין ללא סיפור המשל.

מצד שני, יש להעמיק בכל פרט של המשל, שנאמר משמו של רבי אבהו בשם רבי יוחנן. כי כאשר המשל רוצה להבליט את החילוק בין השרים למלך, מדוע בא המשל ומדגיש את כל בעלי השררה השונים, ומונה ג' סוגים. המתנות כהונה ביאר כי אלו הם סוגי מושלים שונים, ובעץ יוסף התבאר כי דוכס בלשון רומי הינו שר צבא, איפרכוס בלשון יווני הוא שר הפרשים,

ואיסטרטילוטוס בלשון יווני הוא נגיד מלחמה על כולם, ומשנהו הוא שר הפרשים.

כמובן שיש להבין כל הפרטים הללו, ומדוע כל אחד מחפש דווקא את הסוג המסויים. וכן מדוע מי שבחר במלך נקרא הפיקח, וכן יש לנו להבין את טעמו, שכל השאר מתחלפים, ואילו מעלת הבחירה במלך היא דווקא שאיננו מתחלף. וכן להבין מדוע הוא כל כך צריך להצטדק ולבאר את עצמו, מדוע הוא בכל זאת בוחר במלך. (בהמשך לאחר ביאורי הרבי, כל הפרטים במשל יקבלו משמעות עמוקה ביותר).

כן אומות העולם, מהן - עובדין לחמה, ומהן - עובדין ללבנה כו', אבל ישראל - אינן עובדין אלא להקב"ה, הדא הוא דכתיב "חלקי הוי' אמרה נפשי".

בחירת ישראל ללא מתווכים - רק בבורא, בניגוד לאומות העולם

(כל מקום בו אומר הרבי וכו', הרי הוא מדלג על הקטע שאיננו מרכז העניינים, וכאן במדרש מובא הסוג השלישי של העובדים לעץ). בחירתם של אומות העולם הינה על העבודה לכוכבים ולמזלות, בעוד שישראל בוחרים רק בקב"ה. ואף כאן אנו מוצאים את ההדגשה "אלא", שבאה לשלול אפילו שיתוף, כי אם זה ורק זה. ועל כך מביא את הפסוק, ואומר שכך אכן נאמר, שהנפש בוחרת כי כל חלקה הוא הקדוש ברוך הוא. בהמשך המאמר יתבאר, כיצד בכלל יש סברא לבחור בחמה ובלבנה. כעת אנו מבינים רק שעבודה זו הינה כעין המושל אשר הוא יגן ויושיע בעבורו.

וידוע הדיוק בזה¹², דלכאורה, הרי גם מי שאינו פקח, ואפילו תינוק קטן¹³ יודע, שהמלך הוא גדול יותר מהדוכסין וכו', ומה צריכים לפקחות בכדי לבחור בהמלך?!

מאחר וגם ללא פיקחות מיוחדת יבחרו במלך, יש להעמיק ולהבין, פרט זה במדרש

אמנם, יש להתבונן בכל המשל, שאדרבא לא רק שלא בא לבאר, כי אם התימהון בו הוא ממבט ראשון כה גדול, עד אשר הוא כלל איננו מובן. וכאן הרבי מדגיש את שני העניינים, שכלל אינם מובנים. הדבר הראשון, הינו לשם

פנינים | בחירות

הרבי בשיחתו בכ' מרחשוון תשל"ה (בלתי מוגה) הביא ממאמר זה לגבי בחירות. כאשר יהודי שומע שמתקיימים בחירות בעולם - עליו להיזכר על כך, שתפקידו לבחור בקב"ה למלך, תפקיד שמתחדש בכל יום ויום. והביא הרבי את תמצית המדרש.

אולם הפנינה המיוחדת לגבי בחירות, קשורה כרקע למאמר המופלא של פורים תשי"ג (1963). הרבי אמר מאמר חסידות "ויהי אומן את הדסה" ולאחר מכן המשיכה ההתוועדות, הניגונים, אמירת לחיים וכו'. ואז לפנות בוקר קרה דבר שמעולם לא היה. פני הרבי נראו רציניות, כאילו מתכוון לומר מאמר, דבר שמעולם לא היה, שבהתוועדות אחת יאמרו שני מאמרים. ופתח הרבי בסיפור על בחירות שהיו ברוסיה לאחר מפלת הקיסר, בזמנו של הרשב"ב (האדמו"ר החמישי של חב"ד), שהורה לחסידיו להשתתף בבחירות שנערכו. ביו השאר הגיע חסיד, שכלל לא ידע מה מתרחש במדינה, והיה מופשט לגמרי מהוויית העולם. ומאחר והרבי ציווה, הלך טבל וחגר אבנט, וניגש לבצע את מה שהסבירו לו לעשות. לאחר מכן הכל צעקו הו-רה הו-רה, שעניינו קריאת עידוד. אך הוא לא הבין וצעק הוא רע, שמשמעו שהוא גרוע. החסידים בעת ההתוועדות הבינו כי הרבי מתכוון למעשה שמימי, והחלו לצעוק אף הם "הוא רע" שלוש פעמים. מיד אמר הרבי את המאמר "על כן קראו לימים האלה פורים", ולאחר מכן נודע כי זה היה זמן מותו של הצורר סטאלין ימ"ש, בסמוך לגזירת הרופאים.

מה נדרשת פיקחות להבין כי המלך הינו החשוב ביותר. לשם כך בוחר הרבי באדם הקטן והנמוך ביותר, הן בגילו והתפתחותו, והן מצד שכלו, התינוק הקטן, שאפילו הוא יודע כי המלך מרומם ומנושא מעל הכל. וכל הדוכסים הינם מתחתיו, ומאחר וידיעה זו כה ברורה, הרי עולה מאליה שאלת תימהון אדירה, וכי נדרשת פיקחות על מנת לבחור במלך, והרי הכל מעדיפים כי את הסיוע ייתן להם הגדול והחזק. ולא זו בלבד, כי אם שמאחר וכולם עובדים למלך, הרי ממילא קיימים בו גם כל העניינים למטה. כלומר, שאפילו אם יש בהם מעלה עצמית כלשהי, הרי בהיותם כפופים למלך, הכל נכלל במלך במילא.

גם כאן רואים את דיוקו של הרבי, אשר הוסיף כל זאת עם מילת ההסגר, לכאורה. מילה זו מראה לנו, כי כל הנאמר כאן הוא רק ממבט ראשון, אבל

המאמר הולך להראות לנו הבנה חדשה ביותר. כי לפי המבט הזה, הדבר הינו כה ברור, והמדרש הוא הלא מובן, בעוד שאנו יודעים כי המדרש הוא האמת לאמיתה, ואנו כעת אלו שאינם זוכים להבינו.

וגם, הרי גם אם הדוכסין וכו' לא היו מתחלפין, הי' מובן בפשטות שהמלך הוא גדול מהם [ובפרט לפי הידוע] בפירוש הכתוב: "משכמו ומעלה גבוה מכל העם", שגם שכמו של המלך, היינו המדות שנמשכים מהשכל שבראש ולמטה ממנו, הוא גבוה יותר מהראש (השכל) של כל העם, שבזה (כל העם) נכללים, גם השרים הכי גדולים], ולמה? צריך להטעם דכולהו מתחלפין!?

בחירת טעם שאינה נכונה, כשמעלת המלך מדבר שאינו מתחלף,
מכריחה אותנו להבנה מחודשת

שאלה נוספת שמעלה הרבי בביאור המדרש, הוא על טעמו של הפיקח, כי מאחר וכולם מתחלפין פרט למלך, הרי הוא אינו בוחר בהם. שהרי גדלותו של המלך איננה תלויה כלל, מצד שרק הוא אינו מתחלף. למעשה כאשר משבחים מלך שיש לו זהב, על כך שיש לו כסף, הרי תשבחה זו היא בבחינת זלזול במלך. ואכן נכון שהמלך לא מתחלף, אולם לפי זה יוצא, כי אכן ללא שבח זה, היה המלך שווה ביחס לכולם, ורק בזכות טעם זה, יש את החידוש המופלא, שאכן יש לבחור במלך. איננו מדברים כלל על כך, שהמלך הוא הבוחר בהם, והוא יכול לפטר אותם בכל עת, ונמצא כי כל קיומם של השרים למיניהם הוא מהמלך, אלא רק מצד שהם פשוט ככל הנראה טובים יותר, רק שקיים בהם חיסרון שהם מתחלפים, ואינם נצחיים כמו המלך.

מוסיף הרבי גם את הטעם הפנימי שהמלך גבוה מהעם, שאינו בא לבאר כי המלך ארוך יותר, (כפי שראינו גדולי ישראל שהיו נמוכי קומה בגשמיות, וכדוגמת הרבי עצמו), כי אם דבר זה הינו בחינת משל רוחני. הראש מצוין שכל, והשכם הוא בחינת המידות, שהינם מתחת למעלת השכל. ובא הדבר ללמדנו כי מעלתו של המלך ברוחניות הינה בגדר איכותי ביותר, שאפילו במידותיו הוא נעלה מהשכל של כל העם כולו, כולל השרים החשובים ביותר.

מל"ך הוא אותיות: מוח, לב, כבד. כמסובר בתורת החסידות ענין העבודה של "מוח שליט על הלב", על פי הסדר המביא לשליטה מוחלטת ברצונות הגוף ותאותיו. ידוע כי המוח הינו הנעלה ביותר בגוף האדם, וכל הבעיה היא

להשליט את המוח על הלב. המלך, הבא לבטא שליטה מלאה, מצליח לעשות זאת, ובכך הוא מורה, כי המוחין אצלו מתגלים עד בחינת המידות, בפועל. ומאחר ואף המידות אצלו קשורות ומונחות בדרגת השכל, שמצליח לפעול בהם, וודאי שמעלתו גבוהה, מכל העם, אשר לא תמיד מצליחים להשליט את המוח על הלב. ונמצא כי המוחין אצלם הוא רק בבחינת פוטנציאל, הנקרא בלשון הלמדני, בכוח. הבא לרמז כי יש לו את הכוח, רק שהדבר לא הגיע לידי מיצוי בפועל ממש. טעם זה הינו כה משמעותי, עד אשר קיימת תמיהה, על טעמו של הפיקח בבחירת המלך, בשל עניין, שהוא כביכול צדדי.

קיצור:

מובא משל המדרש, אשר המלך נכנס למדינה, ומחשובי המדינה בחרו בשרים שונים, והיה שם פיקח אחד, אשר בחר במלך, ונימק כי כל השאר מתחלפים, וכן אומות העולם, העובדים לחמה וללבנה, ועם ישראל רק לקב"ה. אלא שיש להבין, מה פיקחות יש לבחור במלך, העולה על כולם, ולכאורה הטעם הראוי צריך להיות מצד מעלת המלך, ולא לתלות זאת בעניין צדדי, שאינו מתחלף.

- ג -

והנה לכאורה הי' אפשר לבאר זה, על פי הידוע¹⁷ שבדורות הראשונים, אלו שעבדו לכוכבים ומזלות, ידעו שהשפע שנשפע בארץ על ידי הכוכבים ומזלות ("מוגד תבואות שמש, וממוגד גרש ירחים"¹⁸) הוא (לא שהם עצמם משפיעים, אלא) שהקב"ה משפיע על ידם, אלא שטעו וחשבו, שהשפע שנשפע ממוני ית' על ידי הכוכבים ומזלות הוא בבחירתם, ולא ידעו את האמת, שאין להם בחירה כלל, והם רק כגרוזין¹⁹ ביד החוצב²⁰.

בדומם ברור לנו כי הגרוזן אינו נותן הוראות לחוצב, אך כאשר מדובר על אדם, עלולה לצמוח טעות

בשיחות רבות של הרבי מובא רעיון, שלכאורה הינו נכון, ורק לאחר מכן ישללו זאת. וכעת באות זאת פורש הרבי מהלך, בו ניתן לראות את פיקחותו

של הפיקח, לעומת הטעות של כולם. ואף שלאחר מכן ישללו זאת, הרי זה מצד שיגיעו לבחינה עמוקה יותר.

הנביאים התנבאו בשפה ציורית ביותר, המרובה במשלים, על מנת לתת חיות ועוצמה לדבריהם. שונה הדבר כאשר מגדירים כי רק הבורא הינו חשוב, לעומת גדר בו מביאים מצב לידי גיחוך, כפי שנראה כעת בדברי הנביאים. ברור לכל בר-נש כי גרזן הוא סך הכל כלי, שאין לו כל יכולות עצמיות. חוצב ההרים משתמש בו לצרכיו, והכלי מבצע את כל מה שירצה בעליו המחזיק בו. כאשר הנביא מצייר כיצד הגרזן עצמו מתפאר על החוצב, כי מי שביצע את הפעולה היה הוא ולא החוצב, ולכאורה עוד מאמין, כי החוצב בלעדיו לא היה יכול לעשות זאת, והוא היה היחיד שביצע זאת, בהתפארות זו הרי הוא עולה על דרגת החוצב. דבר זה הוא כל כך לא מציאותי, וקל לתפיסה אנושית, שהרי עובדה שאמנם בוצעה חציבה, בכך שהשתמשו בו, אך וודאי כי הגרזן אינו יכול לעשות דבר בכוח עצמו. משל הגרזן הוא משל דימוי חותך ובצורה חד משמעית, וברור כי הדומם, כגרזן אין לו כל מציאות עצמית של בחירה והחלטה, איך מה וכיצד לבצע. אין הוא עצמאי, אלא כל כולו בטל, ועל דרך המרכבה, הבטילה אל הרוכב. והנביא אף מביא את הציור המגוחך של המשור, המתגדל על מניפו.

עד כאן הדבר הינו ברור ומובן ביותר, אך כאשר הקב"ה משתמש בבני אדם, עולה כבר הסברא, שהנה אני כאן, ועשיתי זאת בכוחי ועוצם ידי. וכי אני בהיותי בר דעת יכול להשוות את עצמי לחתיכת דומם, כמשור או גרזן?! והרי זה ממש מעליב לחשוב זאת. הנביא ישעיה מדמה את אשור, שהוא בבחינת המקל שנשלח על עם ישראל. ויש בזה מסר לאשור, החושב כי הוא הגיבור, ומצליח מצד כוחו. למעשה כפירה זו קיימת בדקות אצל כל אדם, אשר מסרב להבין, כי הכל מאת ה', והרי הוא עשה והתייגע, עד אשר דימו זאת בתורה, לבחינת "כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה".

גדר השיתוף - שלב ביניים, יש קב"ה, אך גם לי יש מקום

אלא שעל מנת להתעלם כליל מהקב"ה, לא ניתן לבצע זאת במכה אחת, אלא יש שלבים, היאך מגיעים לכך. בתחילה עוד מובן כי שלוחיו של הקב"ה יונקים ממנו ומקבלים דרכו את כל השפעתם. אלא שאז מגיע השלב בו הוא חושב כי גם הוא פועל ומוסיף, והראייה מבחינתו, שכל שליח הוא עזר טוב

בעניין אחר. שהרי התורה עצמה מעידה כי השמש והירח הם אלו המבשלים את פירות האדמה. ונמצא כי אף שמבחינה איכותית אין השפעה ללא סיוע מלמעלה, הרי מבחינה כמותית הוא כן יכול להשפיע ולהגביר אותה, על ידי מאמציו, ואף שיתלה זאת בכוח הבורא, הרי הוא מרגיש כי יש לו את הכוח לכך. עד כדי כך הדבר ברור לו, כי ללא מחשבה זו הוא סבור שאין לו כל קיום. וכאן המחשבה היא הפוכה, שאם לא תאמר כן, הרי הוא בבחינת בובה, או כמשל שלנו. סתם גרזן ביד החוצב.

גדר זה, עדיין אינו בבחינת עבודה זרה, כי אם שיתוף, בכך שהוא אינו יכול לעכל, שאכן הוא רק כאותו גרזן ביד החוצב, חסר ערך-עצמי לחלוטין, והכל מאת ה' רק עובר דרכו. אלא הוא מרגיש כי יש כאן עבודת-צוות משותפת, השפעת ה' אכן קיימת, אולם הוא עצמו מסוגל להוסיף, ו"לתת מעצמו". עד אשר הוא מרגיש בזה חשיבות, כי הוא ביכולתו, ובכשרונותיו העצמיים, ובשכלו הוא זה שבא להוסיף לטובת רצון ה'. ועל כן גם ראוי לכבדו, ומכאן האימרה כי בכוחי ועוצם ידי עשיתי זאת. גם אני מוסיף, ויש לי משמעות עצמית.

אמנם, אם נשים לב לתוצאה, הרי מדובר על מצב שכאילו הקב"ה לא היה יכול לעשות זאת בלעדיו. כי אם פעולתו הוסיפה, הרי יש כאן ערך מוסף שלו, שלולא עזרתו - לא היה נפעל הדבר. אמנם הוא חש כי גם הקב"ה נותן לו כוח. אבל, אין בכך על מנת לבטל, את צומת הדרכים מאמונה, כי הכל מהבורא.

וכמו הסיפור הידוע על אחד שאמר בתום חתונת בנו העשירי, כי הוא חיתן את כל עשרת ילדיו ללא סיוע הקב"ה. וכשכולם נדהמו, אמר כי אכן היה זה ללא סיוע, כי אם שהקב"ה עשה את הכל לבדו. ויש לעיין לא רק בתשובה המחוכמת שלו, כי אם לנתח ולהבין, את עצם זה שהיה ברור לאנשים, כי הוא התאמץ וטרח בכל מאודו, התרוצץ, הלווה, עבד, הדיר שינה מעיניו, ואכן "מישהו" גם קצת עזר לו מלמעלה, והיאך הוא מבטל סיוע "קטן" זה, ואומר כי הוא עשה את הכל לבדו?! עד אשר מתפעלים מכך שהוא מרגיש כי רק הקב"ה עשה זאת, וחושבים איזה איש מעלה הוא. וכל זה, רק מראה עד כמה קשה לנו להגיע לאותה מחשבה של ביטול מוחלט, כגרזן ביד החוצב.

ולכן השתחוו להכוכבים ומזלות ועבדו אותם, כי לפי טעותם (שהשפע שנשפע על ידי הכוכבים ומזלות הוא בבחירתם) ראוי להודות להם על זה, על דרך חמרא

למרא טיבותא לשקיי".² וגם כי לפי טעותם שהכוכבים ומזלות הם בעלי בחירה, חשבו שעל ידי שיעבדו אותם ישפיעו להם יותר.

מאחר ויש לשותף כוח להשפיע, קל לשחד אותו, ולהרוויח הרבה ובקלות

מאחר וקיימת טעות זאת, הביא הדבר שאכן כדאי להתחבר לשותפים הזוטרים, על מנת לשחד אותם, שיתנו דווקא לו. וגם כאן הטעות היתה הן לגבי העבר והן לגבי העתיד. כי אם יש לשליח זה יכולת עצמית, הרי סימן שביצע דבר מה. ומכאן שמגיע לו הכרת הטוב, לומר לו תודה. הגמרא מביאה משל, השגור אצל בני אדם, היודעים כי האדון הוא הבעלים של היין, אולם, מי שהחליט האם לתת ממנו בעבורו וכמה, הרי הוא שר המשקים.

ועד כדי כך מגוחך משל זה, שבמקום שידעו כי הבעלים מינה את המוזג שיחלק מיינו לכל, הרי מתהפך הגלגל ומודים הם למי שנתן להם בפועל את השתייה. כלומר, וודאי שיש תועלת כלשהי במעשה זה של שר המשקים, אלא הפתגם מגלה היאך מתהפכות היוצרות, ומי שזוכה לעיקר, אם לא לכל השבח והתהילה, הרי הוא מי שנתן לי.

בשמחות מצינו כי לעתים משחדים את המלצרים, על מנת שיסטו מעט מההוראות, ויתנו לו מנה גדולה יותר, הן בכמות והן באיכות. ובכך שוכחים שבעצם מי שנתן להם כל זאת הוא אך ורק בעל השמחה. והוכחה היא בידם, שהדבר עובד, ואכן הוא שנתן "טיפ" או שוחד למלצר, אכן קיבל לאין ערוך משכנו.

מאחר והגענו לתוצאה זו, הרי מדוע רק שנודה לו רק על מה שכבר ביצע ועשה. שווה לנו מלכתחילה לתת טיפ מכובד בתחילת הסעודה, על מנת שהכל יסתדר כאן אחרת. הוא ישלם למלצר, וכך הוא יקבל ראשון, אוכל טוב ומשובח יותר ובכמויות. ברור לכל בשלב זה כי אכן המלצר מקבל את האוכל מבעל השמחה, ואף אחד לא הולך למחוק את זכויותיו ולקפח אותו, אלא שבאופן מעשי, המלצר אינו רק ידו הארוכה של הבעלים, לחלוקה שווה והוגנת, כי אם שהוא יכול להחליט היאך לחלק, ואף שהדבר הוא רק בגבולות מסויימים, שווה לי הקשר הזה. שהרי המלך לא יעמוד כל רגע ויבחן את שר המשקים.

ביאור הגמרא , כי היין שייך לאדון, אך את הכרת הטוב מעניקים לשר המשקים

יש להתבונן על הראיה המובאת בגמרא בבא קמא (צב, ב) אָמַר לִיה רַבָּא לְרַבָּה בַּר מְרִי, מָנָא הָא מַלְתָּא דְאֶמְרֵי אֵינְשֵׁי, חֲמָרָא דְמַרְיָה, וְטִיבוּתָא לְשִׁקְיָה? (מניין לנו הדבר שאומרים האנשים, היין של האדון, אך השבח וההודאה היא לשר המשקים) אָמַר לִיה, דְכַתִּיב, (במדבר כז) "וְסַמְכַתְּ אֶת יָדְךָ עָלָיו וְגו'", לְמַעַן יִשְׁמְעוּ (וייראו) כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". וְכַתִּיב, (דברים לד) "וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מֵלֵא רוּחַ חֲכָמָה, כִּי סָמַךְ מֹשֶׁה אֶת יָדָיו עָלָיו, וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" וְגו': כלומר, אף שהיה זה מכוח ה', הרי מעידה התורה, שכל מה שזכה יהושע להיות מלא ברוח חוכמה, הוא מכוחו של משה. אמנם לפי מה שזכיתי לפרש את הגמרא הזו (בחלק האגדה בספרי "על שני קצות החושן" בחלק על הלכות מקח וממכר), שיש חילוק עצום ומהותי, בין ידו, יד בודדה, ולבין שתי ידיים, הבא לרמוז על בחינת הפלפול, אשר משה זכה בה רק לעצמו, והוא נתנה, מצד טוב עין. עפ"י פירוש זה יובן המאמר בכפל כפליים, כי קיימת יכולת עצמית לשליח, והרי הוא שהוסיף במקום יד בודדה לשתי ידיים, שהוא שינוי לא רק בכמות, כי אם באיכות, ואכן ראוי להודות לו.

אומרת התורה הקדושה ו"בתורתו יהגה יומם ולילה", שלאחר שלמד והתייגע בתורה, נחשבת היא תורתו. עד שקיימת מצווה לכבד את לומדי התורה. אולם, מצד שני, התורה נותנת לנו את שני הכיוונים, שאף שהוא מחדש חידושים על ידי עסקו בתורה, הרי הוא בבחינת תלמיד ותיק. וכמו שמובא בחסידות כי תלמיד חכם, אינו רק דרגה, כי אם שהינו בבחינת תלמיד המקבל מהחוכמה. ורק באשר הוא כל העת תלמיד, זוכה הוא לחדש בתורה.

ומזה נשתלשל אחר כך שבאו לטעות גדולה יותר, שחשבו שעוב ה' את הארץ בידי הכוכבים ומזלות, והנהגת הארץ תלוי' רק בהם. ובדוגמת מלך שמינה שרים להנהיג את המדינה, דהגם שזה שבכחם להנהיג את המדינה הוא מפני שהמלך מינה אותם על זה, מכל מקום, לאחר שנתמנו, הנהגת המדינה היא על ידי השרים, ואין המלך מתערב בזה (מלבד לפרקים רחוקים, בשביל צורך גדול).

הטעות כי רק השרים מנהיגים בפועל, היא רק הידרדרות מהטעות הראשונה

כפי שביארנו, כי טעות מעין זו אינה נעשית ביום אחד, אלא שהיא צומחת לממדים מגוחכים. שאם כבר יש להם יכולת עצמית, והם אלו המביאים את ההשפעה בפועל, הרי באופן מעשי, המלך כמעט ואינו מתערב. ונמצא כי השרים, הם אלו המנהיגים את המדינה, עד אשר באופן מעשי רק הם המשפיעים. בהיות המלך נותן להם את מלוא המרחב, ורק בעתים נדירות מפאת צורך גדול, הוא בא ומתערב. ואע"פ שהכל יודעים, כי בעבר המינוי היה על ידי המלך, הרי בהווה ועל אחת כמה וכמה בעתיד, הכיוון השתנה לחלוטין. המלך באופן מעשי יצא לחלוטין מהתמונה.

הטעות של דור אנוש הייתה הטעות השורשית הזו, ובשלבם. לצורך הבנת טעותם חשוב להסביר כי הם האמינו באופן מוחלט שיש בורא שברא את העולם וקדם לכל סדר הבריאה. אך תחילת עיקר טעותם החלה להשתלשל מכך שחשבו שהכוכבים ומזלות בעלי בחירה חופשית-עצמית, וככל שיעבדו אותם ישפיעו להם יותר שפע ומזל. ומשורש טעות זו הגיעו לכך שהקב"ה עזב והפקיד את הנהגת העולם בידיהם, באופן מוחלט. כדוגמת המלך שאמנם בחר ומינה את השרים, אך לאחר מכן אינו מתערב בהנהגת המדינה על ידי השרים. עד שהגיעו לשיאה של הכפירה בבורא העולם. שמכיוון שנתן להם שליטה וממשלה "להנהיג העולם" ולהאיר את הארץ. אין הם תלויים בכוחו והחלטתו יותר, ומעתה אין הוא יכול לשלוט בהם, חס ושלום.

השפעה זו היא כבר בחינה של עבודה זרה, מאחר ודחקו את המלך אל הקצה. מי שכעת יש לו מציאות נפרדת, אשר היא פועלת בפני עצמו הם השרים. ועל מנת להמחיש זאת, יש לראות היאך הגרזן ממש יתפאר על החוצב, כלומר, הוא הופך להיות העיקר, ואילו החוצב הוא השולי וחסר הערך, עד שהגרזן הוא זה שמפעיל את החוצב. ומכך שדימו את ההנהגה הקיימת בכל מדינה, לא הבינו כי כאן המציאות היא שונה בתכלית.

[ויש לומר, דזה שאומות העולם קוראין אותו ית' בשם אלקא דאלקייא²² נכללים בזה שני הסוגים. שגם אלו שחושבים שעזב ה' את הארץ בידי הכוכבים ומזלות, קוראין אותו ית' בשם אלקא דאלקייא, דנוסף לזה שהוא ית' גבוה מהם ושליט עליהם, הנה גם בזה גופא שהכוכבים ומזלות הם "אלקייא" (לדעתם), היינו שיש

להם כח להנהיג את הארץ ולהשפיע בה, הוא לא מצד עצמם אלא מפני שהקב"ה נתן להם כח על זה, בדוגמת שרי המלך שמנהיגים את המדינה, מפני שהמלך מינה אותם על זה.

דיוק בביטוי 'אלוקא דאלוקי'א', שיש בו את טעות השיתוף, וכן את טעות העבודה זרה

מדייק הרבי בביטוי של אלקא דאלוקיא, שהוא בעברית האלוקים של האלוקים, שיש בו את ב' הבחינות הללו. וכל בחינה מודגשת על ידי מילה אחרת. עצם התואר אלוקה בא ללמדנו על שליטה והשפעה. בדרגה הראשונה אכן קיימת השפעה לכוכבים ולמזלות, כפי השקפתם. והם אכן בבחינת אלוקים לדעתם, אך הם מבינים כי כל כוחם בא מצד הקב"ה, הממשיך כל העת להיות שליט עליהם. ועל כן התיאור שהקב"ה הוא האלוקים העיקרי אף-שלהם. ונמצא כי אף בהיותם בבחינת אלוקים, ניכר שיש כאן אלוקה הנעלה ומעליהם, ולא רק זה, כי אם שהדבר הוא בלשון יחיד. הביטוי בעברית הדומה לכך הוא מלך מלכי המלכים. בביטוי זה אנו מדגישים את היותו מלך כה מרומם, עד כי אפילו כל המלכים בטלים אליו בתכלית הביטול.

ולאידך, גם הטעות שהשפע שנשפע מהקב"ה על ידי הכוכבים ומזלות הוא בבחירתם נכלל (בדקות²³) באלקא דאלקיא, כי גם זה שיכולים לעשות כרצונם (להשפיע או לאו) הוא עניין של שליטה, אלקיא, ושליטת העניין דאלקים אחרים²⁴ בתכלית, הוא דוקא על ידי הידיעה שכל הממוצעים הם רק כגרון ביד החוצב].

לעומת זאת, בטעות החמורה יותר, ניכרת יותר המילה דאלוקיא, שהרי הם שליטים בפני עצמם. ומי בכלל יאמר להם בפועל מה לעשות. הדבר היחיד בו הם מודים, שמי שמינה אותה היה הקב"ה, אבל זה כבר שייך לנחלת העבר. וכמו הבעלים של איזה מפעל, ומינו תחתיו מנהל בעל סמכויות בלתי מוגבלות, והבעלים יצאו למדינה אחרת, וכלל לא מתעניינים בניהול המפעל, אלא רק בכמה שנים, אם ייוצרו בעיות חמורות ביותר, יגיעו הבעלים. הרי שלטונו של מנהל המפעל בפועל, הוא ללא מצרים, כי באופן מעשי הבעלים לא קיימים. ועד שלא יהיה ברור מי כאן בעל הבית, ושאף המנהל הינו רק הבובה שלו - בפרט ביכולתו לפטר אותו אם לא יעשה כרצונו, בין אם הבעלים טועה או לא.

פנינים | עוצמת הכפירה באמירת אלוקי האלוקים

הגמרא במסכת חגיגה (ה, ב) מספרת על מהלך ויכוח שהיה בין גדול חכמי ישראל שעמד בסידרת ויכוחים, עם אותו אפיקורוס, בנוכחות הקיסר. הויכוח נסב על השגחת הבורא האם עזב לגמרי את השגחתו מהעולם בכלל, ועל ישראל בפרט, או שעדיין קיימת השגחה על הברואים. הויכוח היה בשפת הסימנים, כששאל הקיסר אותם מה עשו, ביאר לו רבי יהושע בן חנניא את הדיון, ואילו אותו אפיקורוס (בחלק מהגירסאות מובא כן, ובחלק מובא שצדוקי היה) לא ידע מה השיבו רבי יהושע. הקיסר טען היאך הינך בעל מציאות שמעז לעשות תנועה קלה מול הקיסר, ואין לך את אימתי, שהרי ממילא אינך מבין תנועות ידיים אלו, ומאחר ולא היה בביטול המתאים, ולא נהג כראוי כי מול המלך הוא עומד, בזה שקיימת אצלו מציאות עצמית, על כן הרגו הקיסר. מגמרא זו אנו למדים היאך לא ראוי שתהיה מציאות נוספת פרט למלך. ועל כן אפילו שאומרים מלך מלכי המלכים, הרי בפני המלך האמיתי, הכל שווים, ולא יכולה להיות מציאות של מלכים מולו, ומי שרק מראה איזה תנועה של סימן, בצורה שאינה ראויה, אין לו כלל זכות קיום. ובכך ניתן לבאר מהי חומרת הכפירה של האומר אלוקה דאלוקיא. יש להתבונן כי דווקא אותו אפיקורוס, הוא שכלל אינו מרגיש את המלך, בבחינת 'עזב האלוקים את הארץ', ואילו רבי יהושע בן חנניא, מרגיש את אלוקיו, אף בתוך ההעלם וההסתר של העולם, וכי השגחתו הפרטית, מצויה כל העת, כך שניכר שהאלוקים קיים בצורה ברורה ביותר.

וזה לשון הגמרא על הסיפור שהבאנו לעיל: "וְאַנְכִי הִסְתֵּר אֶסְתִּיר פְּנֵי בְיוֹם הַהוּא", אָמַר רַבָּא, אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֵף עַל פִּי שֶׁהִסְתַּרְתִּי פְּנֵי מַהֶם, (דכתיב, (שמות לג) "ודבר ה' אל משה, פנים אל פנים", אותם הפנים אסתיר, אבל "בַּחֲלוּם אֲדַבֵּר בּוֹ". רַב יוֹסֵף אָמַר, יָדוּ נְטוּיָה עֲלֵינוּ (להגן), שְׁנֶאֱמַר, (ישעיה נא) "וּבְצֵל יְדֵי כְּסִיתֶיהָ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חַנְנִיָּה הוּוּהוּ קָאֵי [=עומד] בֵּי קִיסָר, אַחְוֵי [=סימן לו בשפת הידיים] לִיהַ הָהוּא צְדוּקִי - עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנְהוּ מְרִיָּה לְאַפִּיָּה מִיָּנְיָה [=עם שהחזיר אדונם את אפו (השגחתו) מהם]. אַחְוֵי לִיהַ (אִיהוּ) וְעוּד יָדוּ נְטוּיָה עֲלֵינוּ (להגן). אָמַר לוּ קִיסָר לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ (בן חנניא), מַאי אַחְוֵי לָךְ? עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנְהוּ מְרִיָּה לְאַפִּיָּה מִיָּנְיָה. (ומאי אחוית ליה הכי והכי) [וְאָנָּא מְחֻוּיָנָא לִיהַ, יָדוּ נְטוּיָה עֲלֵינוּ]. אָמַר לִיהַ, לְהָהוּא צְדוּקִי מַאי אַחְוֵי לִיהַ? [=אמר הקיסר לצדוקי מה סימנת לו בידך] אָמַר לִיהַ, עֲמָא דְאַהֲדַרְיָנְהוּ מְרִיָּה לְאַפִּיָּה [=עם שהחזיר ה' השגחתו ופניו מהם] (והוא) וּמַאי אַחְוֵי לָךְ? אָמַר, לָא יְדַעְנָא. [=אמר הצדוקי לקיסר, איני יודע] אָמַר, גְּבָרָא [=אדם] דְּלֹא יְדַע מַאי מְחֻוּ לִיהַ בְּמַחֻוּ [=ברמז], מְחֻוּ קַמִּיָּה מְלָאָא! [=מעז לדבר בשפת הסימנים בנוכחות המלך] אֶפְקוּהוּ (להווא צדוקי) וְקַטְלוּהוּ. [הוציאוהו והרגוהו].

ועל פי זה הי' אפשר לבאר, פקחותו של זה שאמר אנא נסיב מלכא (בהנמשל), דזה שישראל יודעים את האמת, שכל הממוצעים שעל ידם באה ההשפעה, הם רק כגרזן ביד החוצב, הוא מצד גודל הדעת שלהם, שהם רואים את הפנימיות. שהרי בחיצוניות נראה²⁵ דזה שההשפעה היא על ידי הכוכבים ומזלות, הוא מפני שיש בהם מעלה, שמצד זה הם ראויים להיות ממוצעים, וזה שישראל יודעים שהם רק כגרזן ביד החוצב, הוא מצד גודל הדעת שלהם.

ביאור ראשוני לחוכמת הפיקח - אינו מתפעל מהממוצעים, אלא יודע כי הכל מאת הבורא

מתוך העיקרון של החילוק בין גרזן ביד החוצב, ולבין ממוצע אשר יש לו ערך עצמי ניתן לבאר מדוע נקרא מי שבחר במלך פיקח. וכן שבמשל מדובר על עם ישראל, בניגוד לאומות העולם. אומות העולם, רואים את ההנהגה בפועל, שהיא רק הנהגה חיצונית, שכאילו יש לכוכבים ומזלות כוח מעצמם. והיות והקב"ה אכן בחר בהם, הרי בזה מסתיימת מעלתם. והם בטעותם אינם מבינים, כי מעולם לא יצאו מהגדרה של גרזן ביד החוצב, שאין לו כל ערך עצמי.

הרבי מגדיר הבנה זו של ישראל, ביכולת לראות את נקודת הפנימיות, ויכולת זו היא מצד בחינת הדעת. הדעת יש בה שתי נקודות, הן מצד רוחב השכל, שהיא מסכמת את החוכמה והבינה, והן מצד החדירה והקשר למידות, שהוא חש את הפנים שבדבר, ואין ביכולת העובדות החיצוניות לבלבלו. רק ההסתכלות כי אף שזו לכאורה השפעה נפרדת, עדיין מקורה האמיתי הוא הקב"ה בלבד. וכל ההשפעה מעולם לא התנתקה ממנו, ונמצא כי כל העת מחוברים למקור, זו היא ראייה פנימית. אמנם כפי שהרבי מדייק בלשונו, שהיה אפשר לבאר, הרי צפויות לנו תובנות חדשות ועמוקות יותר, בהמשך המאמר.

קיצור:

בהמשך לשאלתנו במה יש פיקחות לבחור במלך (באות ב') ומדוע כל השאר בחרו בשרים, מבארים, שניתן להסביר זאת עפ"י גדר העבודה זרה. בתחילה הבינו עובדיה, כי כל השרים הינם כעין שותפים למלך, אשר קיים. לאחר מכן אף הבינו בדעתם הכוזבת, כי המלך עזב את ההנהגה לידיהם. ולכן רק הפיקח

מבין את עומק הדבר, כי עם שהנהגה בפועל שאכן ההשפעה דרכם, הרי כל זה הוא רק הצגת סרק, והאמת כי הם כל העת, אף בזמן שלא נראית השפעתו הרציפה של הבורא בהם, הרי עם כל תובנה זאת נשארו בבחינת גרזן, שהוא רק ממלא את רצון החוצב, ואין לו כל מציאות עצמית. ולאחר שמבינים זאת, הרי מגוחך לסבור כי לגרזן יש השפעה עוד יותר מהחוצב. יכולת זו, לחדור ולראות את אמיתות המציאות, אכן דורשת פיקחות מרובה, והראייה, כי כל השאר אכן טועים.

- ד -

אמנם מזה שהמדרש מביא משל על זה ממלך ודוכסין, אף שבהמשל, הדוכסין הם בעלי בחירה, שלכן מסתבר לומר שהבחירה בהדוכסין (אנא נסיב דוכסין) יכולה לגרום שישפיעו יותר לאלו שבחרו בהם [ודלא כבהנמשל, שהעבודה להכוכבים ומזלות אינה מועלת כלל, מאחר שאינם בעלי בחירה], מובן, שזה שהפקח אמר אנא נסיב מלכא, הוא מפני שעבודת המלך היא חשובה אצלו יותר מהתועלת (ההשפעה) שיהי' לו על ידי השרים.

מדויקים במשל כי עבודת המלך נעלית, אף מהתועלת הממשית, המתקבלת מהדוכס, המסוגל להועיל

הרבי מבאר, שבהבנה זו יש חילוק בין המשל לנמשל, ועל כן עלינו למצוא סיבה מעמיקה יותר, מדוע עם כל זאת, במשל הבוחר במלך לבדו נקרא פיקח. לפי ביאורנו לגבי הנמשל, הרי העבודה לכוכבים ולמזלות אינה מועילה דבר, כי אין להם כל השפעה מצד עצמם, שהרי אין להם כל בחירה, בהיותם כגרזן ביד החוצב. אמנם במשל כאשר דנים על הדוכס, (בניגוד לנמשל, הדן על עובדי הכוכבים והמזלות אשר טעו), כן יש לו בחירה, בדוגמת שר המשקים. ואעפ"כ מדגיש המשל, כי הפיקח מבין שלא רק שעדיף לבחור במלך, עם כל ההפסד לבחור בשר המשקים (כדוגמת הדוכס) כי אם שמבחינתו הוא כה דבק במלך, עד אשר לא יעלה על הדעת, שלא לבחור במלך.

במילים פשוטות, בנמשל ראינו, כי הגויים חשבו שיש ערך כלשהו לעבודת הכוכבים, והפיקח - ראה שאין להם כלל ערך. ואילו במשל, אנו רואים כי כן

קיים ערך לבחור בדוכס, ואם כן המציאות היא לפי מה שביארנו, שאפילו ערך העבודה לדוכס משתלמת עוד יותר. ומאחר ועדיין הפיקח, במצב הזה בחר במלך, סימן כי עבודת המלך הינה בעלת ערך גדול עוד יותר, מערך התועלת המתקבלת על ידי השרים. ואף שממבט חיצוני וכדאיות, יש מקום לסבור כגויים, הרי הוא בעומק מהותו, רואה מדוע בכלל לא יעלה על הדעת לטעות, כי אין ערך לעבודת המלך. ומשמעות הדבר כי הבחירה במלך אכן גוברת על הפיתוי הממשי שמציעה הבחירה בדוכס. והיא מעל כל גדרי תועלת והטבות כלכליות.

ומזה מובן גם בהנמשל, דעיקר הטעם על זה שאומות העולם עובדין לחמה וללבנה וכו' וישראל - אינם עובדין אלא להקב"ה, הוא (לא מפני שאומות העולם טועים שהכוכבים ומזלות הם בעלי בחירה, וישראל יודעים את האמת שהם רק כגרזן ביד החוצב, אלא) מפני שאומות העולם, העיקר אצלם הוא שיקבלו ההשפעה, ואצל ישראל העיקר הוא לעבוד את המלך²⁶.

אע"פ שהגוי יודע כי אין מאום בעבודת הכוכבים, מעדיף את התוצאה של השפעה, וישראל דבוקים במלכם

בצורה זו יובן טוב יותר, מהי בעצם המחלוקת בין ישראל לגויים. וכעת אנו מעלים את הגויים לאותה דרגה של ידיעה, שאכן הכוכבים והמזלות הינם כגרזן ביד החוצב. ועם כל זאת, שישראל רואים את ההשפעה, שהיא מרובה יותר, החליטו לבחור במלך.

במילים פשוטות יותר, יש שני צדדים לנצח בויכוח, או שאתה מוריד את השני (ולנצח טיפס - זה לא חוכמה), או שאתה מעלה את עצמך (שיש כאן פיקחות מיוחדת במינה, שאינך מתבלבל גם במצב בו אכן שייך, לכאורה, להתבלבל). באות ג' התבאר החיסרון הגדול בעבודת הכוכבים, שאין בה כל ממש, בהיותם כגרזן ביד החוצב. ואילו כאן באות ד' מראים, את ההיגיון הרב שיש בבחירת הגויים. ומצד שני מעלים את מהות העבודה למלך, שהיא שיוצרת את הפער, להכריע לבחור דווקא במלך, מצד מעלתה.

בניסוח אחר, וכי ראוי יהיה לעבוד לעבודה זרה, רק מאחר והיא אכן מועילה?! וכל מה שאנו עובדים לקב"ה הוא שאנו עובדים אותו, כי כביכול אין לנו ברירה, ביודענו כי אכן העבודה זרה אין בה ממש?! למה דומה הדבר, שנניח

שיש כסף מזויף. הרי אני יכול לא להשתמש בו, רק מאחר ויש לי חשש כי אני אתפס, ביודעי שהוא מזויף, ועלול אני לקבל עונשים חמורים. אבל אם הייתי יודע כי הזיוף טוב, הרי ראוי וכדאי לי לחיות בעולם של שקר וגניבה, כי הרי אז אוכל לחיות בנעימים. אלא המאמר מכוון אותנו להבין, כי המישור בו אנו עובדים את הקב"ה הוא כה פנימי, ששום תועלת לא תשנה זאת. וזו בחירה חיובית במלך, וזו דרך החיים היחידה הראויה לנו.

והענין הוא, דעיקר הטעם על זה שעבדו לכוכבים ומזלות הוא (כמבואר בהדרושים²⁷), כי בכדי לקבל השפעה מהקדושה צריך להיות בביטול, ולהיות שלא רצו לבטל את עצמם, לכן עבדו להכוכבים ומזלות, שבכדי לקבל ההשפעה מהם אין צריך לביטול, וכדאיתא בזהר²⁸ דרוח מסאבא - אזדמן תדיר במגנא וברי קנייא, כמו שכתוב²⁹ "אשר נאכל במצרים חנם", דההשפעה מלעומת זה (מצרים) היא חנם.

מעמיקים, כי הגויים בחרו לעולם השקר, בו ניתן לקבל חנם, וללא מאמץ

בדרושי החסידות של הדורות הקודמים של נשיאי חב"ד (הצמח צדק, הרבי המהר"ש, הרבי הרש"ב) כבר התבאר מדוע העדיפו הגויים לבחור בכוכבים ובמזלות, עם היות שידעו בכירור, שמהותם היא כגרזן ביד החוצב. והנקודה שבכל קנייה ותחשיב כלכלי, יש לנו להסתכל על המושג הידוע של עלות לעומת התועלת. ונמצא כי המחיר לקבל השפעה מהמלך הוא גדול ביותר, ומבחינתם אף מופרז, ואולי אף בלתי אפשרי. ואילו כאן בלי כל מאמץ, ניתן לקבל בכמויות ובשפע עצום. בסיום האות נראה, כי כאן הגויים עושים תחשיב כלכלי כדאי, גם מקבלים יותר בתועלת, וגם הדבר הוא בחינם, בעוד שישראל, גם משלמים מחיר מופרז, ובקושי הם מקבלים. (אלא שנצטרך להסביר מדוע עם ישראל בוחרים בשטות זו, לכאורה, ועוד נקראים הפיקח).

כאשר האדם עובד את ה', עליו להיות בתנועה של ביטול, בו אין לו מציאות, כי אם מציאות ה' מקפת את כל העולם כולו. ואילו הגויים חיפשו חיים קלים, שהרי ניתן לגנוב אף סכום עתק ללא כל מאמץ ביחס לערכו, וכפי שספר הזוהר הקדוש אומר, כי רוח הטומאה מצויה כל העת בחינם בריקנים. ומדייקים כי מה שנאמר "זכרנו את הלחם (חינם) אשר נאכל במצרים", בא

לרמז על המשל שקליפת מצריים, הכל בה חיים. כלומר שאין באים לציין את המקום בו היו, שהרי התעללו בהם ושיעבדו אותם, אז איזה זיכרון טוב יכול להישאר לאדם מכזה מקום, של עבדות וסבל במשך 210 שנה? אלא את המהות שהיו בה, בבחינת גדר של הפקר, שלא נדרשו לשלם מחיר על תאוות מצריים.

ועוד טעם על זה שרצו לקבל השפעתם מהכוכבים ומזלות³⁰, כי גם ההשפעה עצמה (הנמשכת על ידי הכוכבים ומזלות) היא גדולה יותר. דמיון שיניקת הסטרא אחרא הוא מהמקיף שלמעלה מהשתלשלות, שההשפעה משם היא שלא על פי השבון, הרי ההשפעה היא בריבוי גדול³¹.

במונחי תועלת, אין לך השקעה הטובה מע"ז, לא משלמים דבר, ומקבלים הכל, ובשפע רב

הרבי מוסיף כי לא רק במחיר בו יידרשו להשקיע יש רווח בפנייה לכוכבים ולמזלות, כי אם גם התועלת מרובה יותר. דבר זה מבואר בקבלה ובחסידות, כי הסטרא אחרא (הצד האחר השלילי והמנגד לקדושה) שואב את כוחו לא עפ"י סדר השתלשלות הקדושה למטה, כי אם שהוא מצליח לגנוב עוד לפני שנכנסים לצינורות ההשפעה, כעין אותו אחד שגונב כבר בשיבר הראשי, שבה זרימת ההשפעה מרובה ביותר. ושם עדיין כביכול עוד לא התקינו מונה ותשלום.

כלומר, על מנת להקצין את מעלת הבחירה במלך, שהיא מעל שיקולי תועלת, הרי אנו שוב מרוממים את העבודה זרה, אשר היא אכן נותנת בשפע וללא טורח, וכפי שמתבאר באותיות החסידות כיצד היא עושה זאת. ואעפ"כ זו ממש מחשבה זרה, כיצד בכלל עלולים לטעות?! וכי בגלל שהשקר משלם במזומן, נתפתה אליו, ולא נבחר ברוחני?! במונחי היום יום נתקלים אנו פעמים רבות על אותו עשיר, העובר במכונית שרד מול האברך האומלל, ואף יכול לצפצף עליו, כי הוא מסכן. והנה מה הועילה לך כל עבודת הקודש הקשה, והרי הנך רואה כיצד אני מצליח לעשות כסף בעולם. ורק כאשר האברך עומד עם עיני הברק שלו ודבק במעלתו, יגיע למצב שכלל לא יתבלבל מהעושר האמיתי של העשיר.

ומזה מובן גודל השבח והפקחות דישראל, שאינם עובדין אלא להקב"ה, דהגם

פנינים | מה הקושי הגדול בביטול?

בזמן בו החלה החסידות להכות שורשים במזרח אירופה, היו המתנגדים עורכים מלחמה חזיתית מולם, ולא אפשרו כלל אפילו לשמוע את דעת החסידים. הסיפור הבא יאיר לנו את הנקודה, מדוע הגויים לא רוצים להתבטל. שאלו את אחד האורחים מה דעתך על החסידים ועל המתנגדים, ענה להם האורח, כי המתנגדים חושבים כל הזמן על ה', ואילו החסידים חושבים כל העת על עצמם. ממבט ראשון, ברור כי מי שמשבח את המתנגדים ומזלזל בחסידים, ראוי להישאר בעיר זו. אולם, לאחר זמן אותו אחד עשה פעולה יסודית, והצליח להפוך את רוב הנוער הנמנים על זרם המתנגדים, ולמושכם להיות חסידים. מאחר וידוע היה אף למנגדים, כי החסידים אינם דוברי שקר, שאלוהו לפרש את מה שאמר בתחילה.

כאן ביאר להם את היסוד הגדול בחסידות, הנקרא, דעת עליון, ודעת תחתון, ששניהם אמת. דעת התחתון כי הבריאה היא בבחינת יש מאין. כלומר, לנו יש מציאות ברורה וקיימת, והיות ואין אנו רואים את ה', הרי הוא בבחינת האין. וזה מה שאמר ברמזו ודברי צחות למנגדים, כי מאחר ואין הם רואים את הקב"ה, הרי הם כל העת חושבים עליו. ואילו כאשר אנו אומרים כי היש האמיתי הינו הקב"ה, והבריאה היא בבחינת דמיון ואין, הרי אין פלא כי החסידים כל העת חושבים על עצמם, מי הם ומה הם? והרי אין עוד מלבדו, ולנו אין כל קיום.

אין ספק, כי תביעה כה נכבדה, שאתה בעצם כלום, ורק הבורא קיים הינה תובענית וקשה. כל אדם רוצה להרגיש את עצמו, שיש לו מציאות, וקשה מאד להתבטל. כעין זה הגויים, שהרגשת הביטול בעבורם הינה כה קשה ותובענית, ולכן כה התקשו לילך בדרכו של הפיקח. ובפרט, שגם התשלום על כך הוא רב, והתמורה המיידית - כלל לא קיימת.

שבכדי לקבל מהקדושה צריך לעבודה ויגיעה, וגם אז ההשפעה היא (מלכתחילה) במדידה והגבלה לפי מדת העבודה, מכל מקום, הם מוותרים על ריבוי השפע (בגשמיות) [אף שגם ישראל יכולים לקבל (לפי שעה) שפע מלעומת זה³², ולא עוד אלא שהם נוטלים חלק בראש³³, מכל מקום הם מוותרים על זה] וחביב להם יותר ההשפעה המצומצמת שנמשכת מהקדושה.

חביבות הקדושה היא מעל כל דרגות של תועלת, ואף ראוי להפסיד עליה, ובלבד לדבוק במלך

כעת זה יהיה ממש מטופש להפסיד רווח כל כך גדול בכך שלא פונים לכוכבים ולמזלות. ועל כך שבחם של ישראל, שהם מעריכים את הקדושה כה הרבה, עד אשר משתלם להם לעבוד ולהתאמץ, ובלבד שיקבלו רק ממנה, אפילו שבכמות התוצאה הסופית היא הרבה פחות. גישה זו הינה בבחינת איכות, כי חביבות הדבר גורם להעריך אחרת את הקדושה.

{הרבי בשיטת הסוגריים העגולות, מציג לנו מהלך מופלא, שכאילו יש כאן כתיבה כפולה. מצד אחד ניתן לדלג לחלוטין על הסוגריים הללו, ולקרוא את הקטע ברציפות, כאילו לא היו קיימים. מצד שני, יש כאן שלוש הערות, כביכול צדדיות, אשר משנות את ההתבוננות בתמונה מקצה אל הקצה. הרבי רומז, כי מבחינה מהותית הוא רק בגשמיות, ורק לפי שעה, וכן שכל ההשפעה המצומצמת היא רק בהתחלה. ובכך כבר יש את הסדקים, מדוע כל כך כדאי לעבוד כוכבים ומזלות. לא רק מצד החביבות, וההערכה, אלא שבסופו של דבר גם לאורך זמן, יתגלה כי הישגי הגויים, היו זמניים ועראיים}.

קיצור:

בהמשך לשאלתנו במה יש פיקחות לבחור במלך (באות ב') ומדוע כל השאר בחרו בשרים, התבאר (באות ג') כי הגויים טעו שהכוכבים והמזלות הינם בעלי בחירה, בעוד שהם כגרון ביד החוצב, ולכן רצו מהם השפע. והפיקח הבחין, כי רק למלך יש את יכולת ההשפעה. באות זו (ד'), התמונה מתהפכת מחדש. הגויים אכן יודעים כי הכוכבים אינם בעלי בחירה, וכאן הם בכלל בחרו בדוכס, שיש לו בחירה. אלא שבחשבון הכלכלי, של עלות לעומת תועלת, יש רווח עצום לבחור בדוכס. בטומאה, יש בחינת חינם, שהאדם לא צריך להתייגע ולהיות בביטול, וגם ההשפעה היא מבחינה נעלית, וללא הגבלה בכמות. וכל הפיקחות של עם ישראל, שמוכן לוותר על כל הרווח, להתייגע ולעמול, ולקבל מעט, ובלבד שיהיה זה מצד השפעת הקדושה, מתוך הזכות לעבוד את המלך, אף שמצד ההשפעה יש כאן הפסד, זוהי מעלתו כפיקח.

- ה -

והנה הטעם של הפקח (לזה שבוחר בהמלך ולא בהשרים) הוא מפני דכולהו - מתחלפין, ומלכא - לא מתחלף. ולכאורה הי' אפשר לומר הכוונה בזה, שההשפעה הבאה מלעומת זה (עם היותה בריבוי יותר מההשפעה הבאה מהקדושה) הוא דבר המתחלף שאין לו קיום. כי לאחרי הבירור, כשיתבררו הניצוצות שנפלו בקליפות (שמוזה הוא החיות שלהם) יתבטלו⁴³ לגמרי⁵³. [ומכל שכן בנוגע לישראל, שגם עכשיו, זה שישראל יכולים לקבל חיות מהלעומת זה, הוא רק לפי שעה³²].

מעלת המלך שאינו מתחלף, במונחי תועלת - רק השפעתו נשארת
לעד

הרבי הופך פעם נוספת את הקערה. לאחר שהבנו כי עדיף לבחור בדוכס, מבחינת ההשפעה, מתחוור לנו, כי הרי טעמו של הפיקח היה שהכל מתחלפים, בניגוד למלך. ונמצא כי כל מה שקיבלו הגויים, היה נכון ומוגבל רק באותה השעה. ואם נסתכל לטווח ארוך, הרי במושגי ההשפעה, יהיה זה כחלום יעוף, וחסר קיום. מה שיש כעת בקליפות, שהוא המשל לכוחות הטומאה, הוא רק חיות זמנית, ולבסוף, אפילו במונחי הגויים, ההפסד הצורב יתברר.

ולפי הבנה זו, הרי גם על פי השכל, יותר משתלם להתייגע. ואפילו אם נלך בשיקולים שכליים של עלות מול תועלת, הרי כשמתחוור לנו כי התועלת היא אפס מאופס, הרי לא זו הדרך הכדאית, אף בעיני בשר. ולסיכום, לא רק זה שהרבי הפך לנו את הקערה, הרי באומרו "לכאורה", הרי אנו מבינים, כי כל התמונה הולכת להתהפך.

וכן הוא לאידך גיסא, דזה שההשפעה הבאה מהקדושה היא במדידה והגבלה, הוא רק עכשיו, אבל לאחרי שיתגלה השרש דבחינת הפנימיות, ששרשו הוא מפנימיות המקיף, ההשפעה מהקדושה תהי' בריבוי גדול יותר, מהריבוי שנשפע מחיצוניות המקיף (השייך גם להשפיע בקליפות), כמאמר רז"ל³⁶ "אם לעוברי רצונו - כך, לעושי רצונו - על אחת כמה וכמה."

לעתיד לבוא, דווקא רק ההשפעה בקדושה תהיה שיא השפע

ממשיך הרבי באותו הקו לערוך את החשבון המצומצם של עלות מול תועלת, וגם כאן התמונה מתהפכת. נכון שמבחינה כמותית ההשפעה בקדושה הייתה מצומצמת, אבל לאורך זמן, כאשר יזכו להגיע עד הדרגות הפנימיות, ולקבל מהשורש והמקור עצמו, הרי השפעה זו תהיה לא רק מהשיבר הראשי, כי אם ממקור המים, כלומר שיא ההשפעה.

כעיקרון, סדר ההשתלשלות בנוי מהשפעה באופן שהוא רק מקיף, ולאחר מכן השפעה פנימית. את ההשפעה הפנימית דימו לממלא את העולמות, כי ההשפעה היא בהתאם לכלי הקיבול. לעומת זאת, המקיף שייך לכולם. אך כל זה רק בחיצוניות, כי בשורש המקיף, אנו נוגעים בדרגות הגבוהות והנעלמות, שהומשלו לרצון ולתענוג, ונקראו בבחינת היחידה של האדם. ונכון שכעת אנו מקבלים מעט, על פי יכולתנו, בפנימיות, אולם השורש שבא לציין את הפנימיות, הוא נעלה בהרבה, ממה שהגויים מסוגלים להגיע.

אבל, ביאור זה אינו מספיק, דלפי זה, גם בחירתו של הפקח בהמלך הוא בשביל ההשפעה שתהי' לו על ידי זה, והחילוק בינו ובין אלו שבחרו בהשרים (דוכסין וכו') הוא, שהם - חושבים רק במצב ההוה, והפקח - חושב מה שיהי' בעתיד, על דרך מאמר רז"ל³⁷: "איזהו חכם? - הרואה את הנולד".

ראייה לטווח ארוך במונחי תועלת, אינה הופכת אותו לזכות בתואר פיקח

דוחה הרבי אופן הביאור, מאחר וכל מידת החילוק הוא אינו במהות ואיכות סוג העבודה מול המלך וקרבתו, אלא שאלה של "כדאי"ניקיות. בסופו של דבר אופן המדידה של הפיקח לפי זה יוצא, שהוא באותה צורת חשיבה של אומות העולם, מה אני, בתור המרכז הולך לזכות. ופשוט מצד ההשפעה והתועלת, שווה להתאמץ ולהתבטל, אבל אתם יודעים כמה אחוגג בעולם הבא. כל חוכמתו היא שהוא מרים את העיניים, ורואה מה הולך להיות. אבל מה הוא מרוויה, שניהם סופרים כסף והשפעה. וכי הלזה פיקח ייקרא?! ומתוך הבנה זו, אנו הולכים להעמיק, ולהבין כי כלל לא הצלחנו להגיע לעומק הדברים.

פנינים | צדיק ורע לו, לעומת הרשע וטוב לו

הנושא של הפער הבלתי נסבל, כאשר צדיק ורע לו ולעומתו לועג לו הרשע, מאחר ואצלו הדברים בהצלחה מרובה, בבחינת רשע וטוב לו, הציק לאורך כל ההסטוריה של עם ישראל. מצב בלתי נסבל זה, לא רק שגרם חלישות הדעת אצל מקיימי התורה והמצוות, אשר כל העת רדופים המה, ושכרם כה מצומצם. אלא שגם משך חיצו תרעלה ומשטמה, מפי הרשעים, אשר לא רק שבחרו בדרך נלוזה זו, כי אם כביכול החציפו פנים, כי עצם זה שטוב להם, מורה כי אכן דרכם ראויה.

על מנת להבליט רעיון זה, סיפרו לנו חכמינו סיפורים מסמרי שיער על הזלזול הבוטה מחד, ותגובת החכמים, בשלווה ונינוחות מאידך. וכדוגמת הגמרא בסוף מסכת מכות, היאך חכמים בוכים, על כך שעובדי ע"ז חוגגים ברומי, ואילו בית ה' אלוקיני שרוף. ורבי עקיבא אינו מסתכל על ההווה, כי אם על העתיד. שאם הוא נותן לעוברי רצונו כזו כמות של שפע טובה, הרי למרות שבעיני בשר נראה כי המצב אצלנו עגום ביותר, הרי בסופו של דבר, לנו, עושי רצונו, ההשפעה תהיה על אחת כמה וכמה, כלומר, בכמות ובאיכות אחרת לגמרי.

אבל מזה שאומר במדרש, דזה שישראל אין עובדין אלא להקב"ה הוא מפני כי "חלקי הוי' אמרה נפשי", מוכח, דזה שהפקח בוחר בהמלך הוא לא מפני התועלת שיהי' לו מזה, אלא מצד המלך³⁵. והיינו דזה שישראל בוחרים בהקב"ה, אף שעכשיו ריבוי ההשפעה היא לעוברי רצונו הוא (לא מפני שאחר כך תהי' ההשפעה לעושי רצונו גדולה יותר, אלא) מפני שההשפעה לעושי רצונו היא מפנימיות רצונו ית' וחפצו האמיתי, וההשפעה לעוברי רצונו היא כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו³⁶, ולכן רוצים הם דוקא בההשפעה לעושי רצונו, עם היותה השפעה מצומצמת, להיותה נמשכת מפנימיות רצונו ית'.

העיקר אינו כמה יגרוף לעצמו, כי אם שאופן הנתינה עצמה היא מעידה על איכות הקשר עם המלך

חייבים אנו לומר, כי מתוך כך שהמדרש לגבי ישראל ביאר טעם שונה, וציין זאת בפסוק, שרק מאחר וזה חלקי להיות עם הוי', הרי זו גישה ההפוכה לתועלת. גישת התועלת היא שאני במרכז, ואני עושה את כל תחשיבי

הכדאיות, וכפי שביארנו בנושא העלות מול התועלת. אבל הרעיון הוא עלי, מזה אני מקבל, וכמה אני מרוויח?

לעומת זאת, מי שהמלך בראש מעייניו, כלל אינו חושב על עצמו, כי אם על הזכות שהוא גורם למלך. כל עולמו הוא המלך, והתענוג שלו, הוא על עצם הזכות והשמחה, שהוא יצליח לפעול אצל המלך חיוך. הקשר עם המלך יהיה פנימי.

חכמינו דימו מורכבות זאת, שיש כאן שני גדרים בו זמנית. מצד אחד הכמות אותה הוא יקבל, ומצד שני הוא האופן בו יקבל. מי שהמלך אינו בראש מעייניו, כלל לא מעניין אותו איך יקבל, כי הרי הוא לא מחשיב את המלך, אלא את עצמו, במה הוא יזכה.

לעומתו, אם יקבל באופן שהבן יזרוק לו אוכל ויאמר, תאכל, גם לכלבים מגיע אוכל, הרי הבושה שתאחז את האב, תהיה מחרידה, הוא בקושי, אם בכלל יצליח לאכול, לאחר כאב כה גדול, והשפלה כה איומה. אבל אם יגיש הבן במתיקות, ויאמר, הנני כה מצטער, באשר הקב"ה לא זיכה אותי בעשירות גדולה, אבל כעת שאני זוכה לחלוק עימך את המעט שיש לי, זה הדבר המרנין בחיי, שיש לי את ההזדמנות להשיב לך, על מקצת מה שגמלת עימי - וודאי שהאב ישמח ביותר, אם כי הכמות בסעודה תהיה זעומה.

הגדרת חכמינו למקרה של הענקה עבור הבן הבוגדני, הוא "כמאן דשדי בתר כתפוי" כאדם הזורק מאחורי כתפו לשונאו, מאחר ואינו יכול שלא לתת לו. ואילו את דוגמת ההענקה עבור הבן המאיר פנים, דימו זאת להשפעה מפנימיות רצונו. וכאן אנו רואים פעם נוספת, את ראיית החסידות, אשר שמה דגש על הפנימיות והאיכות, ולא על הכמות.

ומה שאומר דכולהו מתחלפין כו', המוונה בזה היא⁴⁰, דמזה שהם מתחלפין אחר כך - מוכח שגם עכשיו אינם מציאות אמיתית. וזה שיש בהם חיות להשפיע חיות לבעלי חיים ולאומות העולם, הוא לא מצד עצמם ח"ו, אלא מפני שהם יונקים מהקדושה⁴¹, ומכיון שהחיות דקדושה שבהם אינו מתאחד עמהם (ואדרבא הוא בבחינת גלות בתוכם), הרי מצד מהותם הם בחינת מות⁴². [ועל דרך זה הוא גם אלו שמקבלים השפעת החיות מהם, כמבואר בתניא⁴³, דזה שרשעים בחייהם קרויים מתים⁴⁴, הוא מפני שחיהם נמשכים ממקום המות והטומאה].

דבר שמתחלף הינו חסר ערך לחלוטין, דוגמא כלכלית מהכסף

השימוש בשטרות כסף הינו טוב, מאחר והכל חושבים שיש לו ערך. שהרי לשטר עצמו אין כל ערך, ללא ההסכמה המשותפת של הכל. אולם, היה דיון כלכלי, שבו הסבירו, שאם היה מצב, שכולם יודעים, שיבוא יום, בוודאות, בו הכסף לא יהיה לו כל ערך, הרי כל אחד ירצה להיפטר מהניירות, כדי שלא יגיע למצב עתידי, בו הוא נשאר עם השטרות חסרי הערך. ונמצא כי עצם הידיעה הזו, בהווה, גורמת להתמוטטות מיידית של ערך הכסף. כי אם יהיה מצב בו לא יהיה לו כל ערך, הרי מי ירצה למכור דבר ערך, ולקבל דבר, שעוד מעט לא יהיה שווה מאומה. על ידי משל זה ניתן לבאר את ביאורו של הרבי.

כמו הכסף, הרי מה שבעתיד אינו שווה דבר, מורה כי אין לו מציאות אמיתית. היותו מתחלף זו ההגדרה ההפוכה לגדר האמת, שאינה מתחלפת בכל מצב. והחידוש, כי אנו איננו מחכים למצב שבו בפועל יאבד את הערך, אלא ב"כוח" בפוטנציאל, כבר כעת הוא חסר ערך לגמרי. מתוך כך עולה השאלה, מה היה עם כל מה שבאמת השפיע עד עתה. שהרי אומות העולם, ובעלי החיים, הרי כן היו חיים. ולשם כך מבארים גם זאת באופן של חילוק. הגדרת מהות החילוק, הוא שיש כאן שני עניינים בו זמנית. כל השפעתו היא אכן מהקדושה, אלא הקדושה עם היותה קיימת בו, הרי היא בבחינת גלות. כלומר, שהיא במשכן עראי. וזה מה שמפעיל את ההשפעה הניתנת, כי הקדושה מצד עצמה, הרי היא נצחית, ואמת. אלא שיש כאן גם מהלך נוסף, שהקליפה עצמה אין לה כל ערך, בדוגמת המוות.

הדוגמא לכך, מרשעים - שמצד אחד ניתן לבדוק את הדופק, ואת הנשימה, ולפי הגדרות הרופאים לא רק שהם חיים, כי אם לעתים, אף בטוב ובנעימים. אולם, מצד שני, הגדר הפנימי שבהם, מהיכן מקור השפעתם - הרי הוא מקום המוות והטומאה. ונמצא כי במהות - כל עניינם הוא כבר כעת מוות.

וזהו אנא נסיב מלכא משום דכולהו מתחלפין, שאינו רוצה בהשפעה שנמשכת ממקום המות והטומאה, עם היותה השפעה בריבוי, ורוצה דוקא בההשפעה שמצד הקדושה, עם היותה השפעה מצומצמת.

השפעה שיש בה ארס - עוקרת את כל מהות השפעה, באשר בורחים

ממנה

בכך אנו שופכים אור חדש, על בחירת הפיקח במלך, ועל סיבתו שאינם מתחלפים. כי ההחלפה נועדה להורות על דבר שבמהותו הוא רק מוות וטומאה. ומה טעם לו לקבל ממיטה כה חולה, דבר שהוא רואה בתוכה את המוות. כאן הכמות - לא תשנה מאומה, באשר לאמיתתו של דבר, אין לה כל קיום, ולא רק בעתיד, כי אם ב"כוח" אנו כבר רואים את העתיד והמהות, שכבר כעת, אין לזה כל ערך. ולכן המבט על שניתן לשחד אותו בשפע בהווה - עבורו הדבר חסר ערך.

קיצור:

בהמשך לשאלתנו במה יש פיקחות לבחור במלך (באות ב') ומדוע כל השאר בחרו בשרים, התבאר (באות ג') כי הגויים טעו שהכוכבים והמזלות הינם בעלי בחירה, בעוד שהם כגרזן ביד החוצב, ולכן רצו מהם השפע. באות (ד'), התמונה התהפכה, באשר הגויים אכן יודעים כי הכוכבים אינם בעלי בחירה, וכאן הם בכלל בחרו בדוכס, שכן יש לו בחירה. אלא שבחשבון הכלכלי, של עלות לעומת תועלת, יש רווח עצום לבחור בו. בטומאה, יש בחינת חינם, שהאדם לא צריך להתייגע ולהיות בביטול, וגם ההשפעה היא מבחינה נעלית, וללא הגבלה בכמות. אולם באות זו (ה') מתחילים כי הפיקחות של עם ישראל, הרואה, כי כל הרווח הינו דמיוני, וכחלום יעוף, כי המלך אינו מתחלף, ואז יסתבר כי מכל הטומאה לא יישאר דבר, ולא זו בלבד, כי לאחר שיגיעו להשפעה משורש הפנימיות, גם ההשפעה בקדושה תהיה מרובה. אמנם דחינו ביאור זה, כי אז גם הפיקח מדבר במונחי תועלת, ולהעמיד שכל פקחותו בראיית העתיד לעומת ההווה אינה משכנעת. בפרט שהמדרש מציין בעבודת ישראל, כי ישראל בוחרים במלך, ומוכנים לקבל מהמלך, אפילו זה מעט. ואילו היות הטומאה מתחלפת, הרי מוכיח הדבר שכבר כעת אינם מציאות אמיתית, אלא בחינת מוות. והבחירה היא לא להיות קשור למוות ולטומאה, כי אם לקדושה.

- ן -

וצריך להבין, דלכאורה, גם לביאור זה שבחירת הפקח בהמלך, היא לא מצד התועלת שיהי' לו מזה, אלא מצד מעלת המלך, שלכן הוא מוותר על ריבוי

ההשפעה הבאה על ידם, בחירתו בהמלך היא מצד השכל⁴⁵, דמכיון שכולהו מתחלפין ומלכא לא מתחלף, ראוי לוותר⁴⁶ על ריבוי ההשפעה הבאה על ידי השרים, ולבחור בההשפעה המצומצמת שבאה מהמלך, ומוזה שמקשר במדרש ענין זה (אנא נסיב מלכא) עם חלקי הוי' אמרה נפשי, משמע, דזה שישראל בוחרים בהקב"ה הוא מצד הנשמה (שהיא חלק הוי') שלמעלה מהשכל.

הבחירה היא מצד היותו פיקח, חוש פנימי של הנשמה, ולא מצד היותו חכם ונבון

הרבי הופך את התמונה פעם נוספת. הדרישה של היותו פיקח, ביחס לכל השאר, ושרק הוא הבוחר במלך, מקבלת משמעות פנימית יותר. כי לאחר הניתוח המובא, הרי אמנם התוצאה היא שהוא בוחר במלך, אך הכל כאן מצד ההיגיון, יש ביאור מסודר ומדוקדק, שכל השאר מתחלפים, ואין להם ערך, בהיותם כוחות המוות והטומאה, בעוד שהמלך הינו נצחי. ולאחר שפוקח הוא את עינינו בכך, הרי כל אחד ראוי לבחור כן, מצד שכלו.

ואילו המדרש מקשר את הבחירה, עם הפסוק חלקי הוי' - כלומר הנני בוחר רק במלך, והמשכו הוא מצד "אמרה נפשי", רק מצד שהאזין לנשמתו, שמשמעותו שהקשר הינו מעל מושגי סברא והיגיון, אלא בבחינת קשר רוחני, אשר הוא פועל את פעולת הבחירה.

ונקודת הביאור בזה, דשכל האדם כמו שהוא מצד עצמו, מכריח לרצות רק בזה שטוב לו. דזהו שאומות העולם בוחרים בהשרים, אף שגם הם יכולים להבין שהמלך הוא העיקר (דכולהו מתחלפין ומלכא לא מתחלף), כי להיותם בבחינת יש, אינם רוצים לוותר על התועלת, שיהי' להם על ידי שיקבלו מהשרים.

בחירת הגויים בריבוי ההשפעה היא רק כיסוי לאי רצונם להתבטל למלך

ושוב מעמיק הרבי, והופך לנו את כל עומק ההבנה. שלפי הביאור השכלי, לא היתה גם לגויים כל ברירה, כי אם לבחור במלך, ומה שהם בכל זאת מעוותים את התמונה, ובוחרים בשרים, היא מצד חלק רגשי, נפשי. הבחירה היא

על עצם זה שאינם רוצים להתבטל ולהיות יש, ולכן הם רוצים תועלת רבה עכשיו.

כלומר, אמנם הם מתרצים את עצמם בנימוק שכלי, אך המניע והגורם לכך, שלא בא בחשבון אצל אומות העולם לטרוח ולהגיע לידי ביטול. ומשום שזה העיקר, הם יכולים לבאר לעצמם, שכאילו בשכל, ראוי לקבל את השפעת השרים, הגדולה והמבורכת, מבחינתם.

וזה שבישראל ישנה ההכרה, שצריך לוותר על התועלת והמציאות שלהם ולבחור באלקות, הוא מצד הנשמה⁷⁴ (חלק הוי") שבחירתה באלקות היא בחירה עצמית שלמעלה מהשכל (דבחירה זו היא לא מצד העילוי דאלקות, שמלכא לא מתחלה, אלא מצד העצמות), וזה פועל על שכלם⁸⁴, שגם השכל מכיר דמכיון שאלקות הוא האמת, שחי וקיים בקיום נצחי (מלכא לא מתחלה), צריך הוא לוותר על המציאות שלו ולבחור באלקות.

הבחירה במלך אף שהיא כנגד התועלת - הינה מעל השכל, אולם חודרת גם לשכל

אצל ישראל לעומת זאת, יש קשר פנימי בל יינתק, שלא ניתן להיפרד מהמלך. קשר זה מכונה בחסידות קשר עצמי, כי כמו שזוג תאומים רוצה כל העת להיות יחדיו, הרי למעלה מזה הקשר של ישראל לקב"ה. כי כאשר ירגיז תאום אחד את משנהו לאורך זמן, ייפרדו, וכאן הקשר הוא בדוגמת אב ובן, שלא ניתן להחליפו לעולם, ואף יותר מזה. המושג החסידותי של עצם מורה על יחידה בלתי מתפרקת. ואין לנו להתבלבל כי אמנם יש גם מעלה שכלית, אך לא היא הגורמת לבחירה האמיתית.

וכאן החידוש הוא, כי פנימיות זו חודרת ומתלבשת באופן שהוא חלק משכלו של האדם. ואפילו במושגי השכל מבין האדם ומקבל את ההכרה, כי אין עוד מלבדו, אין קיום לכל דבר בעולם אלא רק המלך. ומתוך הכרה זו, נדחקת מציאותו, והוא מעצמו מבין כי הוא צריך לוותר עליה, על מנת לבחור באמת הנצחית, שאיננה מתחלפת.

בכך אנו מגיעים לאחד מיסודות המחשבה החסידית, כיצד המוח שליט על הלב. ויתירה מזו, הנפש האלוקית מבארת גם לבהמה, הנפש הבהמית, כי אין

פנינים | דחיית סיפוקים, למול בחירה אלוקית

נעשה מחקר מעניין ביותר על מנת לחזות מי יהיו התלמידים הטובים ביותר. כי יכולת הניבוי עוזרת להשקיע דווקא בטובים. ומעניין כי ראו את הפיקחות של ראיית ההווה מול העתיד. אמרו לתלמידים, כי ניתן לבחור בשתי אפשרויות, או לקבל גלידה, או כל ממתק או פיתוי אחר, מיידית. והאפשרות השנייה היא לחכות לתום השיעור ולקבל כפליים. אלו שהיו פיקחים שהבינו כי על זמן כה קצר, שווה לקבל תשואה כה גבוהה, ולא ביזבוז מתוך תאוה לקבל מיידית, אכן היו המצטיינים לאחר זמן. ניתן ללמוד כי המחקר מלמד אותנו את מיומנות דחיית הסיפוקים, אולם ניתן לומר, כי מי שהוא נעלה יותר, מצד עצמו, לא ניתן לשחדו, בראותו את המטרה.

עם ישראל יש בו קשר פנימי ומהותי יותר, עד אשר בהכרזתו נעשה ונשמע, נקרא עם פזיז. הפזיזות לחטוף את הקדושה, היא מצב בו גוברת הכמיהה על שיקולים הגיוניים. מסופר על בנו של בעל התניא האדמו"ר האמצעי, אשר הציעו לו מספר הצעות נישואין, ובחר במי שתסכים להתחתן עמו מוקדם ככל האפשר, על מנת שיזכה לשמוע במהרה את מאמרי החתונה של אביו. ונמצא על המבואר בפרק זה, כי מאחר והשיקול היה אלוקי, רצונו להיות מחובר לאביו, ולשמוע ממנו את מאמרי החתונה, התלבש בשכלו, על מנת לקבוע את המדד, של מי יבחר בה, שהוא לפי הזריזות והכנתה להתחתן עמו. ויש להטעים זאת, שאולי אפילו גילה זאת למועמדות, ומי שהיא באמת רוצה לקיים את רצונו, ולכן היא הייתה מוותרת על ההכנות הארוכות והמרובות, כי בעלה לעתיד חפץ לשמוע את מאמרי החתונה, אכן היא ראויה גם מבחינה הגיונית, לזכות בו כחתן עבודה.

אמת אחרת, אלא אלוקות, המלך. והדבר חודר עד בחינת הנפש השכלית, שהביטול אינו מצד כפייה והכרח, כי אם מגיע כבר מתוך הבחירה.

קיצור:

בהמשך לשאלתנו במה יש פיקחות לבחור במלך (באות ב') ומדוע כל השאר בחרו בשורים, התבאר (באות ג') כי הגויים טעו שהכוכבים והמזלות הינם בעלי בחירה, בעוד שהם כגרזן ביד החוצב, ולכן רצו מהם השפע. באות (ד'), התמונה התהפכה, כאשר הגויים העדיפו השפעה מרובה, וללא מאמץ, של התבטלות. דבר הגיוני ביותר. באות (ה') מתחילים כי הפיקחות של עם ישראל, הרואה, כי כל הרווח הינו דמיוני, וכחלום יעוף, כי המלך אינו מתחלף, ואז יסתבר כי מכל הטומאה לא יישאר

דבר, ולא זו בלבד, כי לאחר שייגיעו להשפעה משורש הפנימיות, גם ההשפעה בקדושה תהיה מרובה. אמנם דחינו ביאור זה, כי היות והטומאה מתחלפת, הרי מוכיח הדבר שכבר כעת אינם מציאות אמיתית, אלא בחינת מוות. והבחירה היא לא להיות קשור למוות ולטומאה, כי אם לקדושה. כעת באות ו', אנו מקשים, היאך המדרש המקשר את בחירת ישראל מצד שזו בחירה נשמית, ולא שכלית. ומתוך כך מגיעים לתובנה חדשה, כי החידוש הינו שהנשמה גם מסבירה לשכל, המבין כי על מנת לקבל מהמלך, ראוי להתבטל, ולוותר על מציאותו, וגם בחירת הגוי אינה מצד מניע טהור של השכל, אלא מצד רצונו לא להתבטל, ולהיות בבחינת יש, הוא עצמו.

- ז -

ואולי יש להוסיף, דעל ידי שהבחירה והנשמה שלמעלה מהשכל נמשכת ופועלת בהשכל, מיתוסף בה עילוי נעלה יותר, מכמו שהיא מצד עצמה.

הבחירה עצמה מורה על חיזוק הקשר

מבואר כי הבחירה עצמה, באופן נשמתי זה, אשר פועל על השכל, יש בזה שני כיוונים. עצם ההשפעה על השכל, שזה הכיוון הרגיל. אולם יש גם כיוון הפוך, שהנשמה עצמה מתעלה בעקבות בחירה זו. כלומר, שהבחירה אינה רק פעולת החלטה, כפי שאנו רגילים להבין מהות בחירה, כי אם שזה שהנשמה בוחרת היא בבחינת פעולה, המזככת את הנשמה.

ויובן זה בהקדים המבואר בסידור דיבור המתחיל "עבדים היינו לפרעה במצרים"⁴⁹, בענין ההשפעה הנמשכת לעוברי רצונו⁵⁰, שהיא רק בדרך אגב, כמאן דשדי בתר כתפוי, שהוא בדוגמת מלך⁵¹ שעושה סעודה ומשתה בשביל השרים הגדולים ועבדים החשובים, ומוציא על זה מזמון רב, ומהשיריים של הסעודה - מקבלים גם פחותי הערך, כמו עבדים ושפחות שאחרי הרחיים, ועד שגם הכלבים אוכלים את העצמות שמשליכים למטה. שבטח לא כיון המלך להוציא בשבילם הוצאות, וזה שנשפע להם שיריים (שגם השיריים של הסעודה הם הון רב) הוא רק בדרך אגב. ועל דרך זה הוא בהנמשל שההשפעה לעוברי רצונו היא רק בדרך אגב, כמאן דשדי בתר כתפוי, כמבואר שם בארוכה.

המשל מזריקת העצמות לכלבים, הינה המחשה חיה על אופן הנתינה לעוברי רצונו

הרבי מביא משל, לבאר את ההגדרה של השפעה לעוברי רצונו. התוצאה היא כמובן שהם אכן מקבלים את ההשפעה, אולם ע"י משל ציורי זה, מקבלים הבנה מחודשת, עד כמה אופן קבלת ההשפעה יש לה משמעות. במשל יש ציור כיצד המלך עורך סעודה. ויש בזה ארבע דרגות, האחת מתחת לשנייה. בתחילה השרים החשובים לאחר מכן העבדים החשובים, שבעבור שניהם הוציא המלך השפעה כה מרובה. בדרך ממילא מסעודה מפוארת שכזו נותרים גם שיריים, וכאן מגיעים שתי הדרגות האחרונות, העבדים והשפחות שלאחר הריחיים, וכן הכלבים, אשר זוכים בעצמות, אשר משליכים בסיומ הסעודה לאשפה.

מדגיש הרבי, שיש כאן שני דברים הפוכים, אכן ערך השיריים הינו בעל הון רב, ונקרא הדבר בבחינת השפעה (וכמו שהיה מי שארגן מהשיריים בחתונות סעודות לעניים). אולם, מצד שני, מאחר והמלך כלל לא כיוון את הסעודה בעבורם, הרי אופן קבלת השפעה זו, הינה כמי שזורק מאחורי כתפו. ואכן הכלבים, שהינם הדרגה הנמוכה ביותר, העצמות ממש נזרקות אליהם כלפי מטה. שאמנם למי שהוא בבחינת כלב - הרי זה לא משנה, אבל לאדם, אנו לא מתייחסים רק לכמות הניתנת, אלא הבוז שהוא סופג, בצורת הנתינה, הינו הרבה יותר משמעותי. עד אשר אנו מדמים השפעה זו, לאופן בו מקבלים עוברי רצונו ה' את ההשפעה ממנו.

ויש לומר, דזה שמביא שני דוגמאות שההשפעה להם היא רק בדרך אגב (ואינם יושבים בשולחן המלך), עבדים ושפחות וכלבים, ושני דוגמאות באלו שיושבים בשולחן המלך, שרים גדולים ועבדים חשובים, הוא, בהתאם לד' דרגות בהנמשל. כעת הרבי, בדיוקיו המפורסמים, לומד כי כל אחת מארבע הדרגות במשל, יש בה משמעות ממשית בנמשל.

שדרגא הכי תחתונה הם הכלבים, שאינם עובדים את המלך, ורצונם הוא שיושפע להם גשמיות, עוד ועוד, כמו שכתוב²⁵ "הכלבים - עזי נפש, לא ידעו שבעה". ויש לקשר זה עם הידוע³⁵ שכלב הוא מלשון כולו לב. דטבע האדם בתולדתו וטבע יצירתו, שהמוח שליט על הלב⁴⁵, וזה שהוא בבחינת כלב - הוא בקצה ההפכי.

דלא רק שהלב שליט על המוח, אלא יתירה מזו שהוא כולו לב. ולכן כל⁵⁵ ענינו הוא למלאות תאות לבו.

הכלב ברוחניות הינו משל ללב בניגוד לשכל

הדרגה הנמוכה היא הכלב. אין בו כל תועלת למלך, והוא אינו מעובדיו כלל. ואע"פ שאינו מעובדיו, הרי יש לו תביעות גשמיות, ללא גבול. לנו מגיע, ואתה לא תקבל ממנו דבר. מדייק הרבי גם ממשמעות המילה כלב, שהוא קיצור של כולו לב, במובן השלילי. הלב הינו דרגה הנמוכה ביחס למוח. המוח נדרש לשעבד את הלב, בהיותו שליט עליו. ואילו כאן המוח נמחק, ואין לו כל השפעה. מצב של השפעה הוא יחס גומלין בין שני הדברים של המוח והלב. וכאן, לא רק שהמוח לא גובר על הלב, אלא שהמוח נמחק לחלוטין, והלב דחק אותו, עד אשר אין לו כל זכות קיום כלל. שמשמעות הדבר בבחינת ההנהגה, הוא מילוי תאוות ליבו. אני במרכז, ומחפש לעצמי את מירב ההשפעות הגשמיות בלבד.

ולמעלה מזה הם העבדים הפחותים⁶⁵ (העבדים והשפחות שאחרי הרחיים), שהם עובדים את המלך, אלא שעבודתם היא רק מצד ההכרח (מפני אימת הכאת השבט)⁷⁵, היפך הרצון והתענוג שלהם, דעבדא בהפקירא ניהא לי'⁸⁵. ומכיון שהרצון והתענוג שלהם הוא בתאוות עולם הזה, וזה שאינם עוברים על רצונו ית' הוא מפני יראת העונש, מקומם הוא מחוץ לשולחן המלך.

העבדים הפחותים מסמלים ברוחניות, ביצוע מתוך כפייה ואימת

הסכנה מעונש

מעליהם, הדרגה השלישית, הם העבדים הפחותים. פחיתותם אינה רק בסוג עבודתם, כי אם באופן עבודתם, המעיד על מהותם, ומורה על מידת ביטולם למלך. למעשה, מבחינה פנימית, הם אינם בטלים למלך כלל, אלא עושים כל דבר מחמת החשבון האישי, אשר הם מעדיפים חיי הפקר. רק מחמת שלא יכולים הם להתמרד במלך, מכיוון שיענשו על כך קשות, ובכך יסכנו את קיומם, הרי הם אמנם עובדים, אולם מתוך הכרח, וללא כל תענוג. כך שמי שרואה מהצד מבחינה חיצונית, יראה כי הם אכן מבצעים עבודה, אולם כל

מי שיש לו מעט עין חדה, ישים לב, היאך עבודה זו מתבצעת מתוך חוסר רצון.

אין להם כל תענוג מנוכחות המלך, בהיותם חיים רק את תאוות העולם הזה, בזה הם מונחים, ומכך הם מתענגים. והמלך בשבילם הוא דבר זר, וכל מה שהם נכנעים, ואכן בכל זאת מוכנים לעבוד בעבורו - הינו רק מחמת חוסר ברירה, ואימת העונש. ומכך מובן, מדוע גם המלך אינו חפץ בהם, ומושיבם מחוץ לשולחן המלך. וכי מה יש להם לעשות בשולחנו, המורה על קירבה וחשיבות?!

מה שאין כן עבדים החשובים, עבודתם את המלך היא ברצון וחשק. דהגם שעיקר עבודתם היא מצד קבלת עול [כידוע⁹⁵ החילוק בין בן לעבד, דזה שהבן עושה רצון אביו - הוא מפני האהבה, וזה שהעבד ממלא רצון אדונו - הוא בדרך קבלת עול], מכל מקום, זה גופא הוא ברצון וחשק, שרוצים לקבל עליהם עול מלכות שמים. ולכן מקומם הוא בשולחן המלך.

העבדים החשובים מסמלים עבודה מתוך רצון וחשק, עם היות שבהיותם עבדים, יסודם בקבלת עול

הדרגה השנייה בחשיבותה, היא העבדים החשובים. שני מרכיבים יש בהתנהגותם. מצד אחד בהיותם עבדים ולא בנים, הרי מילוי רצון האדון היא מצד קבלת העול, אולם אף שזה אכן העיקר, הרי הרבי מביא בתחילה, כי אופן עבודתם היא ברצון וחשק. כלומר, הן מצד הכוונה הכללית, שזה הרצון, והן מצד גילוי עוצמת עבודתם, שהיא בחשק רב. כי החשק יוצר עוצמה. ומאחר וכאשר אנו דנים על הכוונה, שנובעת מרצון, ומורה במה הם מונחים, ומה בסיס מחשבותיהם, הרי הם זוכים להיות בשולחן המלך. כלומר, הדין אינו על טיב עבודתם, אלא הנקודה הפנימית, המציינת את מהותה.

ולמעלה מהם הם השרים, שיש להם ידיעה בהנהגת המלוכה [שלכן כמה וכמה ענינים בהנהגה מתנהגים על פיהם], וגם יש להם השגה במעלת המלך, ומפני זה יש להם אהבה אליו, ועבודתם היא לא רק מצד קבלת עול, אלא גם מצד אהבה. ובשרים גופא ישנם כמה וכמה דרגות, שנחלקות בכללות לשתיים. שרים (סתם) ושרים גדולים.

השגת השרים במעלת המלך, יוצרת אהבה אליו

המעלה העליונה של שרים, יש בה מספר מעלות. ונראה לי כי הסדר כאן הינו באופן הולך ומוסיף. המעלה הראשונה היא הידיעה בהנהגת המלוכה. ידיעה זו מאפשרת להם להיות שותפים, שכמה דברים הינם על פיהם. אולם המעלה היותר חשובה היא השגתם במעלת המלך.

מעלה נשגבה מעליה היא האהבה למלך. עד עתה דיברנו על ידיעה, שהינו מושג שכלי, אבל עצם ההשגה במלך אינו רק מבחינה שכלית, כי אם שהדבר חודר בהם, ויוצר אהבה.

אולם המעלה הנעלית ביותר, שהדבר חודר בחיי היום יום שלהם, ומתבטא כי אף עבודתם היא (גם) בבחינת אהבה, עם היות שאינם בניים, ועדיין הינם בעלי מישרות, אשר נזקקים לקבל עליהם את עול המלך, הרי אף על פי כן רואים את האהבה שיש בעבודתם. וכאן הרבי מחלק, כי במעלה הרביעית גופא ניתן לחלק לסתם שרים ושרים גדולים. ואין מה לדבר כי השרים הם מרואי פני המלך, וזוכים לישוב בשולחנו.

ויש לומר, דג' סוגים אלו שנמצאים בשולחן המלך [עבדים חשובים, שרים ושרים גדולים] הם בהתאם לג' הסוגים שבמדרש, דוכסין ואיפרכין ואיסטרטילוטין, שנמצאים יחד עם המלך, כלשון המדרש "והיו עמו", בדוגמת עבדים החשובים והשרים, שנמצאים בשולחן המלך.

לאחר ביאור זה שהבאנו, ניתן לקשר את ג' המעלות, הנמצאים בשולחן המלך, עם דברי המדרש, על הדוכסים, איפרכין ואיסטרטילוטין, שהיו עמו, כלשון המדרש.

ועל פי זה יש לומר, דהגם שהכוונה (בפשטות) בדוכסין וכו' היא להע' שרים דנוגה (כמובא לעיל מהדרושים)⁶⁰, מכל מקום, זה שמדייק שהדוכסין "היו עמו" הוא בכדי לרמוז שמדבר כאן [לא רק בהע' שרים, שהם יש ודבר בפני עצמו], דוגמת עבדים הפחותים שמקומם הוא מחוץ לשולחן המלך, אלא] גם במלאכים שהם בטלים לאלקות, ולמעלה יותר - בספירות דאצילות שאיהו וחייהו וגרמוהי חד⁶², שהם תמיד עם המלך.

פנינים | להתעלות לא על חשבון השני

כפי שביארנו, הדרך הראויה על מנת להתרומם הינה לא ע"י דריכה על השני, כי אם לשאוף למעלה. ידוע הסיפור עם שני ילדי הרבי המהר"ש. המבוגר ביניהם, היה זלמן אהרן, אלא שמבחינת הקומה היה נמוך יותר והדבר חרה לו. הוא ביקש מאחיו שייכנס לתוך הבור, על מנת שגם בגובה יהיה מעליו. ראה זאת אביהם וקרא להם והסביר כי עדיף לעלות על כיסא, ולהיות למעלה, ולא ע"י שמורידים את השני.

אנו רואים במאמר, כי להיות פיקח לעומת טיפשים אין בכך כל כך הישג. אולם כאשר מדובר כיצד אלו שבחרו בשרים, ובפרט החשובים, הרי הם מבחינה רוחנית כה גבוהה, עד אשר משול הדבר למעלה מאצילות, שאפילו אינו בבחינת עולם, ובכל זאת מעלת הפיקח היא מעליהם, שכל תשוקתו היא בעוצמה כה מרובה, שהוא עולה ברוחניות מעלה מעלה, עד אשר תשוקתו להיות עם המלך, עולה על כל הון גשמי שבעולם. כי לבחור במלך לעומת אשפה, על כך אין כל שאלה, אבל שכל אוצרות העולם, שכמעט ולא ראתה עין, ואף על פי כן הוא בוחר במלך, בזה ניכרת עוצמת פיקחותו.

ביאור הדרגות השונות ברוחניות

כאן מונה הרבי את הדרגות ברוחניות, אשר מציינים מעלות השרים. ידוע כי כנגד כל אחת מאומות העולם, יש את השר שלה. וכנגד שבעים אומות קיימים גם ע' שרים. דרגת השרים הללו שאינם בטלים, ועל כן מבאר הרבי, כי הם משולים לעבדים, בהיותם משרתים את הבורא, אולם דווקא העבדים הפחותים, אשר אינם זוכים אף להיות סביב שולחן המלך.

דרגה מעליה היא המלאכים, שמעלתם, שכל העת הינם בטלים לאלוקות, ועד בחינת עולם האצילות, שגם בשמו מרומז שהוא אצלו, כלומר ברשות המלך כל העת, והסיבה לכך, היא בהיותם בטלים למלך.

ועל פי זה מובן עוד יותר גודל פקחותו, של זה שאמר אנא נסיב מלכא, דנוסף לזה שאינו רוצה לקבל ההשפעה בדוגמת הכלבים וגם לא כעבדים הפחותים שמהוין לשולחן המלך (הגם שההשפעה שנשפעה להם היא בריבוי גדול) ורוצה

להיות בשולחן המלך, אלא שאינו רוצה גם בהדוכסין וכו' (מלאכים, ספירות דאצילות ולמעלה יותר), אלא בהמלך, אנא נסיב מלכא.

גודל הפיקחות - התחברות למלך לבדו

מעלת הפיקח מתגלית לא בהשוואה לכלבים, המסתפק רק בעצם היותו בשולחן המלך, כי אם אף ביחס לשרים הגבוהים ביותר, וכפי שהתבאר שעניינם בחסידות הינו גבוה אף מעל העולם הגבוה ביותר. וכל רצונו אחד הוא - רק את המלך עצמו.

וכתורת הבעש"ט⁶³ הידועה על הפסוק⁶⁴ "תפלה לעני כי יעטוף, ולפני הוי' ישפוך שיחו", שאינו מבקש שום דבר, ותפלתו היא - שלפני הוי' ישפוך שיחו. ולזה צריך פקחות גדולה.

עצם הזכות להתפלל - מזורה כי בקשה זו הינה איכותית ביותר

לביאור החסידי יש ניוח מיוחד. אמנם מצד אחד לכאורה אינו לפי כללי הדקדוק הפשוטים, אך מצד התוכן - המעלה המושגת הינה מופלאה. ולאחר מכן רואים כי גם ניתן להלביש זאת על פי פשט. כשאנו לומדים את הפסוק תפילה לעני כי יעטוף, הרי אנו מבינים כי המשך הפסוק ממשיך לתאר את אופן תפילתו, בכך שלפני ה' ישפוך שיחו. אלא שבא הבעש"ט ומורה לנו ראייה חדשה בהבנת אותו הפסוק. מהי אותה תפילה של העני, וממשיך הפסוק ועונה, שזה עצם הזכות להתפלל לפני המלך. כלומר, לא שהעני שופך את תפילתו (שיחו) לפני המלך, כי אם שהיא היא עצם הבקשה. הזכות להגיע עד המלך, לעמוד לפניו ולהתפלל. ומסכם הרבי, כי להיות בדרגה זו, יש בזה פיקחות גדולה, וכפי שממשיך ומבאר.

ובדוגמת מלך בשר ודם, שבכדי ליכנס להקיטון שבו נמצא המלך, ולראות את פני המלך, צריך לעבור תחילה דרך כמה וכמה היכלות, שבכל אחד מהם יש הון יקר, וישנם כאלו שכשרואים את ההון יקר שבהיכל החיצון, הם מתענגים מזה בתענוג נפלא ומתעכבים שם. ויש כאלו שמתענגים בהיכל פנימי יותר.

מי שרוצה את המלך לא יעצר בשל פיתויים, בהיותו חדור לממש את המטרה

מטרת מבחן הוא על מנת לנפות את הבלתי ראויים להשפעה. גם המלך, כאשר הוא רוצה לבדוק מי אכן באמת רוצה לראותו, מצוי הוא בחדרו הקטן והמוצנע. ומצויים ריבוי היכלות עד למלך, אשר יש בכל אחד מהם הדר ופאר. רק מי שדבק במשימה לזכות לראות את המלך, לא יעצר ויתעכב שם. ואם יש לו איזה נגיעה לממון ולעשירות, הרי יש חשש, שייעצר ולא יחפוץ להיכנס אל המלך, מאחר והוא כה מתענג במראות הללו, שמעולם לא זכה לראותם, ואם לא עכשיו - אימתי?! עד שהרצון לעזוב כל זאת, ולהגיע עד המלך, פורח מזכרונו.

ואכן על כך ערכו משל, למי שאהב נגינה ביותר, ונתנו לו זמן קצוב ליקח מאוצרות המלך ככל רצונו, על מעשה שעשה. אולם ניצלו את חולשת אהבתו לנגינה, ושמו נגן פלאים, אשר מנע ממנו נפשית ליקח את האוצרות, אלא עמד וביטל את כל זמנו בהקשבה. ואף זה משל לעיקר ולטפל. שאף שהאוצרות חשובים ביותר, ויספקו לו פרנסה לכל חייו, הרי הוא מתפתה לשמיעת הנגינות, ושוכח מהי מטרתו כעת, לקחת ככל יכולתו מהאוצר.

ואולי יש לדייק את מה שהובא בתחילה פירוש הבעש"ט, על תפילה לעני, ובקשתו לראות את המלך. כי אם היה עשיר, הרי הכסף וההדר, היו תופסים אצלו מקום, והיה נעצר בדרך. אבל בעני - יש מעלה מיוחדת, אשר כסף כלל אינו מדבר אליו, וכל תשוקתו, עם היותו עני, אינו להשלים את חסרונותיו, אלא רק על הזכות לראיית פני המלך.

ודוקא מי שהוא חכם גדול, גייט אים ניט אן החשיבות והיוקר של ההון עצום, הנמצא גם בהיכל הכי פנימי, וכל רצונו ותשוקתו היא, ליכנס להקיסון בו נמצא המלך, ולראות את פני המלך.

הכסף המסנוור, הינו בעל ברק - אך לעומת הקשר הפנימי של הבן לפגוש את אביו - הינו חסר ערך

הערך החיצוני של האוצרות נמדד במונחים גשמיים. אולם התשוקה להיכנס ולראות את פני המלך, איננה יכולה כלל להימדד במונחים הללו. ומי שבעבורו יוקר זה הוא דבר שלא יסולא בפז, הרי לא ניתן למרוח אותו

עם שוחד ומתנות אחרות צדדיות, כי יש לו מטרה אחת ויחידה, הוא רוצה לראות את פני המלך.

מה שאין כן, מי שהכסף עלול לסנוור אותו, הרי מראה הדבר, כי המלך אכן לא כל כך חשוב לו, והראייה, שיש דבר העדיף ממנו, כמו אוצרות גשמיים. וכאשר נעמיד אצלו בתחשיב מה יבחר, הרי יהיה מוכן לוותר על ראית המלך, בשעה שיכול להרוויח אוצרות עתק, שמהם יוכל ליהנות כל חייו.

ורק מי שכלל אינו מחשיב את היוקר של האוצרות, ביחס לזכות להיות עם המלך, לא יתפתה, עד שיגיע ויזכה לראות ולהיות עם המלך, וכפי שמדייקים, שהמלך מצוי בקיטון, מקום שכלל אינו מפואר בארמון, כבאלום גדול של אורחים, שהרי לא הפאר וההדר הוא עניינו. ודיוק נוסף הוא רצונו לראות דווקא את פני המלך. כידוע את המעלה של הארת פנים דווקא, שבאה לרמז היאך המלך מאיר, כמאמרם, שחכמת אדם תאיר פניו.

קיצור:

בהמשך לשאלתנו במה יש פיקחות לבחור במלך (באות ב') ומדוע כל השאר בחור בשרים, התבאר (באות ג') כי הגויים טעו שהכוכבים והמזלות הינם בעלי בחירה, בעוד שהם כגרזן ביד החוצב, ולכן רצו מהם השפע. באות (ד'), התמונה התהפכה, באשר הגויים העדיפו השפעה מרובה, וללא מאמץ, של התבטלות. דבר הגיוני ביותר. באות (ה') מתבאר כי הפיקחות של עם ישראל, בכך שבחר לא להיות קשור למוות ולטומאה, כי אם לקדושה. באות ו', החידוש הינו שהנשמה גם מסבירה לשכל, המבין כי על מנת לקבל מהמלך, ראוי להתבטל, ולוותר על מציאותו, וגם בחירת הגוי אינה מצד מניע טהור של השכל, אלא מצד רצונו לא להתבטל, ולהיות בבחינת יש, הוא עצמו. אולם כאן באות ז' אנו רואים כי גם הגויים במעלה גבוהה יותר, בבחירתם בדוכסים, מה שמציין כדוגמת מי שסמוך לשולחן המלך, העבדים החשובים, השרים והשרים החשובים, שברוחניות מרמזים על המלאכים, עולם האצילות ואף למעלה מזה. ועם כל זה, הפיקח בוחר אך ורק במלך, וכל האוצרות שלא יסולאו בפז, המצויים בכל ההיכלות לפני מיקום המלך, אינם מסיטים אותו כמלוא נימה, מההליכה, עד שיגיע רק אל המלך, ועל מנת להגיע לבחינה זו, שכל תפילתו היא רק על הזכות שלפני ה' ישפוך שיחו, צריכים כוח רב.

- ח -

ויש לומר, שענין זה הוא האהבה ד"מי לי בשמים ועמד לא חפצת⁶⁵", וכלשון אדמו"ר הזקן⁶⁶ "איך וויל זע גאָר ניסט, איך וויל ניט דאין גן עדן, איך וויל ניט דאין עולם הבא כו', איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין".

רצונו של דוד המלך - רק בבורא

מביא הרבי את דברי דוד המלך בתהילים, עד כמה תשוקתו לדבוק בקב"ה. (עג, כה) מי לי בשמים, ועמך לא חפצתי בארץ: (כו) כלה שארי ולבבי, צור לבבי וחקקי אלקים לעולם: וכפי שמובא בפרשנים, אשר אינו בוחר שום מלאך לבחינת אלוקה, כי אם הוא רוצה רק את הקב"ה, המלך עצמו. ומרחיב על כך במצודות, שעתה הוא רואה כי אין בשמיים בחינה של להרע או להיטיב, שאין להם כל כח מצד עצמם, ועל כן אינו רוצה לשתף, את מי שעמו בארץ. אלא שהרבי מצטט את הפסוק שלא במילואו.

ואע"פ שזה הפירוש הפשוט הוא, הרי נראה לי חדש, כי עמך הוא לשון טפל. ולפסק את הפסוק מעט שונה. ולקוראו, של כל מה שבשמים ועימך - לא חפצתי. אפילו השמשים אשר עימו, בבחינת הדוכסים, אין לי כל חפץ בהם.

לא ניתן לשחד את אדמו"ר הזקן (בעל התניא) בגן עדן - הכל בטל
מול חפצו לדבוק בבורא

אדמו"ר הזקן אומר בגוף ראשון על עצמו, שאיני רוצה דבר, איני רוצה את הגן עדן שלך, ואיני רוצה את העולם הבא שלך, כי אם כל רצוני זה רק אותך. אריכות לשון זו, ואמירתה בדרך השלילה יש בה משמעות רבה. שהרי לכאורה היה יכול לומר בפשטות, אני רוצה אותך. אלא שכמו ילד קטן, הרוצה דווקא את אימו, ומנסים להעסיק את מחשבתו, ולתת לו פיתויים, כמו מוצץ או משחק, אבל הוא דבק כל כך בבכי שלו, שהוא רוצה רק את אימו, כלל לא ניתן להסיח את דעתו. כלומר, כל הפיתויים בכלל אינם משחקים אצלו מקום כלל.

יש להדגיש, כי ראייה זו הינה בבחינה איכותית. באשר כאשר קיים ערך כלשהו לעולם הבא ולגן העדן מחמת הגילויים שלהם, הרי יש להם ערך

כלשהו. ואז ניתן הוא להשוואה, שכן אף על פי שיש בהם תועלת וחשיבות, עדיין הוא ברצונו מעדיף את המלך. ולדוגמה שהם כל אחד בבחינת שרי עשרות או חמישים, והמלך הוא בבחינת אלף. אולם כאשר ערך זה אין לו כל משמעות, כי כאשר אנו משווים זאת לאין סוף, הרי לגבי האינסוף, הם ממש אפס מאופס, מכיוון שהאינסוף אינו מורה הרבה מאוד, אלא ממש ללא גבול ומידה, שמשמעו שהוא מעל גדר מידה. ולכן האריכות הגדולה של הלשון לומר, אלא. כי ביחס למלך, איך בכלל ניתן להזכיר את הגן עדן ועולם הבא בנשימה אחת, זה אפילו בבחינת זלזול במלך.

כאשר הגמרא רוצה לציין, כי היא שוללת את ההשקפה הראשונה, היא משתמשת בביטוי זה, שהוא נדחה מכל וכל. (אמנם, תמיד אנו יודעים כי מאחר ונכתב בגמרא, הרי יש גם מה ללמוד מהמחשבה הראשונה, אבל לגבי ההלכה, אנו חוזרים בנו, ושוללים את המחשבה הראשונה). וכאן באומרו שאיני רוצה כי אם אותך, הרי בא הדבר להראות כי כל שאר הדברים הינם נפסדים, וחסרי ערך. ועל כן כל תאוותו היא אך ורק בבורא, ועל כן מציין דוד המלך את הביטוי צור, שעניינו דבר מוצק וחזק כצור החלמיש. וכל החלק היחידי שהוא לעולם, ויש לו נצחיות - זה רק הוי', ועל כן בו הוא בוחר.

עניין זה הינו יסודי ביותר בחב"ד והוא בחינת המסירות נפש. הוא רוצה להתחבר עם הקב"ה עצמו. שהרי יש גדרי גילויים מופלאים, ולפלא הוא כיצד חסידות חב"ד, אשר דוגלת בהתבוננות יתירה, על כל סדר ההשתלשלות, וכל עולם ועולם, ובסופו של דבר המסקנה החד משמעית היא, כסבתא מרוקאית, ללא כל טעם. הוא רוצה בבחינת יחידה ליחדך. אמנם ידוע הסיפור שאדמו"ר הזקן חזר ממורו הרב המגיד, וחותנו שאל אותו מה למד שם, ולאחר שענה לו כי יש אלוקים, הביא את המשרתת, שגם היא אמרה, והשיב אדמו"ר הזקן, כי היא רק אומרת, אבל אני יודע. ואם כן מה הוא צריך גילויים, התפעלות, הוא רוצה לצאת מנפשו, ורק בתנועה של דיבוק להגיע אל הבורא.

דהגם שהגילויים שבגן עדן, ומכל שכן הגילויים דעולם הבא - הם גילויים נעלים ביותר, ואדמו"ר הזקן היתה לו השגה בזה, השגה אמיתית, באופן שהשכל נתאחד עם המושכל⁶⁷, אף על פי כן אינו רוצה, לא בהגילויים דגן עדן ולא בהגילויים דעולם הבא, וכל רצונו הוא - רק בהעצמות, דיך אליין.

פנינים | חדר ייחוד, וההפרעות

הרבי הביא הדגשה על עניין ההתייחדות, ממשל הכהן הגדול הנכנס ליום הכיפורים. הרבי הסביר כי לא קיימת דרגה נעלית מכך, מכיוון שיש חיבור של שלושה מימדים בשיא דרגתם. בקבלה מופיע רבות המושג עש"ן, שהוא ראשי תיבות של ג' עניינים חשובים: עולם (בחינת מקום) שנה (בחינת הזמן) ונפש (האדם). וכאן לא קיים מקום הנעלה יותר מקודש הקדשים, וכן לא קיים זמן הנעלה יותר בשנה מיום הכיפורים. והרי שנה הוא לשון שינוי, ולאחר שמסתיים לגל השנה, הרי חוזרים חלילה. ואף מדובר על האדם הקדוש ביותר, שהוא הכהן הגדול. וכפי שרואים, שאף על פי כן, אין אז לא כתבים, ולא צלמים, כי אם הוא בלבד עם הקב"ה. והרי לכאורה אין לך זמן שראוי להנציח יותר מאירוע זה. אולם לא ניתן להפריע לגורם זה, כדברי הפסוק "לא לזרים איתך". וכדוגמת שמיני עצרת, בו הקב"ה מתייחד עם עם ישראל.

סיפור מצחיק (ועצוב בו זמנית) היה על חתן שמיידי לאחר שיצא מחדר הייחוד, ביקש להתגרש, ולא להמשיך את שמחת החתונה. ששאלו אותו מדוע, ענה כי כל הזמן הכלה דיברה עם חברתה. דבר זה הרי לא יעלה על הדעת. שאם אינה בטילה לבעלה, בזמן בו הם צריכים להיות לבדם - כל בסיס הנישואין מעורער. וזה מה שאדמו"ר הזקן רוצה, להיות בבחינת חדר ייחוד עם הקב"ה בכל זמן ועת. ואם כן היאך בכלל ניתן להכניס גורם נוסף כלשהו, יהיה נעלה ככל האפשר. הרי זה עצמו נוגד את המהות של הייחוד.

גילויים מול עצמות - אף הגילויים הנעלים ביותר מחוזרים כנגד התשוקה לעצמות

מנתח הרבי, שאכן יש גילויים הן בגן עדן, והן בעולם הבא. ולא זו בלבד, כי אם שהינם נעלים ביותר. ואדמו"ר הזקן, אשר יודע להתבונן בעניינים אלוקיים, ממש חי את הגילויים הללו. שהרי יש אריכות רבה בסדר ההשתלשלות, ויש אורות עצומים במקומות הללו. והביטוי של התאחד עם המושכל, פירוש, שאין זה בבחינת דבר הנפרד ממנו, אלא הופך להיות חלק ממהותו. ובפרט שכאשר הוא מתאחד, אז גם התענוג שלו גדול יותר בכך. אולם השאיפה היא לא בגילויים, כי אם בעצמות. החסידות מבארת כי עצם הוא בחינת המקור, ומעלתו שאינו משתנה, ואינו מתפעל.

כלומר, אין אנו ממעטים את הגילויים, כי הם אינם דבר. אלא דווקא מפליאים את מעלתם, ובפרט כפי שהיה הדבר אצל אדמו"ר הזקן, ומתוך כך, הבחירה רק במלך, ושאינו מתבלבל מדבר - זו המעלה העצומה. ובעצם הדיון הוא מה עדיף, מהות הקשר, שהינו שיא האיכות, או ריבוי ההשפעה.

ובעומק יותר, הרי דווקא בהיותו קשור למלך, ובחירתו רק בו, הרי זו תנועה הפוכה, של ביטול, כי רק מציאות המלך קיימת, ואילו כאשר בוחר בגילויים, הרי העיקר עבורו, מה הוא יקבל מכך, ונמצא כי בדקות, הקב"ה משרת אותו, ומה הוא ירוויח, הוא העיקר. שהרי השפעה היא טובת הנאה. ואדרבא, דווקא בגלל שאדמו"ר הזקן ממש יודע להעריך את עוצמת ההשפעה, הרי זה עצמו מביא לכך, שהוא בורח מכך כמו מאש, הוא אינו רוצה בה, אלא רק בקדוש ברוך הוא עצמו, אף שהדבר יגרום לביטול מוחלט שלו.

ויש להוסיף, דעיקר הפקחות בזה שאינו רוצה בהדוכסין וכו' (המדריגות שבסדר ההשתלשלות, וגם שלמעלה מהשתלשלות) הוא, דהגם שהספירות (מלשון ספירות ובהירות⁶⁸) אין מסתירים על אור אין סוף, דבההשפעה שנמשכת על ידי הספירות (הכלים) - נראה בגילוי, שההשפעה היא לא מהספירות עצמם ח"ו, אלא שאור אין סוף משפיע על ידם⁶⁹, וביותר הוא בהאורות דהספירות, שעל ידם מתגלה האור שלמעלה מהם⁷⁰, ומכל שכן בהמדריגות שלמעלה מאצילות⁷¹, שעל ידי האור מתגלה כל מה שאפשר להתגלות מהמאור, מכל מקום, אינו רוצה בהם אלא בהמלך, אנא - נסיב מלכא.

עם היות שהגילויים אינם מסתירים את העצמות - העניין אינו עומד כלל לדיון

תורת החסידות חילקה כי יש בחינת השפעה, שהיא האורות, ויש בחינת קליטה, ואלו הם הכלים. האור הינו אורו של הקב"ה, שהוא בא ממקורו מהמאור. המאור הוא בחינת העצם, המרמז את מקור ההשפעה, והוא נקלט בבריאה, דרך הספירות. החשש בהשתלשלות הינו היאך האור הרוחני, הופך למציאות של יש, עד שיורד לכלים. ובכך נוצר הנברא, שכביכול מתרחק מהבורא. ונמצא כי ככל שהאור התעבה, בחינת הבורא נעשית נעלמת. וזה מהלך סדר ההשתלשלות של האור מטה. וככל שהאור קרוב לבורא, הרי

הוא בראשית ההשפעה, ומכונה מעל סדר ההשתלשלות, וניכר עד כמה הוא קרוב למאור.

החידוש, כי כאן אנו מדברים על ספירה, שאף שהיא מצד אחד בחינת כלי, הרי לשון חכמינו מדוייקת, והיא בחינת הארה, לשון ספיר ויהלום, המורה על בהירות. משמעות הבהירות היא, שהכלי כמעט ואינו מסתיר על מציאות הבורא, ועל האור האינסופי המושפע דרכו. וכלל שהוא זך יותר, הרי הוא בבחינת סוס ורוכבו, אשר הסוס בטל אל הרוכב, שברוחניות הוא משל לאור החודר בו, עד אשר ניכר, בתוך הסוס עצמו, כי יש כאן רוכב.

דרגה גבוהה יותר, בה ניכר עוד יותר גדר האור האלוקי האינסופי הוא באור עצמו. שעם היותו אור, שיש לו מציאות כלשהי, הרי זה עצמו מעיד, כי יש אור נעלה ממנו, המתגלה בו, כלומר, יש כאן עדות כל העת, כי הבורא מצוי כאן.

דרגה גבוהה עוד יותר, הוא בחינת האור, כפי שהוא למעלה מגדרי העולמות, כלומר, אם נדבר במונחי חומר וצורה, הרי כאילו שאין כאן כל חומר, בו נקלט הדבר, אלא רק צורה, בחינת ההשפעה. ובכך ניכר עוד יותר, שהכל הינו רק אלוקות. וכאילו כל ההשפעה זועקת על מציאותו וקיומו של הבורא בתוכה.

וכאן בא החידוש הגדול, שבדרגות הגבוהות, עם היותן בבחינת השפעה, ניכרת בחינת האלוקות, הרי זה רק בבחינה של ניכרות, ועדיין בכלל לא יעלה על דעתו של הפיקח לבחור בכך. הוא רוצה רק את המאור. שהוא בחינת המלך, ולא בדוכסים, שהם בחינת האורות והספירות, אשר ניכר בהם כי הוא שר המלך. אף שרואים כי הוא מקושר למלך, ואוהבו.

ויש לומר, שזהו גם דיוק לשון אדמו"ר הזקן "איך וויל ניט דאיינ גן עדן, איך וויל ניט דאיינ עולם הבא", דהגם שהגן עדן והעולם הבא הם "דאיינ גן עדן", "דאיינ עולם הבא", דנוסף לזה שהגילויים דגן עדן ודעולם הבא עצמם, הם גילויים נעלים ביותר - מתגלה על ידם כל מה שאפשר להתגלות מהמאור, מכל מקום, אינו רוצה בהם, וכל רצונו הוא רק בהעצמות, דיך אַליין.

מוצאים את סבא - דוגמא לבחירת העצמות

מדייק הרבי, בלשון הזהב של אדמו"ר הזקן, באומרו גן העדן שלך, שבאמירת

שלך, הדגש מושם לא על מציאות הגן עדן, כי אם על שלך. שהבהירות בה רואים את הבורא אינה הולכת לאיבוד כלל. כלומר, יש כאן השפעה ובורא בו זמנית. אך הרי עדיין אין זה הבורא עצמו.

ועל דרך משל, שאדמו"ר הזקן שאל פעם את נכדו בעל הצמח צדק היכן סבא? וכאשר נגע בזקנו, ואמר הנה אתה, ענה לו שזה אינו הוא, כי אם הזקן של סבא. ורק לאחר שהתחבא התינוק, וצעק סבא, וענהו אדמו"ר הזקן, הנני, אמר לו - הנה סבא. ונמצא כי אף שבזקן של הסבא, או בפנים של הסבא, ממש רואים את הסבא, ועד שכמעט לא היה ניתן להפריד את הסבא ממנו, הרי עדיין זה לא סבא בעצמו. ומה שאנו מחפשים הוא אינו עקבות המעידות על הסבא, כי אם רצוננו הוא רק למצוא את הסבא עצמו בהתגלותו.

קיצור:

באות הקודמת ז' אנו רואים כי עם כל זה, הפיקח בוחר אך ורק במלך, וכל האוצרות שלא יסולאו בפז, המצויים בכל ההיכלות לפני מיקום המלך, אינם מסיטים אותו כמלוא נימה, מההליכה, עד שיגיע רק אל המלך עצמו. באות זו (ח') אנו קושרים זאת עם דברי אדמו"ר הזקן, שאינו רוצה את גן העדן שלך, ולא את עולם הבא שלך, כי אם אותך בעצמך. ונמצא כי עם היות שידע היטב מהן ההשפעות הללו, הרי לא הוסט במאום, עד אשר רצה במלך לבדו. ועם היות שאפילו גן העדן לא היתה מציאות עצמאית, כי אם היה גן העדן שלך, שנסמך לקב"ה, הרי עדיין זה נסמך, ואינו הבורא עצמו, ושום דבר לא יבלבל אותנו מאשר לבחור במלך לבדו.

- ט -

ויש לומר, דפירוש זה באנא נסיב מלכא, שאינו רוצה בהדרגות (דקדושה) שלמעלה - אלא בהעצמות, והפירוש דאנא נסיב מלכא כפשוטו (שאינו עובד להכוכבים ומזלות), שייכים זה לזה.

עצם הרצון להשפעה, אפילו שהיא בקדושה ולא במלך - הוא שורש הסטייה, עד לעבודה זרה

כאן מתגלה לנו, כי אפילו שמדובר על דרגות של קדושה, בהיותן דבר הנפרד מהמלך, יש בזה בחינת עבודה זרה, בכך שאינה המלך בעצמו. ומכאן

פנינים | הדבר היחיד שאני רוצה הוא את בעלי

מעלה מופלאה יש לסיפור, בכך שהוא מלמד אותנו בצורה חיה ומאלפת עניין נעלה ונשגב. שאף אם היינו ישר מסבירים אותו, ולא היינו לוקחים את הסיפור כקביים העוזרות לנו להבין את המסר הסופי - לא היינו זוכים להבין את המסר כה טוב, כי אם לאחר החיוך הבא מהסיפור. חכמינו סיפרו לנו, כיצד היה זוג, שחלפו למעלה מעשר שנים, וכלל לא נפקדו. הבעל מאד אהב את אשתו, והעריך מאד את פועלה בעבורו, אך נהג כפי ההלכה, ונאלץ לגרשה, על מנת להתחתן מחדש, ולבנות את ביתו. מאחר והוא באמת ובתמים העריך אותה, ניאות להיפרד ממנה באותה שמחה, בה נכנס עימה לברית הנישואין, להורות כי אין היא אשמה במאומה, ואף אמר לה כי היא יכולה לבחור את הדבר היקר לה ביותר. ולקחתו לבית אביה עימה.

האשה, השקתה את בעלה בין רב, וציוותה למשרתיה, לקחת את בעלה לבית אביה. למחרת פג קסמו של היין, והבעל התעורר בפליאה במקום לא מוכר. לשאלתו היכן הוא? הגיעה אשתו והשיבה לו כי הוא בבית אביה. ומבאר לו היאך קרה הדבר, ועונה לו כי לא יכלה לקחת דבר טוב יותר לבית אביה, מאשר הוא!!!

ואכן רבי שמעון בר יוחאי, אשר שמע על זוג זה, ויש האומרים כי הוא זה שנתן להם את העצה להיפרד מתוך שמחה, כל כך התפעל מדבקותה של האשה, עד שהתפלל והבטיח להם זרע של קיימא, שאכן זכו לו לאחר עשר שנות עקרות.

ואף שיש המתפתים ליהנות מסוף הסיפור, הרי אנו נהיה מהפקחים, המבינים, כי סיפור זה רק מורה, עד כמה היתה פקחית האשה, בכך שלקחה עימה, לא איזו מזכרת חשובה מאת המלך, כי אם את המלך עצמו. ורק בזכות בחירתה המחוכמת להיות רק עם המלך, השתלשלה והגיעה הברכה, שלא רק שלא תיפרד מאת המלך, אלא תהיה לה בחינת האינסוף, בתוכה, להשפיע הלאה את המלך בתוך העולם, ובאופן גשמי (לאחר מכן).

השתלשל בדקות הגדר של עבודה זרה. אכן אין זו עבודה זרה במלוא מובנה, אבל הבסיס שיכול להיות דבר השונה מהמלך עצמו, מתחיל בהשפעה, בהיותה נפרדת מהמלך, עד אשר בכלל עולה על הפרק בחירה בהשפעה, ולא בחירה במלך. ויש כאן הסטה מהעיקר. ורק הפיקח שאינו מוסט ואינו מוסת לבחור בדבר הנפרד למלך, ועל כן אומר הוא הנני לוקח את המלך לבד.

ויובן זה, על פי הידוע⁷² שהאבהה ד"מי לי בשמים", שאינו רוצה בהגילויים דגן

עדן - אלא בעצמות אור אין סוף, אף שבגן עדן ישאר במציאות, ויהי' לו השגה ותענוג באלקות (נהנים מזיו השכינה⁷³), מה שאין כן מצד הגילוי העצמות אור אין סוף יתבטל ממדרגתו, מכל מקום, מכיון שהגילוי דגן עדן הוא רק הארה בלבד (ז"ו השכינה), שבאין ערוך לגבי עצמות אור אין סוף, הוא בוחר בהעיקר ולא בהטפל.

הרצון להיות מציאות, היא על מנת שיהיה מי שיוכל ליהנות

רצונם של העובדי כוכבים והמזלות הוא להישאר במציאותם, ובו זמנית לקבל את ההשפעה, וכך יוכלו ליהנות ממנה. ואכן רווח גדול יהיה לו אם יבחר בגילויי הגן עדן. הוא זה שיישאר קיים, והוא זה שיהנה מזיו השכינה. הוא זה אשר ירוויח את כל התענוג המופלא באלקות, והוא זה אשר יחוש את ההשגה המופלאה. והרי מהי כל אותה השגה לכאורה, הוא אשר יכיל בתוכו את השפעת הבורא.

לעומת זאת, אם יבחר בעצמות, הרי אדרבא, לכאורה רק יפסיד, כי לא תהיה לו כל מציאות, ויאלץ להתבטל ממדרגתו. 'אין אני והוא יכולים לדור בכפיפה אחת'. כאשר המלך קיים - הרי אין בחינה של עוד, כדבר הנוסף לו. ובכך כאילו יצא מגדרו, וכפי שאכן עובדי הכוכבים והמזלות לא רצו. וזה מה שדוד המלך אמר כלה שארי ולבבי, לשון כלות הנפש, שלהגיע לדרגה כה גבוהה, הרי זה כמשל הנר הרוצה לברוח מהפתילה, ולעלות מעלה מעלה.

ואף על פי כן, הדבר לא מבלבל אותו כלל. ויודע הוא כי זיו הוא רק בחינת השפעה מהמקור, אבל אינו המקור עצמו. הפער אינו בגדר מדידה כלל. כי מי יכול להעריך את האור של הפנס ביחס לפנס. אנו אפילו לא מדברים על יכולת המדידה של אור השמש, בהיותו סמוך לשמש, ביחס לשמש עצמה. אלא שיש כאן קפיצת מדרגה, זה כבר איננה השמש, אף על פי שהיא ממש קרובה אל השמש. הדבר יצא מאת השמש.

משל נוסף הינו כחץ אשר יצא מהקשת, הרי עם היות שהוא נורה במהירות אדירה, ויש לו כוח רב, הרי זה רק מעיד, שהוא היה אי פעם שייך לקשת, ואנו בוחרים לא בחץ, בחינת ההשפעה, כי אם במקור, וללא כל פשרות. ועד אשר הוא מצליח להבחין, מה העיקר ומה הטפל. ואף על פי, שהוא מפסיד ממציותו, ואינו עושה זאת למענו, כי אם שלא יכול להיות אחרת, הוא רוצה

רק במלך, ולא ניתן להפריד אותו משם. ואף שנעלי המלך הינם מזהב, עדיין הם רק נעלי המלך, ואינם המלך עצמו. וכל מי שיתפעל מזהב, יישאר רק עם נעליים, ואפילו שהן של זהב, ואפילו שהמלך היה בהם, אבל אוי לה לאותה בושא, שבחר בנעליים הטפלות, ולא השכיל לבחור בעיקר, הלוא הוא המלך בעצמו.

ומזה מובן, דכאשר הוא בוחר בהגילויים דגן עדן (שהם כלא חשיב לגבי עצמות אור אין סוף) בשביל הלגרמי' שלו⁷⁴, בכדי שישאר במציאותו ויהנה מזיו השכינה, אפשר שיבוא מזה (על ידי ריבוי השתלשלות וכו') דהגם שיודע שההשפעה שעל ידי הע' שרים היא נמשכת ממקום המות (כנוכר לעיל סוף סעיף ה), מכל מקום ירצה בהשפעה זו יותר מבההשפעה שמהקדושה, בכדי שיהי' לו שפע בריבוי.

לכאורה היאך הינך מאשים על רצונו בקדושה, להיפרדות מהמלך?!

כמובן, שכאשר אנו מדברים על דרגות כה נשגבות, מי בכלל חושב על כך שהוא נפרד מהמלך, הרי ניכר הדבר שזה גן העדן של המלך. אבל כאן היא צומת ההחלטה, מה הוא העיקר, אני או המלך. אם אני הוא העיקר, הרי האני הוא בבחינת דבר הנפרד. ועצם בחירה זו, היא הסטייה הראשונה מהעיקר, אשר בריבוי עיניים, עלולה להגיע לבחינת המוות, ובחינת עבודה זרה כפשוטו.

בתחילה ההשפעה תהיה אמנם על העולם הבא שלך, אך בהמשך, יבחר בהשפעה של ע' השרים, וכך יוכל הוא לשמר את השפע וליהנות ממנו. הוא ירויח את השפע. וככל שהדברים ילכו ויתעבו, הרי הבחירה הברורה, היא דרך השקפתו, האני במרכז, וכל העולם רק משרת אותי, בניגוד למצב בו הבורא במרכז, ואני לא נבראתי, כי אם לשמש את קוני.

יהודי יכול לכאורה לעבוד את הבורא וגם ליהנות. והוא עלול לשאול את עצמו, וכי מה רע כל כך, אם אני נהנה מאלוקות?! אני מהווה דוגמא עד כמה טוב וראוי ליהנות מזיו השכינה. אני אדם נעלה, אשר לא נהנה משטויות והבלים. אבל למעשה אין זו האמת, וזו רק העלאה של מידותיו הגשמיות, כי הוא נשאר העיקר. ואילו הפיקח, הוא צועד ללא כל פשרות, עליו כלל לא ניתן לעבוד. ונראה לי לחדש, כי פיקח הוא לשון עיניים פקוחות, ואילו כפירה, היא כדוגמת נח שכפר את התיבה בזפת, וכעין זה מסתירים על האלוקות.

ואילו הפיקח, רואה בכל מצב, גם כאשר יש חושך. מבחינתו אין הסתרה, וזה מאחר וחלקי הווי' אמרה נפשי. הוא חלק מהדבר, ולא שייך להפריד ולהסתיר זאת ממנו.

ועל דרך זה הוא גם בנוגע להטעות של העובדים לכוכבים ומזלות, שמחשבים אותם למציאות (שההשפעה באה מהכוכבים ומזלות עצמם, או שיש להם בחירה על כל פנים להשפיע). דמוזה שרוצה בהגילויים דגן עדן ולא בעצמות אור אין סוף, היינו שהוא נותן חשיבות לענין שמחוץ להעצמות, אפשר שיבוא מזה (על ידי ריבוי השתלשלות וכו') שיתן חשיבות להכוכבים ומזלות, שיש להם בחירה בהשפעתם, ויתירה מזו שההשפעה היא מהם עצמם ח"ו.

שורש הטעות הוא דק, אבל את האחרית יראו לאחר ריבוי שנים,
כסטייה נוראה

כעת אנו ממשיכים לבאר, היאך מבחירה כה תמימה, של עולם הבא שלך, שלכאורה מה טוב מכך, ממשיכה הטעות ככדור שלג, וצוברת תאוצה. שהרי מה הוא בחר, עצמות מול גילויים. סימן שמה שיצא מהעצמות הינו בכלל דבר שניתן לבחור בו, ושיש לו מציאות עצמית. וכאן מתחיל השורש למחשבה הפסולה כי יש עוד מלבדו, שהיא היא השורש של עבודה שהיא זרה למלך. יש מלך, ויש השפעות. עוזב אותי מהמלך, אני עצמי מעדיף את ההשפעות.

ובכך שהוא בוחר בהשפעה, שאיננה המלך. שהרי היתה לו אפשרות לבחור במלך, והוא פסל אותה, נמצא כי הוא במודע אינו רוצה במלך, אלא בכוח אחר, שאינו המלך. יש דברים אחרים, שלא רק שאינם המלך, כי אם שהם מציאות לעצמם, הנפרדת מהמלך, ושיש להם כוחות. ועד כדי כך שיש להם כוחות, עד אשר הם מרצונם יכולים להשפיע, אף בניגוד למלך. הוא יכול לשחד את שר המשקים, ושר המשקים הוא זה שיחליט למי לתת ולמי לא לתת. יש כאן גורם נוסף, אשר הוא הקובע, והמלך כביכול שכלל אינו קיים, ועל אחת כמה וכמה, שאינו מסוגל לעצור את שר המשקים. וכל זה התחיל בשורשו מהבחירה הלא נכונה.

ויש להוסיף, דגם כשרצונו בגן עדן - הוא מפני שהוא גן עדן של הקב"ה ("דאיין

גן עדן"), גם אז אפשר שיבוא מזה הטעות, שיש להם (להכוכבים ומזלות) בחירה להשפיע, ועד להטעות - שההשפעה היא מהם עצמם, מכיון שגם לפי טעות זו, הכח שיש להם להשפיע הוא (לא מצד עצמם, אלא) מפני שהקב"ה מינה אותם על זה, כנוכח לעיל ס"ג (בדוגמת "דאיין גן עדן").

אפילו כשמדובר על גן העדן של הבורא, ניכר שיש כאן דבר הנוסף על הבורא

מבאר הרבי, שאפילו רצון תמים, של בחירה בגן העדן של הבורא, אף בזה יש בעייה. כי בגדר של גן עדן של הבורא יש לנו שני מרכיבים, הבורא וגן העדן. וכל מה שאנו אומרים על מנת לחבר אותם לכפיפה אחת הינו שהקב"ה הוא שנתן לגן עדן את כוחו. והרי עניין זה של נתינת כוח ומינוי, היא השורש שיש חשיבות לגן העדן מצד עצמו, היות ופעם היה מינוי של הקב"ה.

ואדרבא, מאחר ויש לו מינוי, מעיד הדבר עד כמה הוא חשוב, לא מצד המינוי, כי אם שכבר כעת מצד עצמו. ומכאן ממשיכים ומשתלשלים, שלאחר שיש לו מינוי, הרי משמעות המינוי היא נתינת כוח, וזאת אומרת שיש לו כח להשפיע מצד עצמו, והנה הגענו ליסוד העבודה זרה, וכל זה בשעה שכלל לא הרגשנו בהיווצרות שורש הטעות ותוצאותיה.

ונמצא כי חייבים אנו לשלול בחירה זו, ומה שהתחוויר לנו במאמר, שאין זו רק עצה טובה בהנהגת אדמו"ר הזקן, כי אם שלא יעלה על הדעת לעשות כן. ואף שכעת אין בזה עבירה, הרי מבחינת אופן המחשבה, יש כבר את הניצנים, העלולים להבשיל עד עבודה זרה ממש. כך שבביאור זה מעורר בנו הרבי, שאין זו רק מעלה אישית של אדמו"ר הזקן לבדו, אלא שגדולתו, שהורה לנו עד כמה חמורה ומסוכנת בחירה פשוטה זו, הנראית נעלית, בעוד שהיא הבסיס לדבר הגרוע מכל.

ובכדי שלא יהי' שום נתינת מקום לאנא נסיב דוכסין וכו', הוא על ידי שיעורר אצלו (מעין ושמין על כל פנים, שזהו בכחו של כל אחד ואחד מישראל, כדלקמן), שלא לרצות אפילו "דאיין גן עדן", כי אם "מער ניט אז דיך אליין".

בכל אחד יש את הנקודה, שיכול הוא לעוררה ולהפריחה, לדבוק בבורא לבדו

מחדש הרבי במאמר, כי רק על ידי שיגיע לפיתרון הקצה, שהיא בחירת הפיקח, שאינו רוצה כל השפעה, כי אם בחירת המלך, ניתן לפתור משורשה את בעיית העבודה זרה. וכדרכו של הרבי לכתוב בשתי רמות. הרי יכולנו לקרוא את הפיסקא ללא ועם הסוגריים. ומחדשים בסוגריים, כי כח זה אינו כדבר הנפרד ממנו, אשר אם אין לו, אז מה רוצים ממנו, והרי הפיקח הוא רק אחד בלבד. כי אם שהחידוש שכח זה קיים אצל כל אחד ואחד, אלא שהוא רדום, וכל מה שאנו נדרשים הוא רק לעוררו.

וכמו שאנו אומרים 'לא בשמיים היא', הרי בחינה זו של בחירת הפיקח איננה ליחיד סגולה, אלא שניתן לכל אחד להגיע אליה, ורק הוא נדרש לבאר זאת לעצמו. וניתן להוכיח זאת אף מסברא. כי מאחר וללא כוח זה, עלולים להגיע לידי עבודה זרה, ועד כפשוטו, הרי לא ייתכן כי הבורא ידרוש מעימנו, כי אם דבר שבכוחנו וביכולתנו.

וזה שכעת הדבר חבוי, עד שזה ממש נראה לנו, שהוא לא רק ליחיד סגולה ברבים, כי אם לפיקח היחיד, הוא על מנת לעורר בכל אחד את כוח היחידה שבו, נקודה שרוצה רק ביחידה. וכל מהות היחידה, שאפילו מצב שבו יש שני דברים, גן עדן ושלך - כבר איננו יחידה. כי כל מהות המושג של עצמות הינו דבר שלא ניתן כלל להפריד לחלקים שונים, עד אשר ביטאו זאת במאמרם, שהינך תופס במקצת העצם - הרי הינך תופס בכולו.

ונמצא כי מה שהרבי כותב לנו שקיים בבחינת שמץ מינהו, לא בא לומר, מה לי ולכל דרגה זו, והיאך אגיע למשימת חיים, שאדמו"ר הזקן אמרה סמוך למותו. כי אם שהיותו והדבר קיים כבר כעת, הרי זו נקודה, שקיימת, וכל מה שנותר לו, הוא רק לנפח, וע"י כך לנפוח בה רוח חיים, עד שתדלק. [ידועה שיטת רבינו נחמן מברסלב, על העבודה עם הנקודה הטובה הקיימת בכל אדם. ואם כן מגלה לנו הרבי, שאין זו שאלה של חידוש חיצוני, לברוא יש מאין, כי אם שהדבר כבר קיים, וזה רק שינוי כמותי, שנקודה זו, אכן תהיה מוארת אף בפועל].

קיצור:

באות הקודמת (ח') ביארנו את דברי אדמו"ר הזקן, שאינו רוצה את גן העדן שלך,

ולא את עולם הבא שלך, כי אם אותך בעצמך. ורק ראינו את מעלתו הגדולה בבחירה זו. אולם באות זו (ט') מתבאר לנו כי אם נסטה כמלוא נימה, ואפילו נבקש את גן העדן שלך, הרי זה הבסיס לכל העבודה הזרה. מכיוון שטעות מולידה טעות. ועצם היכולת להשפיע בפני עצמם, החל מכך שמינו אותם, ועד למחשבה שיש להם כוחות עצמיים, שבכך הם נפרדים מהבורא. וכך שאין זו רק בחירה בין טפל ועיקר, כי אם בכך שהוא עסוק למלא צרכיו, אף שמדובר כעת בעניינים רוחניים נעלים ביותר, הרי הוא הבסיס לכל, ולא רצונו להתבטל לבורא.

- יו"ד -

י"ש להוסיף ביאור, בהשייכות דאנא נסיב מלכא, להאהבה ד"מי לי בשמים" שרוצה באור אין סוף, בהקדים שיעקר הענין דעבודת כוכבים ומזלות הוא שחושבים דבר שהוא רק אמצעי לעיקר. הן בנוגע להכוכבים ומזלות, דהאמת הוא - שאינם אלא אמצעי (גרזון), שעל ידם נמשכת ההשפעה, והעובדים לוככים ומזלות חושבים שהם עיקר, והן בנוגע להשפעות הגשמיות הנשפעות על ידם, שזהשפעת הגשמיות היא בכדי שישתמשו בהם לעבודת ה', והעובדים לוככים ומזלות מחשבים את הגשמיות לעיקר, (שלכן הם רוצים בההשפעה מהלעומת זה, בכדי שיהי' להם ריבוי שפע גשמי, כנזכר לעיל סעיף ד).

עיקר השאלה מי במרכז - אני, ומה אני מרוויח, או המלך

טעותם של עובדי הכוכבים והמזלות הינה כה בסיסית, בכך שאינם מבינים את המטרה והיעד. ואכן, כאשר לא ברורה מטרת המלחמה, כיצד אכן ניתן לנצח בה?! העיקר איננו עצם ההשפעה, כי אם להבין, עבור מה השפיע לנו בעל הבירה את ההשפעה בעולמנו. אכן אפילו הכוכבים והמזלות משפיעים, אלא מאחורי השפעה זו מסתתרת המטרה הברורה, שימוש לעבודת ה'. בעוד, שמי שלוקח השפעה זו לעצמו, הרי לא רק שאינו עובד את ה', ועובד את עצמו, כי אם שהוא מבטל בכך, את כל מטרת הבריאה עד היסוד.

דרך ההתבוננות במאמרי החסידות, מאפשרת לנו להעמיק ולהבין את כל התרמית. רק אדם היודע את האמת לאמיתה, לא ניתן לבלף אותו, ולמכור לו השפעות (זרות). ונמצא כי הוא מסתובב בעולם, מבלי שיבין מהי מטרתו.

כי כל מטרת ההשפעות אינן בשביל עצמו, כי אם הוא מקבל כוחות על מנת להשתמש בהם לעבודת ה'.

ויש לקשר זה עם דברי הרמב"ם, שכל מה שהתאוו החכמים לימות המשיח, שאז יהיה שפע גשמי רב, אינו בגלל ריבוי ההשפעה, כי אם על מנת שאז יוכלו ללמוד תורה ללא כל מניעה. ובפרט בדורנו, אנו רואים כי מצד אחד יש ריבוי השפעה, אך מצד שני, עם ריבוי הטכנולוגיה, שכל עניינה הוא לסייע לאדם ללמוד תורה, הרי אנו רחוקים מלנצל את הזמן והכוחות שניתנו לנו. וכי ממתי היה יכול אדם להגיע לחיפוש אחר ספרים, בכזו מהירות?! ואילו לדאבוננו, רבים המנצלים את השפע הטכנולוגי, לעניינים של הבל וריק, ולעיתים אף לעניינים שכלל אינם ראויים לנברא אלוקי.

והנה הגילויים, גם הגילויים הכי נעלים, התכלית הוא לא בהם עצמם, והם רק אמצעי, שעל ידם תושלם הכוונה הפנימית דדירה בתחתונים. ולכן, כשרוצה בהגילויים (ולא באור אין סוף) היינו שמחשיב אותם לעיקר, אפשר להיות נתינת מקום שיחשיב גם האמצעים (הכוכבים ומזלות והשפע הגשמי) לעיקר.

הגילוי אינו מטרה, אלא אמצעי לגילוי ה' - וכשלוקחם לעצמו, מעוות את העיקר

כעת מפרט הרבי מהי אותה המטרה, שבעבורה נבראו כל אותם הגילויים, והרי זה דווקא להראות כאן למטה, כי האלוקות חודרת בגדרי העולם, ומתוך רצון העולם. ונמצא כי כאשר כל המטרה עקומה, הרי במקום להבין כי הגילויים הינם עבור המטרה, ולא להופכם למטרה. כי אם זה המטרה, הרי גם מגיעים לנותני הגילויים, להחשיבם כי זה עיקר.

ועל פי זה יש לומר, דזה שאומות העולם מהן עובדין להמה ומהן ללבנה, וישראל אינן עובדין אלא להקב"ה, הוא, כי השרש דאומות העולם הוא מחיצוניות הרצון (שרוצה באיזה דבר בשביל ענין אחר), והבחינה דחיצוניות הרצון (כמו שהיא מקור לאומות העולם) - היא באופן שאין נרגש בה, שהרצון הוא בשביל ענין אחר, אלא שזה גופא הוא התכלית. ולכן מסתעף מזה, שאומות העולם מחשבים את הממוצעים דכוכבים ומזלות לעיקר⁷⁵.

פנינים | דירה בתחתונים

מושג הדירה בתחתונים הינו העיקר בתורת החסידות, ומשתלבת כאן היטב במאמר. באשר יש שתי תנועות נפרדות, האחת היא היאך אני מקדם את עצמי, עד אשר זוכה אני למעלות ולעניינים נשגבים, ואף "תופס מלאכים". ואפילו מקבל את העולם הבא של הבורא בכיסי. לעומתה התנועה השנייה, שיש רק בורא, בבחינת אין עוד מלבדו. ואז העולם, ששמו הוא בבחינת העלם, המסתיר על הבורא, הופך להיות כלי שרת. ועל כן, עד אשר תהיה הבחירה שידע כל פעול, כי אתה פעלתו, ויבין כל יצור, כי אתה יצרתו, ויאמר כל אשר נשמה באפו, שה' מלך, ומלכותו כפשוטו בכל משלה, עד התחתון שבתחתונים. וללא השקפה זו, בו אנו ממליכים את הבורא בעולמו - העיקר חסר מן הספר.

נושא זה של דירה בתחתונים כעיקר, התבאר הדק היטב במאמר הידוע של "באתי לגני" של הרבי הרי"צ, בעשרים אותיותיו, ובמשך ארבעים שנה, בבחינת עד ארבעים שנה לא יורד התלמיד לסוף דעת רבו, הרחיב הרבי כל שנה מאמר שלם על אחד הפרקים (האות המקורית), וסיים זאת בשתי פעמים.

גם כאן, עד אשר לא יראו כיצד הבורא שולט על כל מציאות העולם, ובכך תימחק האפשרות שקיימת השפעה הנפרדת ממנו, לא הבאנו גאולה לעולם כפשוטו, בהיותו ממשיך להיות בבחינת העלם והסתר. הרעיון המרכזי במאמר קבלת הנשיאות (באתי לגני תש"י) הוא ציווי המשכן, ועשו לי מקדש, ושכנתי בתוכם. בתוך כל אחד ואחד. ובשפת המאמר שלנו, השכנתי הוא שכל אחד לוקח עמו את המלך, ומפיצו להאיר את העולם כולו, עד שנגיע לייעוד הסופי, שהוא ומלאה (אף) הארץ דעה את ה'. והכל יקבלו מהשפעתו הישירה.

רק הבנה ברורה זו של מה מטרת המלחמה, מסוגלת להביא את הניצחון. שאם לא כן, עלולים להגיע לטעותם של עובדי הכוכבים והמזלות, בחושבם את האמצעי לעיקר. כי אם לעולם לא הסבירו להם מה הוא העיקר, הרי דווקא הם נהנים מהאמצעי ביותר.

ביאור החילוק בין מטרה פנימית, ולבין רצון חיצוני - למה זקוקים לכסף?

הרבי מבאר את הנהגת הגויים, בניגוד להנהגת עם ישראל, ע"י שהוא משתמש במושגים מעולם החסידות של פנימיות וחיצוניות הרצון. הכוונה

היא לא רק להישאר ברמת הבנת המושג, כי אם לראות כיצד בסיוע הבנת המושג, תהיה הבנה טובה יותר.

חיצוניות הרצון הוא בדוגמת אדם ההולך לעבודה על מנת לקבל כסף. הראייה שלא כסף הוא עיקר רצונותיו, שברגע שיהיה לו כסף, כמו ע"י שיזכה בהגרלה, או שמישהו אחר יממנו - הרי הוא כבר לא ימשיך לעבוד. כי העיקר הוא הדברים שאותם יקנה עם הכסף. ואם יהודי רוצה לקנות לו ספרי לימוד, הרי בשל כך הוא מוכן לעבוד, ואז יקבל כסף, שהוא רק פנימיות הרצון, ובאמצעו יוכל לקנות את אותם ספרי לימוד, שבעבורו הם התכלית, שזה עיקר רצונו, עד אשר נקרא הדבר פנימיות הרצון.

אלא מה? האדם כאן מתחיל להתבלבל ועושה מהכסף, לא רק עיקר, כי אם גם הוא שוכח, שבעצם כל שאיפתו לא היתה עבור הכסף. ומאחר והוא שוכח זאת, הרי לא רק שהוא מקדש את הכסף, כי אם שהטעות מתפתחת לדרגה, שכל מה שמביא לו כסף, הרי הוא הופך להיות אצלו עיקר. ואם כן, מאחר והמטרה אינה להשפיע אלוקות בעולם, אלא הכסף. הרי מה שהוא עובד לדוכס, בחינת הכוכבים והמזלות, הופך להיות גיחוך, עד אשר הוא מקדשם, ועושה מהם העיקר, ושוכח מטרתו האמיתית ושליחותו בעולם כלל ועיקר.

והשרש דישראל הוא מפנימיות הרצון, שמצד פנימיות הרצון אין נתינת מקום לאיזה ענין אחר, ולכן יש לישראל ההכרה, שהכוכבים ומזלות הם רק אמצעי גרוזן ביד החוצב (וכן השפע הגשמי הוא רק בשביל עבודת ה') ולכן אינן עובדין אלא להקב"ה, אנא נסיב מלכא.

מטרת השפע אינה בעבורו, אלא גופא על מנת להגביר את עבודת ה', ולגלותו כאן בעולם

לעומת זאת ישראל, החדורים בפנימיות הרצון, מבינים ביותר, כי העיקר הוא עבודת ה'. ומתוך שצריכים לעבוד את ה', מגיע אמצעי המסייע לנו בכך, והוא השפע הגשמי. אלא שכאן ישראל אינם נופלים בפח, וטועים את הטעות המרה, כי מאחר והאמצעי הזה (הכסף) אכן מסייע, שכאילו הוא מציאות בפני עצמו. ומבינים כי מי שנותן את השפע, אינו בעל הבית כלל, אלא הוא רק פקיד של הבורא. וממילא, ברור כי הכל צריכים לבחור רק במלך, ולא להתבלבל מריבוי ההשפעה, והדרך היאך מקבלים אותה.

קיצור:

באות זו (י') התבאר החילוק בין חיצוניות הרצון ופנימיותו. הגויים מקדשים את האמצעי, אשר אינו הרצון האמיתי, ואילו ישראל, הצועדים למלא את התכלית הפנימית, וייעוד העולם, מבינים כי כל ההשפעות הינם רק כגרזן ביד החוצב, ללא כל כח מצד עצמם. וכל מטרתם הינה אך ורק בעבור עבודת ה', וממילא להשכיח כאן בעולם לה' את הדירה בתחתונים. ועל כן מאחר והמטרה היא הפנימיות, ממילא בוחר הפיקח אך ורק במלך.

- יא -

ועל פי זה יש לבאר, גם המעלה בזה דבחירת ישראל בהקב"ה - היא לא רק מצד הרצון והנשמה שלמעלה מהשכל - אלא גם מצד השכל (כנזכר לעיל סעיף ז), כי זה שהשרש דישראל הוא בפנימיות המקיף (פנימיות הרצון) הוא מפני שישראל הם בחינת פנימי, וכידוע דשרש הפנימי הוא בפנימיות המקיף, ולכן, עיקר העילוי דבחירת ישראל בהקב"ה הוא - כשהרצון והנשמה שלמעלה מהשכל (מקיף) נמשך ופועל גם בהשכל (פנימי), שעל ידי זה דוקא נמשך מעצם הנשמה (פנימיות המקיף), שלמעלה גם מהרצון שלמעלה מהשכל (חיצוניות המקיף).

החילוק בו המלך נבחר בגלל עניין פנימי, ולא בעבור עניין שכלי
וחיצוני

החלוקה הכללית היא מקיף ופנימי. כאשר הצד הפנימי הוא שהדבר נכנס והופך להיות חלק ממנו, בבחינת התלבשות, ולא רק בבחינת העברה בעלמא, שהעניין עובר וחולף מעליו. ואף שמצד ההתפעלות, כולו נרעש ונרגש, הרי אין לכך קיום, כי הוא לא קיבל זאת בתכונותיו שלו. ועל כן הדבר חיצוני ממנו, כי לא הפך לקניין צאן ברזל. לכן שכל הוא ביטוי לפנימי, מכיוון שהאדם תופס זאת בכוחותיו שלו. הנשמה לעומת זאת הינה דבר מקיף.

אולם פרט לחלוקה הכללית של פנימי - יש חלוקה נוספת, המפורטת יותר. בו אנו מחלקים את המקיף, לחיצוני ופנימי. ונמצא כי מעלה מיוחדת יש

פנינים | האדם מחפש משמעות

הדרישה הבסיסית כי בחירת הנשמה תחדור אף בגדרי השגה והבנה, באה לעורר את הכוח הפנימי שבאדם, שבהיותו מבין את עצם הדבר, הרי גם יעשה אותו בצורה המושלמת ביותר. מעטים יודעים עד כמה השפיע הרבי על שינוי תפיסת הפסיכולוגיה בעולם, והפיכתה מהקצה אל הקצה. את הסיפור הבא יודעים רבים, מאחר וכבר נתפרסם. אולם אנו נוסיף לו נופך מיוחד, בכך שנראה כי שתי תפיסות העולם (אסכולות בלע"ז) בהבנת תורת הנפש, הינם בעצם החילוק התהומי בין החשיבה היהודית לחשיבה הגויית. התפיסה השגויה של פרויד היתה כי האדם מונע מרצונות ודחפים על דרך בהמה, הזקוקה למלא את עצמה, בתענוגות. וכאמור תפיסה זו הינה בבחינת החשיבה הגויית, של עובדי הכוכבים והמזלות, כי כל השפע בעולם בא לשרת רק אותי, כאשר הנני מרכז העולם.

שונה מכך היתה תפיסת עולמו של ויקטור פראנקל. יהודי זה עבר את אימי השואה אף באושוויץ, וראה מי הוא זה המצליח להחזיק מעמד. לאו דווקא בעלי כוח הזרוע, כי אם מי שהיה מונח עם הכרה ותפיסת עולם מוצקה, והבין מהי משמעות חייו. מתוך כך כתב ספר בנידון "האדם מחפש משמעות", שיצא לאור מיד לאחר המלחמה. אולם בווינה, הציקו לפרופסור הצעיר תלמידיו של פרויד, עד אשר כמעט הצליחו לדחוקו, ולוותר על כל מה שהשיג.

לאחר אימי המלחמה, נכנסה ליחידות לרבי מליובאוויטש גב' הגר, שעם היותה בעלי שורשים למלכות ויזניץ המפוארת, היתה זמרת אופרה, ואימי השואה שברו אותה כליל. כאשר היתה ביחידות חשה כיצד הרבי נוסך בה כוחות מחודשים, עד אשר הרגישה כאדם חדש. הרבי ביקש ממנה שתי בקשות, למסור דרישת שלום לרב, וכן להגיע אל ויקטור פראנקל, ולמסור לו כי יתמיד בעבודתו, ועתיד הוא לראות אור גדול.

בבואה לאקדמיה, התברר לה כי כבר שבועיים אינו מצוי שם. ואז, מתוך הכרת הטוב לרבי עשתה מעשה, שחרג מהמקובל בנימוסי מדינה זו, והגיעה לביתו. היא נדהמה, בראותה שתי וערב (צלב), וכמעט נסוגה לאחור. היא שאלה האם כאן מתגורר האיש, והוא יצא אליה כולו סהרורי ושבור. היא מסרה לו את שליחותה, וכלל לא ידעה כי כבר התכונן לברוח לאוסטרליה, שהוא נשבר מההצקות הבלתי פוסקות, תוך שניסו לדחוק את עבודתו. ואכן מיד לאחר ברכת הרבי, תורגם הספר לאנגלית, וכבש את כל העולם כולו, עם 10 מיליון עותקים, תוך שהוא מוגדר בפנטגון כספר המאה.

הרעיון הבסיסי בספר זה, הינו כי האדם חייב לקבל סיפוק משליחות של נתינה.

רעיון זה בבסיסו הרי הוא חסידי, באשר כל תפקיד האדם הוא לכבוש את העולם, בהיותו שליח ה', להפצת אור התורה, בכל העולם כולו, וכפי שביארנו. אכן יש עדויות מבנו הגוי, כי האבא כל ימיו הניח תפילין בסוד בחדרו, ובשעה שהיה חולה, ראו זאת הכל. (חותני, פרופ' רוטנברג, אשר יצא כנגד כל הפסיכולוגיה המודרנית, וטען בלהט כי היא בעצם מבוססת על נצרות, בנה פסיכולוגיה על בסיס היהדות, ואף זכה לקבל חתן פרס ישראל, סיפר לי כיצד לקחו בגיל 83 לכותל המערבי, על מנת לחגוג לו בר מצווה). שיטת עבודתו של פראנקל, לא רק שהופצה על ידו, כי אם מאחר וידע לומר כי אינה שיטה דתית, הצליח להפיצה בכל הסדנאות בעולם, בין כאשר הם מצטטים אותו, ובין אם לאו.

לענייננו, רק כאשר אדם חדור בכל כוחותיו הפנימיים, כי יש לו מטרה, והוא נחוש בה, הרי הוא אכן יצליח להתגבר על כל מונע ומעכב, ולכן כל כך חשוב כי תפיסת המאמר של אנה נסיב מלכא, לא רק שתהיה ברמת ההבנה הכללית, כי אם שתחדור בהבנה ובהשגה, עד שיחדור לג' לבושי הנפש, בבחינת מחשבה דיבור ומעשה.

בפנימיות המקיף, כי בכך הוא משלב את הכוחות המשותפים. החיבור של הפנימיות מכח המקיף, עם הפנימיות שבכח השכל. וע"י כך השכל עצמו זוכה גם להתחבר לעצם הנשמה.

ואם כן החידוש הינו כי מצליחים להרחיב את הכלים, ולקבל את הכל באופן פנימי. כידוע בחב"ד המילה "חיצון" היתה מילת גנאי, שלא היה גנאי הגדול ממנה. ולכן חב"ד כה הדגישה את העבודה דווקא בחיצוניות. ואף שאנו כאן נמצאים בגדרי המקיף, שאינו שייך לכאורה בגדרי עבודה זו, הרי סוף כל סוף, זוכים להוריד עניינים אלו, בכך שהוא בוחר את המלך.

ויש לומר, דזהו גם מה שכתוב¹⁰ "חלקי הוי' אמרה נפשי" (חלקי דוקא), דחלק הוא בחינת פנימי (כידוע¹¹ בענין מה טוב חלקנו, ומה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו), והעילוי דבחירת ישראל בהקב"ה הוא - כשהבחירה דהנשמה נמשכת בפנימיות, בהבנה והשגה, ובאופן שזיה פועל במחשבה דיבור ומעשה, שעל ידי זה הוא ההמשכה בפנימיות המקיף.

המעלה הגדולה בבחירה - היא דווקא כשהדבר מתגלה כאן למטה

ראייה לדבריו מביא הרבי, מכך שהמדרש מביא את הפסוק "חלקי הוי" אמרה נפשי". חלק הוא דבר פנימי, שהרי על העצם נאמר, שאתה אוחז במקצת העצם, כלומר חלק ממנו, הרי הינך אוחז בכולו. והחידוש הגדול אינו היציאה מן הכלים, בחינת תנועה של 'רצוא', בו רוצה האדם להתנתק ולהגיע מעלה מעלה, כי אם תנועת ה'שוב'. שכל העניינים הגבוהים ביותר, חודרים עד למטה מטה. ובכך זה מתבטא עד גדר התחתון ביותר.

ונמצא כי יש להדגיש, כי הדרך להחדיר קדושה בעולם, היא מהמקומות הגבוהים ביותר. ואגב רעיון זה חוזר כחוט השני במאמרי פורים, חנוכה, באתי לגני ועוד. לחבר את המעלה ביותר, עם המטה ביותר, עד שהעולם עצמו בבחינת החושך יאיר. ולא עוד, כי אם שיהיה יתרון האור הבא מן החושך.

ידוע הביטוי 'ועמך לא חפצתי'. כי רצון הוא עדיין בחינה חיצונית, כמו שמובא בגמרא לגבי סרבן גירושין 'כופין אותו עד שיאמר רוצה אני'. ואילו חפץ הינו בחינה פנימית. ועל כן אין הוא מעוניין בעניינים חיצוניים של הגילויים, שזה סדר השתלשלות, כי אם רק בעצמותו בלבד.

קיצור:

באות הקודמת (י) התבאר החילוק בין חיצוניות הרצון ופנימיותו. ישראל, הצועדים למלא את התכלית הפנימית, וייעוד העולם, להשכין כאן בעולם את אור ה' ע"י עשיית דירה בתחתונים. ועל כן מאחר והמטרה היא הפנימיות, ממילא בוחר הפיקח אך ורק במלך. באות זו (א) מרחיבים את ההדגשה כי הבחירה צריכה להיות דווקא מתוך כוחות הפנימיים, ובאופן שהפנימיות למעלה תחדור באופן פנימי למטה, עד לבושי הנפש, המחשבה הדיבור והמעשה.

- יב -

ויש לקשר זה, עם מה שכתוב במדרש תהלים על הפסוק "למנצח לדוד להזכיר", משל למלך שהי' לו צאן וכעס עליהם, גירש את הצאן והתיר את הדיר והעביר את הרועה, אחר זמן כנס הצאן ובנה את הדיר, ולרועה - לא הזכיר, אמר הרועה, הרי הצאן מכונסות והדיר בנוי, ואני - איני נזכר. כך אמר דוד למעלה מן

המזמור⁷⁸ "כי אלקים יושיע ציון, ויבנה ערי יהודה", הרי הדיר בנוי, "וישבו שם וירשוה, וזרע עבדי ינחלוה, ואוהבי שמו - ישכנו בה", הרי הצאן מוכונסות, ואני - איני נזכר, לכך "למנצח לדוד להזכיר".

מדוע אין המלך מחזיר את הרועה, לאחר שהחזיר הצאן והדיר?

הרבי מביא ממדרש תהלים, שבתחילה היו למלך שלושה מרכיבים, הצאן הדיר והרועה. כאשר כעס המלך על הצאן, פיזר את שלושתם, ולאחר מכן החזיר את הצאן והדיר, מבלי להתייחס אל הרועה. דוד המלך שהוא הרועה רואה כיצד עם ישראל חוזר לארצו, כיצד הארץ בנויה, אך הוא חסר, ועל כן מבקש הוא מהבורא להזכירו.

וצריך להבין, הרי זה שכנס הצאן לאחרי שכעס עליהם (ולא היו מרוצים לפניו) הוא מפני שנתעורר שוב הרצון אליהם, ולמה לא הזכיר (מעצמו) להרועה, וצריך לבקשה מיוחדת על זה.

המצב המשתנה בו המלך אינו מרוצה מהצאן, ואעפ"כ הוא קורא ומכנס אותם מחדש - הוא בגלל הרצון שנתעורר אליהם. ויש להבין מדוע הדבר שונה בין הצאן לרועה. עד אשר ממתנינים לכך שהרועה מעצמו ייגש ויבקש מהמלך?

והשאלה היא חזקה עוד יותר, כי אם אנו אומרים כי המלך מתקן את המצב, הרי ללא הרועה התיקון לא הושלם. ואם כן אם נעשתה כאן חצי עבודה, הרי אין חצי רפואה, מה שהקב"ה מחץ, כי אם רפואה שלימה, וכן לגבי הגאולה, שאין מצב של חצי גאולה, כי אם גאולה שלימה. וחייבים אנו לומר, כי תיקונו של המלך ב"כוח" כן היה מושלם, אע"פ שלא קרא לרועה, ובו זמנית שללא רועה - אכן התיקון אינו מושלם.

והענין הוא, דרצון הוא מקיף, ואפשר שהמשכת הרצון יהי' בחיצוניות. וזהו שבקש דוד, שהרועה יהי' נזכר, דרועה הוא עניין השפעה פנימית (כידוע⁷⁹ החילוק בין רועים לנסיכים). וכל זמן שלא ישנה ההשפעה פנימית (הרועה), חסר העיקר. כי המשכת המקיף עצמו - היא מחיצוניות המקיף, ושרש הפנימי - הוא מפנימיות המקיף.

הרועה מועיל, רק כשמעצמו נלחם הוא על רצונו לשוב

מבארים, כי יש חילוק מהותי באופן הרצון. וכאן יש חילוק בין החיצוני לפנימי. רצון מצד עצמו הינו כח מקיף, אלא שעלולה להיות כאן בעיה, באשר תהיה השפעה מהחיצוניות. לעומת זאת רועה בהגדרתו הינו פנימי. וכל גרדי רעיית מהימנא מבואר, כי תפקידו של הרועה הוא להכניס אמונה בפנימיות לכל העם. ועל כן, זה שנתעורר רצון אצל המלך, אין בכך על מנת לפעול על הרועה. ורק כאשר הרועה מתעורר באופן פנימי ומבקש, ניתן להשפיע לו.

ונמצא, כי מה שהקב"ה פעל, בכך שכינס הכל ללא הרועה, הרי זה עצמו הוא מעשה שלם, כי בעצם הכינוס התעורר הרועה לבקש מעצמו. ואכן ללא הרועה, אין תיקון שלם. ומה שנתחדש לנו מהמאמר, כי התיקון צריך להגיע מהרועה, מפנימיותו, ולא מלמעלה.

ומבאר בעל התניא בתורה אור את החילוק בין רועה לנסיך: "והנה בחינה זו של הרועים - היא המשכה בבחינה פנימית, שזהו ענין "ותורתך בתוך מעי". וכמו השגת התורה שיהיה מושג ונתפס בשכלו פסק הלכה. וכן בהתבוננות, שיהיה מושג גדולת הבורא יתברך. כמו שכתוב: "וידעת היום כו' דע את אלקי אביך" כו'. ולפי השכל - כך יהיה האהבה כו'. וזהו כמשל הרועה, שמאכיל ומשקה את הצאן, שזהו השפעת החיות בפנימיות. וכן בכל דור הם ראשי אלפי ישראל, המלמדים אותם תורה."

ומבאר לעומת זאת, כיצד השפעת הנסיך היא רק במקיף. "וכמו הנסיך, שהוא ענין מלוכה, שהוא בחינת מקיף ששמו נקרא על האנשים שבמדינתו כו'. ואינו השפעה בפנימיות ממש (רק הוא על דרך משל כמו אחד מתפעל מתפלת אדם צדיק המתפלל בדחילו ורחימו ומסירות נפש, שעל ידי זה מתפעל גם הוא. והיא הארה מבחינת המקיף. שהרי לא קבל ממנו בפנימית השכלה וחכמה ע"י דבור, שהוא השפעה בפנימית, כי אם שנתפעל מצדקתו, והרי צדקתו ואהבה ויראה שלו - הוא בבחינת ריחוק ממנו, בחינת מקיף").

והגם שכשהצאן מוכנסות נותנים להם כל צרכיהם, והאיך שייך לומר שאין להם רועה!! יש לומר, דההמשכה פנימית שעל ידי הרועה הוא לימוד התורה⁷⁹, ומכיון שהתורה דעכשו - היא הבל לגבי תורתו של משיח⁸⁰, נמצא שחסר עדיין אמיית הענין דרועה (פנימיות).

לימוד התורה בפנימיות ע"י הרועה - הוא עיקר הגאולה

לכאורה אינו מובן, כי אם הצאן מכונסות, הרי וודאי שדואגים להם. ואם דואגים להם, מה צריך עוד רועה. אלא תפקידו האמיתי של הרועה הוא הפנימיות. והפנימיות של הרועה הוא לימוד התורה. ועל מנת שיגיע הרועה האמיתי לאחר שהצאן מכונסות, הרי החידוש הוא שכעת תגיע פנימיות התורה, שהיא לאין ערוך לעומת תורה כעת. ונמצא כי הרועה הפנימי הולך להשלים את תורת משיח, שבוודאי שהיא פנימית. ואפילו שהצאן מקבלים כל טוב, הרי ללא הרועה, שיעניק להם את הפנים, העיקר חסר מן הספר.

ידיעה זו, כי עדרי הצאן קיימות, ואף מכונסות, ואף דואגים לענייניהם הגשמיים, אך הינם ללא כל תורה בשלימותה - הרי זה עצמו תוקף הגלות, בהיותם כמו אומות העולם, וזה עצמו מעורר את הרועה הנאמן, להגיע ולמלא את החסר. ונמצא כי כל העולם כולו, ללא תורתו הפנימית של המשיח, הרי אף שבעיני בשר נראה כי קרובים אנו לגאולה - הרי אין לך גלות גדולה מזו. כי בעצם מטרת הגאולה לא הושלמה. וכי אנו כאומות העולם, שמה שמעניין אותנו הם המעדנים, אשר המה יהיו מצויים כעפר. וכסיום הרמב"ם, שעד שלא תהיה בחינת הארץ, המלאה בדעה את ה' - לא הסתיימה העבודה.

והגם שהמדובר כאן, הוא לאחרי שאלקים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וגו' שזה יהי' בגאולה העתידה, הרי עיקר הגילוי שיהי' בגאולה העתידה הוא - הגילוי דעצמות אור אין סוף שלמעלה מהשגה, וזו היתה בקשתו של דוד (דוד מלכא משיחא), ועל ידי בקשתו נעשה זה, שיהי' גם הענין דרועה, הבנת והשגת התורה בתכלית השלימות.

עיקר הגאולה הינה לימוד תורת משיח בהשגה ובפנימיות

וכפי שממשיך ומבאר, ששתי התקופות הינם לפני הגלות, ולאחר הגלות, הקב"ה כבר הושיע את ציון, ואעפ"כ אין כל גאולה, מבלי שיהיה הגילוי בגאולה העתידה. כי רק כאשר זוכים לגילוי הנשגב, מבחינת עצמות אין סוף, וכל זה בתורה, הרי זו היא משמעות דברי דוד המלך. כי הכוונה לא רק לדוד עצמו, כי אם לבחינת דוד, כפי ההתגלות בימי המשיח.

ונמצא כי עיקר הבקשה היא להוריד את תורתו של משיח, ורק בגלל בקשה

זו הרי הוא זוכה להיות גם רועה. כי עיקר ההתגלות, צריכה להיות בבחינה פנימית, עד אשר מבינים ומשיגים את עומק התורה ופנימיותה, שזו תכלית השלימות, בבחינת 'ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'.

שהתורה חודרת בגדרי העולם. ובכך אנו מחברים את עצמות אין סוף, שהוא למעלה מבחינת השגה, לבחינת גדרי העולם המוגבל והמושג. והדרך היחידה להכניס את כל זאת בפנימיות, היא המשיח, אשר מחדיר לנו את התורה בפנימיות.

קיצור:

באות זו (י"ב) התבאר עד כמה המעלה שהרועה, שהוא מבחינה פנימית צריך לבקש, על מנת להנחיל לצאן את פנימיות התורה. וללא בקשת הרועה, לא היה מחזירו הקב"ה. ורק מאחר וברצונו לתת את פנימיות התורה, על מנת שתושג בהבנה והשגה, הרי הוא זוכה להיות בבחינת דוד מלכא משיחא, הרועה הנאמן, המחדיר אמונה בפנימיות לעם.

- יג -

ועל פי כל הנזכר לעיל, יש לבאר הקשר והשייכות, דבחירת ישראל בהקב"ה ובחירת הקב"ה בישראל. דבחירת הקב"ה בישראל להיות לו לעם סגולה, שרצונו הפנימי הוא בישראל (ולא שהם אמצעי לעניין אחר) הוא השרש והנתינת כח לבחירת ישראל בהקב"ה, כנזכר לעיל בארוכה, דזה שישראל בוחרים בהקב"ה הוא מפני ששרשם הוא בפנימיות הרצון. [ויש לומר, דזה שהבחירה בישראל הוא בהגוף, מזה נמשך להם הכה, שגם בענינים הגשמיים יהי' הגילוי בפנימיות הרצון, שעל ידי זה נרגש בהם, שגם הגשמייות הוא בשביל עבודת ה'].

סגירת המעגל, וענייה על השאלות בתחילת המאמר

באות אחרונה זו, אנו חוזרים וסוגרים את המעגל, ועונים על ג' השאלות ששאלנו באות הראשונה. (האם קרבנותיו של אשר הם על אישורן של ישראל שבחרו בקב"ה, או על סיום המדרש, המבאר שהם על בחירת הקב"ה בישראל, משמעות הבחירה בין שני דברים שהינם צריכים להיות שווים, ואיך

ניתן לומר שזה הבחירה בגופים, שהרי הקב"ה מצד עצמו רואה את ההבדל).
יש להדגיש, כי העיקר אינו עצם השאלה והתשובה, כי אם כל מה שנתגלה
לנו באריכות במאמר. וממילא, לאחר שהבנו את העניין לעומקו, יוכלו
השאלות לבוא אל פתרונם.

הקב"ה בוחר בעם ישראל, כי רצונו הפנימי הוא בישראל, מצד מעלתם, ולא
מחמת הכנה לעניין אחר. ומאחר והקב"ה בחר בנו, הרי זה עצמו נותן את
הכח לבחור בישראל. כי מה שהקב"ה בחר בנו ללא כל סיבה חיצונית, מורה
כי עם ישראל שורשו הוא פנימיות הרצון. ומאחר ושורשו הוא מצד פנימיות
הרצון, הרי זה עצמו גורם להם לבחור בקב"ה.

ומאחר ואין בזה כל גדר שכלי, כי אם בחירה מעל טעם ודעת - אין כל מקום
לשאלה של בחירה בין שני דברים שונים. כלומר, נכון שאין כל השוואה
ברמה השכלית בין ישראל לאומות העולם, אך מצד שני, מאחר ולא מחמת
הבחירה השכלית התבצעה הבחירה, כי אם שהבחירה היתה בגדר אחר - הרי
זו בחירה אמיתית, שאינה מושפעת משיקול שכלי. ובזה תורצה השאלה
השנייה. ועל דרך שמישהו יאמר על חוכמה שלא ניתן למשש אותה, הרי
יגחכו, כי החוכמה אינה בגדרי המישוש. ועל כן גם בחירתם של ישראל, אינה
קשורה בביטוי שכלי, אלא הוא עניין מהותי ושורשי.

וכעת מתגלה העניין הפנימי והעמוק, כי בחירת ה' דווקא בגוף, היא עצמה
נותנת כח, לכך שבינו כי הגוף אינו דבר חיצוני, כי אם כל מטרת הבריאה
היא להפוך את העולם לקדושה, כולל כל הגשמיות שבו. ולא שזה רק כולל
מבחינה שאומרים כי אתה מקבל כוס קפה, וזה כולל כנספח גם את החלב, כי
אם שדווקא הגוף הוא העיקר, בכך שגם מהפכים את מהות גשמיות העולם.
ובכך מתורצת גם השאלה השלישית, כי גם בחירה זו אינה מבחינה שכלית,
כי אם פנימית.

{קיימים מספר אפשרויות כהתייחסות לשאלה. הא' - לחזור אחורה, מחמת
השאלה, ולקבל את דברי המקשן. הב' - לקבל את דברי המקשן במקצת,
ולהעמיד ולצמצם כי דבריך היו רק בעניין מסויים. דרך זו נקראת העמדה,
או אוקימתא בלשון למדני הגמרא, וכגון שאומרים שכאן הדברים אמורים
בעניין זה בלבד. הג' - לדחות את הקושיא מכל וכל. הד' - להסביר כי אין
בכלל מקום לקושיא. ובסגנון הלמדני, 'כי קושיא מעיקרא ליכא'. שפירושו
הוא שאין כל מקום בכלל לשאול שאלה זו. וכל הקדמה זו נועדה להורות,

כי אין אנו אומרים כי ישראל אכן שווים לגויים, שיש בחירה אמיתית, כי אם שכל הבחירה אינה כדוגמת הבחירה השכלית הרגילה, כי אם עניין פנימי אלוקי, מעל טעם ודעת, על דרך שאומרים - כך, ולא אחרת.

ועל פי זה יש לבאר, זה שהקרבות של אשר היו על שם הבחירה שבחר הקב"ה בישראל, אף שאין אישורן של ישראל אלא על שבחרו בהקב"ה, כי עיקר העילוי דישראל הוא (לא זה שיש בהם מצד למעלה, אלא) זה שפועלים על ידי עבודתם, ובוה דוקא (מה שפועלים על ידי עבודתם) הוא עיקר הנחת רוח והתענוג דהקב"ה, אלא שבכדי שיהי' להם הנתינת כח על זה, הוא על ידי ההמשכה והגילוי דבחירת הקב"ה בישראל, וגילוי זה נמשך על ידי הקרבות שהקריב אשר.

עבודת הברורים באתכפיא ואתהפכא - עדיפה אפילו על עצם בחירתם

מתוך היסודות הללו מתחוויר לנו, כי העיקר אינה על מעלה הקיימת בישראל. כי אם על פעולתם בגילוי העולם והפיכתו לכלי לקב"ה. ומתוך כך, אנו רואים, כי אמנם נכון שישראל בחרו בקב"ה, ויש בזה מעלה גדולה, אך לא בשל כך זוכים הם לכוחות מלמעלה. וכל מה שהקב"ה נותן להם כוחות לפעול, הוא הנחת רוח שהם גורמים לקב"ה, בכך שמהפכים את העולם, ע"י עבודת הברורים, כאן למטה, בבחינת אתכפיא ואתהפכא. עבודה בה הם כופים את יצרם, ונמנעים מענייני התאוה, עד שגורמים כי העולם התחתון כולו מתהפך לקדושה. ומהיכן הם זוכים לכוחות על כך, וכאן הנקודה היא מצד בחירת הקב"ה בישראל, עד אשר על כך הקריב, נשיא אשר, לשון קירוב, את הקורבנות. ובכך מתורצת השאלה הראשונה.

דנוסף להכח שבכל אחד מישראל - מצד שרשו בפנימיות הרצון, הנה על ידי הקרבות דאשר - נמשך כח זה בגילוי יותר.

הקרוב ממשיר את האלוקות כאן בעולם, ונותן כח לכך

הרבי עונה על שאלה סמויה, וכי מה צורך בקורבן, לאחר שהראינו כי ישראל שורשם מפנימיות הרצון. שורש זה הוא עצמו בבחינת נתינת כח, ושלכן אנו בוחרים לגלות את הקב"ה בעולם. אולם התשובה היא כי הקורבן מחזק את

הקשר, והופכו להיות גלוי יותר. כי קורבן יש בו גם עניין הקירוב, וגם מרמז על עבודת האתכפיא, בו האדם כופה את יצרו, כמבואר בתחילת מאמר באתי לגני של הרבי הריי"צ (אות ב').

הקרבן אינו רק הפעולה הטכנית של הקרבת הבהמה, כי אם שהיא עבודה יסודית, עד אשר היא העבודה החשובה בבית המקדש, שעניינו הורדת השכינה כאן בתחתונים, והכרעת המלחמה בבחינת הניצחון. כי עד אשר לא תיראה אלוקות בעולם בגילוי, לא נסתיימה המלחמה. ורק בשעה שיראו את המלך בכל מקום - זה גילוי ותפארתו של המלך.

ויש לומר, דעל ידי שאמר אדמו"ר הזקן "איך וויל מער ניט אז דין אליין", ובפרט לאחר שנתפרסם זה על ידי הצמח צדק, ניתן הכח (עוד יותר) לכל אחד ואחד מישראל, ובפרט למהולכים בעקבותיו ובדרכיו, דהגם שיש לו ריבוי רצונות ועד לרצונות שמצד נפש הבהמית, שכל הרצונות שלו יהיו בלא לב ולב, רצונו יהי' להשלים כוונת העצמות לעשות לו ית' דירה בתחתונים (על דרך ומעין שהי' אצל אדמו"ר הזקן שלא רצה מער ניט אז דין אליין), וגם רצונו בגשמיות יהי' (בעיקר) בכדי לעשות את הגשמיות כלי לאלקות.

עיקר רצונו להמשיך את עצמותו, בדירה בתחתונים

הכרזתו של אדמו"ר הזקן, כי אינו רוצה כי אם אותך לבדך, היא עצמה גולת הכותרת והחיתום של אותה מלחמה של עבודת הבירורים. שהרי מהי בעצם הבעיה? והתשובה לכך, שהאדם רוצה רצונות זרים, בו הוא ממקם את עצמו ואת תאוותיו במרכז. וכמו הנקודה של הגויים, אשר רק רצו את הדוכס, אשר סייע להם במילוי רצונותיהם הזרים.

אולם כאשר עיקר הרצון הינו הפיכת כל העולם לקדושה, עד החומר הגשמי ממש, וכולל כל רצונותיו שלו - מה שנקרא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, אשר בה הקב"ה יכול לגור. ולא זו בלבד, כי אם כפי המבואר באותו המשך המפורסם של באתי לגני, שהוא היעד של כל דורנו, להראות כי עיקר מקומה של השכינה, אינו למעלה, כי אם שכל הכרעת הניצחון, שעליה מבזבזים את כל האוצרות שיש למלך, הוא על מנת להורות כי כאן הוא עיקר המקום. ואם כן, התוצאה היא עבודת האתהפכא, אשר לא רק זה שהגשמיות לא תפריע

לאלוקות בעולם, כי אם שהיא תסייע, וכלשון המאמר, שתהיה בבחינת "כלי לאלוקות".

ועל ידי זה יומשך לו גם ריבוי השפעה בגשמיות, כמאמר אדמו"ר הזקן⁸¹ אז דער אויבערשטער גיט אידן גשמיות, און אידן מאכן פון די גשמיות רוחניות, דמזה מובן, דכשהקב"ה נותן לישראל ריבוי גשמיות - עושים ישראל ריבוי רוחניות, ריבוי בכמות וריבוי באיכות, ועד לתכלית השלימות, ועד שמתקשרים ומתאחדים בהקב"ה, ישראל (אורייתא) וקוב"ה כולא חד⁸². וכל זה נעשה מתוך שמחה וטוב לבב, בימי ההכנה לזמן חירותנו, וזה מביא גם את זמן חירותנו בפועל, גאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, בקרוב ממש.

ליהודי לא רק שהגשמיות היא אינה בסתירה לאלוקות, כי אם כלי להורדת השכינה

המאמר מסתיים באורח פלא, בחילוק התהומי (והאיכותי) בין ההשפעה הגשמית של הגויים, אשר חפצים הם ביקרם. ולבין ישראל, אשר תרגום המילים הוא שהקב"ה נותן ליהודים גשמיות, והיהודים עושים מהגשמיות רוחניות. והמשמעות היא, שאף שהיהודים מקבלים את אותה ההשפעה הגשמית. אולם, מאחר והם חדורים במטרה, הרי רואים כיצד בתחילה הופכים את ההשפעה מגשמית לרוחנית. אולם בזה לא נסתיים העניין, כי אם שאף מקשרים את הבורא לישראל דרך התורה.

וכפי שביארנו, שעבודת אתהפכא זו, שמהפכים את העולם, היא עיקר הניצחון, להוציא את רצונו של הקב"ה כאן בעולם. ויש להתבונן, מדוע המאמר הזה נוגע בנקודה כה עדינה, מהו החילוק של ישראל ואומות העולם, עד אשר היה מקום בו יש בסיס לבחירה. כי הטעות הראשונית של הגויים, עדיין איננה בגדרי עבודה זרה, ורק לאחר מכן התעבה הדבר וראו עד כמה גדולה טעות זאת. וכפי שמתאר במאמר, כיצד הגיעו לכך.

הדגש לראות את מקור הטעות, אף שהיא עדיין מזערית, ועוד חושבים שהיא מצווה

והנקודה היא, שהחסידות נוגעת עד השורש, ולכן מתעסקים דווקא בדברים

העדינים, בו בפועל הטעות כמעט ואיננה נראית. אולם רק מי שמעמיק לראות מהו מהות ההבדל, רואה כי מגרעין בו בוחרים בדוכס, מגיעים לעבודה זרה, כי הבסיס בזה הוא מילוי רצונותיו הזרים של האדם, ודחיקת הקב"ה מהעולם. ואילו הגרעין של היהדות שהוא להבין כי אין עוד מלבדו, ויש להמליכו על העולם, המתבטא בבחירה של הפיקח במלך דווקא, גם בשעה שהוא בתחילה, לא רק שירוויח, כי אם שמפסיד הוא בגשמיות. וכל זה אינו עושה מתוך ראייה כי הוא במרכז, אלא שיש לו מטרה ברורה, וגם בעת הערפל, אינו זז כמלוא נימה ממנה.

ונראה כי כל הסיפור על המלך ושריו, וכל האנשים החשובים במדינה, נועד להראות, כי רק הסתכלות בשורש, ואחיזה בנקודה, שאינו מתפעל מהעולם - היא המטרה. כי ברגע שיש עוד גורמים חוץ מהמלך, והנה המלך עצמו מכבדם, הרי רואים לכאורה עוד פרטים בעולם, וגם במצב זה, כמו שמשה ניגש אל האלוקים בתוך הערפל, שאין הכוונה רק לתאר את הדברים בגשמיותם, כי אם תמיד בכל משל יש עוצמה מרובה יותר. כי אם שצועד קדימה, ובוחר במלך לבדו. וכאילו אינו מבין על מי שרואה דבר השונה מהמלך. ואכן מגיעים מבחירה זו במלך, לכך שישראל התורה והקב"ה אכן הינם בבחינת דבר אחד, ובזה הוא תכלית השלימות.

ומה שמסיים במאמר לגבי חג החירות, איננו רק כי אנו מצויים בסמוך לחג הפסח, שהרי המאמר הינו ל"א בניסן, כי אם שכל מהות היהודי הוא יציאת מצרים, לצאת מן המיצר אל המרחב, ולהשפיע את החירות האמיתית בכל העולם כולו, ולהוריד אותה בפועל ממש, להביא את הגאולה לעולם. ובקרוב ממש. שהדבר יורגש בממשות, ולא רק כעניין רוחני, שכך ראוי, כי עד שהגאולה אינה יורדת בגדרי העולם, העיקר חסר מן הספר. וצריכים להוציא את הדבר מן הכוח אל הפועל.

הרצון לראות את המלך - בדגש על המלך, ולא על עצמי

וזו משמעות ההכרזה רצוננו לראות את מלכנו, כי המטרה אינה רק מה שאני הוא זה שאזכה לראות את המלך, ואהיה בשורה הראשונה, על כל מה שטרחתי, ועל כן מגיע לי שכר על כך וכו' וכו' (ואין להאריך בדברים המצערים...), אלא שהמלך יתגלה לכל. וזה מה שאנו רוצים שגאולה איננה מושג ערטילאי, מופשט. אלא שמתוך הגשמיות עושים ריבוי רוחניות ועד

פנינים | גולה וגאולה

ידוע, כי כל אות מדוקדקת בלשון הקודש, ואין זה פלא, היאך שתי מילים כה מנוגדות, מכילות את אותו השורש. שהרי גם במילה גאולה קיימת המילה גולה. כל החילוק ביניהם היא האות 'א'. ורמזו על כך, שאות 'א' זו היא בחינת אלופו של עולם.

הרי פרט למשחק המילים הזה, הרי משמעות עמוקה יש בדבר. באשר העולם עצמו הוא בבחינת גלות, שאין רואים בחוש את הבורא. וכטענת הגויים, שעזב ה' את הארץ, והפקידה (או הפקירה) ביד הכוכבים והמזלות. ומאחר וכל מטרת החירות בפועל, הוא להחזיר את האלוקות בעולם, ולקשר את ישראל עם הקב"ה כאן. הרי החירות האמיתית היא לא רק בכך שלומד תורה, שאז אף בתוך הגלות הוא היה כבן חורין. כי אם החדרת הניצחון, כאן בעולם, בכך שמחדירים את הידיעה הברורה, שכאן הוא אלופו של עולם. בבחינת אנא נסיב מלכא, ולא רק אנא, כי אם שכל הבריאה מחוברת ובוחרת רק את המלך. וכהכרת דוד המלך, באומרם "יחי המלך דוד לעולם". שפירושו לא רק לתמיד, כי אם שהשפעתו תהיה ותפעל ע"י צאצאו משיח בן דוד, בעולם, אשר יכריז על רצונו במלך: "אנא - נסיב מלכא!"

ריבוי באיכות. ומובן כי כל עוד המלך אינו מתגלה, הרי זה הצער הגדול ביותר, אשר הניצחון לא הושג, וכמו החייל המשליך אף את חייו, על מנת להביא את הניצחון, וכלל אינו חושב על עצמו, כי אם שהתגלות המלך תפעל בכל העולם כולו. והדבר יהיה בצורה ממשית גלויה ונראית, בכל פינה ופינה. שהגאולה תהיה דווקא אמיתית ודווקא שלימה ע"י הרבי שליט"א משיח צדקנו, וכל מה שרוצה הפיקח, הוא הזכות להיות עם המלך, בעת גילוי תפארתו של המלך וניצחונו.

קיצור:

באות האחרונה (י"ג) התבאר מדוע הקרבנות של אשר היו על בחירת הקב"ה בישראל. ושתפקידם של ישראל הוא לעשות דירה בתחתונים, בכך שאין הם רוצים מאומה לעצמם, כי אם את הקב"ה, שיתגלה בפועל ממש, ובכך תושלם הגאולה. ועבודתם זו בכך שמהפכים את הגשמי לרוחני, ובכך נרמזו כל עבודת האתכפיא (ביטול רצונות הזרים לעצמו) והאתהפכא (שמהפכים את הגשמיות של העולם, להאיר את העולם למלך) עד אשר מתגלה המלך בשיא תפארתו בפועל ממש, בדירתו העיקרית, והניצחון נראה לכל, בקרוב ממש.

20) ראה גם דיבור המתחיל את הוי' האמרת תרע"ח פ"ג (ספר המאמרים תרע"ה ע' תיד). דיבור המתחיל כל המאריך תרפ"ו פ"ד (ספר המאמרים תרפ"ו ע' קנו ואילך). דיבור המתחיל מיום רבים ה'תשי"ז פ"ד (לעיל ח"א ע' שגם ואילך). ושם, שמעות זו (שהם משפיעים בבחירתם) הוא לא ע"ז אלא שיתוף, מה שאין כן הטעות שעוב ה' את הארץ בידי הכוכבים ומזלות (דלקמן בפנים) הוא נ"ט. עיין שם בארוכה.

21) ב"ק צב, ב.

22) מנחות קי, א.

23) אבל בכללות, ענין "אלקא דאלקייא" הוא רק באלו החושבים שעוב ה' את הארץ בידי הכוכבים ומזלות, מה שאין כן הטעות שהם בעלי בחירה, כמפורש בהמצויין בהערה 20.

24) להעיר מאור התורה יתרו ע' תקיח בפירוש לא יהי' לך אלקים אחרים: "אלקים תואר למושל". ובהמשך הענין שם, שהכוכבים ומזלות אינם כמו שליח ששייך לתת לו כבוד על דרך "טיבותא לשקיי" אלא כגרזן ביד החוצב.

25) להעיר מספר המאמרים תרע"ה ע' שנו "נבראים השפלים שאין דעת ותבונה להם ישפטו רק למראה עיניהם ומחשבים את הממוצעים".

26) להעיר מספר המאמרים תרפ"ו ע' קלו, שמדבר שם בענין ההתחכמות בעסק, שהוא דוגמת המשתחוה לכוכבים ומזלות כי חושב שמהם באה ההשפעה, ובהמשך הענין שם (ע' קלו) "כל מוחשבותיו הם רק לטובת עצמו, כלומר גופו הונו ורכושו". דמזה משמע, שלא רק המחשבה בנוגע טיבת הפרנסה, אלא גם המחשבה "רק לטובת עצמו" היא דוגמת עבודת כוכבים ומזלות.

27) שבהערה 12 (אור התורה שם ס"ע תתרעב ואילך. שם ע' תתרפד. ספר המאמרים תר"ל שם ע' רצב ואילך. ביאוד"י שם. ספר המאמרים תר"ס ע' יא ואילך). וראה גם סידור (עם דא"ח) קמב, ג. ספר המצוות להצמח צדק, ו, א ובכמה מקומות.

28) ח"ב קכה, א. וראה בארוכה סידור (עם דא"ח) על הפסוק אל תבטחו בנדיבים (נו, ד).

29) בהעלותך, יא, ה. ולהעיר מספרי (הובא בפרש"י) על הפסוק: הנם מן המצוות.

* יצא לאור בקונטרס ר"א ניסן - תשמ"ט, "לקראת יום הבהיר י"א ניסן, יום הולדת הפ"ז של כ"ק אדמו"ר שליט"א... ערב שבת הגדול תשמ"ט".

1) נשא ו, עב.

2) במדב"ר פי"ד, י.

3) מלאכי ג, יב.

4) תהלים קמד, טו.

5) ראה תבוא כו, יז.

6) ראה יד, ב.

7) להעיר גם מזה שמביא שם הפסוק "אשרי העם שה' אלקינו" שהוא על דרך (שבחרו בהקב"ה) להיות להם לאלקים".

8) ראה פרש"י תבוא שם "הבדלתיו לך מאלקי הנכר".

9) פמ"ט (ע, רע"א).

10) איכה ג, כד.

11) איכ"ר על הפסוק.

12) בדיבור המתחיל את הוי' האמרת להצמח צדק (אור התורה תבוא ע' תתרעב. שם ע' תתרפג) ולאדמו"ר מהר"ש (ספר המאמרים תר"ל ע' רצא). ביאוד"י להצמח צדק ע' רמח ואילך. ספר המאמרים תר"ס ע' יא.

13) כן הוא באור התורה ובספר המאמרים תר"ס שם.

14) ראה אור התורה וירא כרך ד תשסד, ב. שה"ש כרך ב ע' תיד.

15) שמואל-א ט, ב.

16) ראה גם ספר המאמרים תר"ל שם.

17) ראה ספר המצוות להצמח צדק ו, א ואילך. וראה על דרך זה רמב"ם הל' ע"ז בתחלתו. וראה לקמן הערה 75.

18) ברכה לג, יד.

19) על פי ל' הכתוב - ישע"י, י טו.

תשורה משמחת נישואין של אליהו מנחם וחיה מושקא סבאג

נקבה שדעתה קלה, שעושה את הטפל עיקר בשביל הלגרמי שלו". וראה הערה הבאה.

47) להעיר מתניא פי"ט (הובא בליקוטי תורה שם), דזה שנסמית האדם רוצה לידבק בשרשה ומקורה בה' חיי החיים ב"ה הגם שתהי' אין ואפס ותבטל שם במציאות לגמרי, הוא טבע שלמעלה מהשכל. דהגם שזה שרוצה לידבק בה' הוא מפני שהוא "חיי החיים" (תכלית העילוי), מכל מקום, מכיון שח"א יהי' על ידי זה אין ואפס, הרצון לידבק בשרשו הוא טבע שלמעלה מהשכל.

ואולי יש לומר דמה שכתוב בליקוטי תורה שם שהסיבה לרצון זה הוא "דעת חוק" [ובפרט שבליקוטי תורה גופא מציין לתניא שם] - הכוונה היא, דהרצון שמצד טבע הנשמה פועל על השכל, כדלקמן בפנים.

48) ראה גם ספר המאמרים תר"ס ע' טז "מצד הדביקות שמעצמות הנפש... לכן יש לו נטי' בכח חכמתו להבין את הטוב דאלקות ולבחור בטוב".

49) רצג, סע"ד ואילך.

50) ראה שם רצד, ג.

51) ראה גם תורת חיים שמות קנו, א ואילך [בהוצאה החדשה - בא ח"א קבה, ב ואילך]. ספר המצוות להצמח צדק עט, א. קונטרס ומעין מאמר ז' בתחלתו. ובכמה מקומות.

52) ישע"י נו, יא. וראה זח"ג פ, סע"א ואילך.

53) מאורי אור בערכו.

54) זח"ג רכד, א (ברע"מ). תניא פי"ב (ז, א).

55) כל דוקא, מכיון שכולל לב.

56) ראה סידור שם (רצה, א) "פחותי העבדים".

57) ראה ספר המצוות להצמח צדק פג, ב. אור התורה משפטים ע' א' קבה ואילך. אלא שהביאור שם הוא באופן אחר קצת.

58) גיטין יג, א.

59) תניא פמ"א (נו, א). המשך תרס"ו ס"ע שח ואילך. ובכמה מקומות.

30) כן הוא להדיא בביאורו' להצמח צדק שם (ע' רמט).

31) ראה בארוכה תורה אור ר"פ בשלה (סא, א). קונטרס ומעין מאמר ח' פ"ב ואילך.

32) ראה קונטרס ומעין מאמר ו' בסופו. מ"ז פ"ד. מ"א פ"ב.

33) ראה אגרת התשובה ספ"ו. קונטרס ומעין מאמר ז' שם.

34) ראה סידור (עם דא"ח) נו, סע"א ואילך, דהוה מה שכתוב אל תבטחו בנדיבים גו' (הם הקליפות, כי כאשר) תצא רוחו (רוח הקדושה מרפ"ח ניצוצין שנפלו בהם) גו' אבדו עשתונותיו.

35) ראה דרושים שבהערה 12 (אור התורה תבוא ע' תתרעד. שם ע' תתרפה. ספר המאמרים תר"ל ע' רצד. תר"ס ע' יג).

36) נדרים נ, סע"ב. מס' מכות בסופה. וראה תורה אור בשלה סא, ג.

37) תמיד לב, א.

38) כנזכר לעיל סעיף ד.

39) תניא פכ"ב (כו, ב). נת' בקונטרס ומעין מ"ב פ"ב ואילך.

40) ועל פי זה מובן האריכות והפרטים בהמצויין בהערה 35.

41) תניא פכ"ט (לו, ב).

42) תניא פכ"ב שם. ספר המאמרים תר"ס שם. ובכמה מקומות.

43) אגרת התשובה פ"ז (צנ, סע"א). וראה גם תניא ח"א פי"ט (כד, ב).

44) ברכות יח, ב.

45) כמובן גם מזה שנק' בשם פקח.

46) גם מצד השכל. ולהעיר מליקוטי תורה תזריע (ב, ב) שאהבה רבה (שרוצה בעצמות אור אין סוף ולא בהזיו אף שעל ידי זה יתבטל מציאותו) "נק' דבר שהוא דעת חזק, שבוחר העיקר ולא הטפל", ואהבה זוטא (שרוצה בהזיו בכדי שישאר במציאותו) נק' "בשם

- 74) כן הוא הלשון בליקוטי תורה שם.
- 75) ראה רמב"ם הל' ע"ו בתהלתו, דזה שטעו שצריך לחלוק כבוד להכוכבים ומזלות הוא (לא מפני שצריך להודות להם על דרך "שיבותא לשקיי", כמוכא לעיל, אלא) מפני שהקב"ה "חלק להם כבוד", ושזה (שיחלקו להם כבוד) הוא "רצון הא-ל". ואולי יש לומר, שהסיבה למעות זו היא כי בחיצוניות הרצון (כמו שהוא מקור לאומות העולם) נרגש שזהו הרצון הפנימי.
- 76) ראה סוף דיבור המתחיל אשרנו ה'ש"ת. ובכמה מקומות.
- 77) תהלים מזמור ע*.
- 78) סוף מזמור סט.
- 79) תורה אור מקץ לג, ד ואילך.
- 80) קה"ר פי"א, ה. ועיין גם כן שם פ"ב, א.
- * על פי המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים על דבר אמירת תהלים. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"א ע' לא. ח"י ס"ע נג. ספר המאמרים י"א ניסן ע' 1 ואילך) - התחילו בי"א ניסן שנה זו (תשל"א) לומר מזמור ע שבתהלים.
- 18) ראה "היום יום" כו טבת (אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' רסה). ספר המאמרים ה'ש"ת (הוצאת תשמ"ז) ע' עה.
- 82) ראה זח"ג עג, א.
- 60) וכמוכן גם מזה שממשיך במדרש מהן עובדין לחמה ומהן ללבנה.
- 61) ראה סידור רפו, סע"ב ואילך. ובכמה מקומות. ולהעיר גם מאגה"ק סכ"ה (קלט, ב) שהחיות הנמשך להשרים "הוא בבחי' גלות בתוכם".
- 62) ע"ח שער מזו (שער סדר אבי"ע) פ"ב. ובכמה מקומות. אגה"ק ס"כ בתהלתו.
- 63) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סי' צו (יג, ג). אור המאיר פ' וישלה.
- 64) תהלים קב, א.
- 65) תהלים עג, כה.
- 66) הובא כשרש מצות התפלה להצמח צדק פ"מ (קלח, סע"א).
- 67) תניא פ"ה (ט, ב).
- 68) ראה גם אור התורה היי שרה קו, ב ואילך. ובכמה מקומות.
- 69) המשך תער"ב ה"א פק"ו (ע' רד-רה). ובכמה מקומות.
- 70) ראה בארוכה המשך הנזכר לעיל פק"ט ואילך.
- 71) ראה בארוכה המשך הנזכר לעיל פק"א ואילך. וראה שם פק"ג (ע' רלט).
- 72) ליקוטי תורה תזריע כ, סע"א ואילך. שרש מצות התפלה להצמח צדק שם.
- 73) ברכות יז, א.

אחרית דבר

"אנא נסיב מלכא"

מהות המאמר - מה אנו מפיקים ממנו

אחרית דבר אינה תמצית - כי אם מה אנו מקבלים

סיום מאמר זה הוא בעל עוצמה רבה. ועל כן הסיכום אינו תמצית מהלך המאמר, כי אם מציאת הנקודה למעשה, שעלינו להפיק מן המאמר. נקודה שהיא יחסית בסוף המאמר, אך נבנתה שלב על גבי שלב במהלכו. הכוונה איננה לספר על המאמר, מה עשה ומה אמר, כי אם לחוות אותו יחדיו מחדש, על מנת להעצים בהתבוננות וסקירה זו, את הרעיונות והכלים, אשר זכינו לקבל ממנו. בסגנון החסידי, השאלה על כל מאמר היתה מהי נקודת ה"בכ"ן". לפועל למעשה, מה אני לוקח מהמאמר? ובכך כל הראייה והדגש הוסב לא על מה השכלתי, התבוננתי, למדתי והעמקתי, הממקם את עצמי במרכז, כי אם על העבודה שהנני כחייל כעת נדרש לעשות, בבחינת מהי פקודת המלך, שכעת קיבלתי. וכיצד אשפר את מידותיי.

מאמר שאינו מקרב לגאולה - העיקר חסר מן הספר

מרוב ריבוי הפרטים עלולים לשכוח, כי מאמר זה דן על הבאת הגאולה. ליהודי יש מטרה להוריד אלוקות לעולם, ובכך העולם עצמו, כאן למטה ישתנה, ויכיל בתוכו אלוקות, באופן פנימי, נכון שיש בו מספר פרטים לממש מטרה זו בפועל, ואחד מהם הוא, בכך ששיח צדקנו בהיותו אחד משבעת הרועים, יחדיר בנו את חיזוק האמונה, והשגת האלוקות ולימוד התורה באופן פנימי. וכן שכל השפע האלוקי ניתן למטרה זו. אולם אין אלו רק פרטים, המחברים אותנו אל המטרה, כי אם שהיעד הינו כה ברור, והפיקח רק פוקח את עינינו, לראות זאת, על דרך איני נבראתי, אלא לשמש את קוני. לא נעלמה ממנו, ואף על פי כן כתב כך את תירוצו. ונמצא כי אנו אלו הזקוקים לביאור, לשון

אור, שנזכה להבין את עומק דבריו. כמו כן לגבי האמירה "אין זה ביאור", מיד ממנת זאת הרבי בהרחיבו ואומרו בסוגריים "לכאורה". כלומר, בשלב הזה של המאמר, כעת אין הדבר ברור ונהיר לנו.]

ההגדרה הברורה בין רצון שלי, למילוי תפקידי, מה נדרש ממני

שורש הטעות מהמשימה הברורה הוא הנהנתן, שהוא עצמו הופך למטרה, וכל העולם נדרש לשרתו סביב רצונותיו

נושא מרכזי ביותר תופס במאמר הדיון בין הנהנתן, אשר הוא במרכז, ומחפש את הקשר לשרי המלך בכדי לקבל עוד פינוקים, והשפעות למיניהן, מבלי לטרוח. ולבין הפיקח, שאין מי שיכול לבלבלו, והוא אינו זו מהמלך. ועל כן, אפילו אם היה מקבל את הגן עדן של הקב"ה, הרי זו מבחינתו הסטה מהמטרה, להתחבר למלך. ואז אף שיזכה בסופו של דבר, בכל השפע, אבל שוב, לא לעצמו, כי אם כסיוע להצליח בגמר המשימה. הפיקח אינו מתבלבל מכל הפיתויים למיניהם, אינו עושה תחשיב מה כדאי לי, ומה עולה לי, למה לי וכמה זה יעלה לי, כי אם שיש לו משיכה פנימית, שכל מציאות נפשו - "אנא" - אינה יכולה להיות, כי אם - "נסיב מלכא" - דבוקה למלך.

חסידיים הרחיקו עד הקצה האחרון, מענייני תאוה, שמרכזה - מה טוב לי

בהשגחה פרטית, בעומדנו לכתוב אחרית דבר, האירה לנו האימרה של יום זה. באשר אחד הספרים שכתב הרבי עוד טרם נשיאותו היה ספר ה'היום ויום'. ספר המכיל עצות נפלאות בעבודת החסידות. ואכן ביום יום לכ"ז שבט מובא בשם הרבי הרש"ב: "חסידיים הקודמים עשו הסכם בנפשם, שכל דבר המותר, אך שיש לו איזה רצון וחמדת הלב לזה - לא יעשנו, ועל ידי זה נעשה שבירת התאוה". אימרה זו יש בה שני עניינים, האחד היא עבודת הבירורים כאן בעולם מבחינת האתכפיא, בו האדם נמנע מלבצע דבר שיש לו תענוג, ובכך הוא מכין לה' דירה כאן בתחתונים. העניין השני הוא ההימנעות מתענוג אישי לאדם, כבסיס להנהגה בו אינו רץ אחר מילוי תענוגותיו ורצונותיו. אין כאן כל איסור, פרט לכך שהוא עצמו עומד במרכז, ושיש לזה חמדה. את כח התענוג יש להשקיע בקדושה בלבד, ומילוי רצון הבורא.

מעלת הבחירה רק במלך לבדו

העיקר בקרבנות שבט אשר (י"א ניסן) הוא דוגמת בחירת העם בה',
ובחירת ה' בנו

מאמר מדהים זה ל"א ניסן הינו יסודי מצד אחד, ומקורי מצד שני. הרעיונות של לקיחת העליון ביותר, שיא הגובה, בחינת העצמות, המלך, וללא כל פשרות. ואת כל זאת להוריד עד למטה מטה בגדרי העולם, שיהיה בכלי העולם, הבנה והשגה בשכל, רעיון המצוי במאמר באתי לגני, ועוד ריבוי מאמרים. אולם המיוחדות שקרבנותיו של שבט אשר, אשר חלו ביום הולדתו של הרבי, בו מזלו גובר, הינם המפתח והציר המרכזי, הטומנים חידוש גדול וקשר מיוחד. ובמהלך בירור מעלת שמו של שבט אשר, ועל אישורן של ישראל, שבחרו בבורא. מתחוור לנו, מהותה של בחירת ישראל בקב"ה, וכן שהקרבת הקורבנות הינה על עצם בחירתו בנו, אשר בחירה זו - היא המעניקה לנו את היכולות בעולם הזה. וכן את מעלתה של עבודת הקורבנות.

רק הפיקח בוחר במלך, אשר אינו מתחלף

אולם על מנת לבאר היאך שייכת בכלל בחירה בדבר המועדף, כעם ישראל, ואפילו גופותינו קרוצים מחומר אחר, ורק מי שאין לו ראייה פנימית עלול ליפול בטעות, שלכאורה דומים הם, אך לא הקב"ה. (שאלות שהתבארו באות א'). הרי אנו נזקקים (באות ב') למשל הפיקח, שהוא היחיד שאינו מתפשר ובוחר במלך, מאחר ואינו מתחלף, בעוד כל אחד אחר בוחר לו את השר הפרטי שלו. ומבארים זאת בנמשל, שישראל בוחרים בקב"ה, בעוד אומות העולם בוחרים בעבודת הכוכבים.

שאלות במה מעלת הפיקח וטעמו, והרי ברור הדבר לכל שרק במלך
ראוי לבחור

אולם כאן מתחיל דיון שלם, מדוע זה בכלל פיקחות לבחור בגדול, והרי כל ילד קטן מבין זאת. וכן כל מעלת הבחירה במלך רק שאינו מתחלף, שנראה הדבר כטעם שאינו ראוי, וכי אם לא היו מתחלפים השרים היו שקולים בדרגתם למלך?! ומה טעם הביא המאמר את הפסוק "חלקי הוי' אמרה נפשי" כראייה לבחירה אמיתית ונצחית.

אומות העולם מחפשים את טובת עצמם, ואין חפצם במלך

טעות אומות העולם שבחרו בעבודת הכוכבים, בעוד הפיקח מבין כי הינם כגרזן ביד החוצב

(באות ג') התבאר החילוק בין אומות העולם, שעבדו לכוכבים ולמזלות על מנת לקבל השפעה מהם, בתחילה עוד חשבו שכל כוחם הוא מלמעלה, שזו בחינת השיתוף, אלא שיש להם בחירה, ועל כן ראוי להודות להם. ולאחר מכן ירדו עוד, עד שהגדילו טעותם, והגיעו לבחינת עבודה זרה ממש, שיש להם ממש מציאות עצמית, בעוד שהקב"ה עזב בידיהם את ההנהגה. בעוד ישראל מבינים, כי כל מהותם הוא רק כגרזן ביד החוצב, אשר אין לו כל השפעה עצמית מכוחו. ואף שנכון הדבר, הרי הדבר הינו טעם שכלי המובן לכל, ולא בגדר פיקחות.

ללא תשלום של ביטול למלך, זוכים אומות העולם להשפעה המרובה מעם ישראל

ממשיכים (באות ד') ומדייקים מהמשל, ששם הדוכס בהיותו שר, היה מקום לחשוב שאכן יש לו מציאות עצמית. ולא קיים החיסרון של כגרזן ביד החוצב, ואעפ"כ בוחר הפיקח את המלך, לא מחמת חיסרון, כי אם מפני מעלת עבודת המלך, אף בודעו כי אכן יקבל יותר מהשרים. וכל מה שהגויים בוחרים במלך, כי אינם נדרשים להתבטל לפניו, ואעפ"כ תהיה גם השפעה מרובה יותר בעבורם, וגם ללא כל מאמץ והשקעה - ממש עיסקה בחינם. ונמצא כי שיקולו של הפיקח הוא מעל גדרי כדאיות, כי הוא גם עמל, וגם הקדושה משפיעה בצמצום.

הבחירה במלך היא מצד הנשמה, המסבירה אף לשכלו את חובת הביטול

עם היות שהחיות האמיתית הנצחית הינה רק מהמלך, הפיקח בוחר בו מטעם מעלת המלך

(באות ה') מתבאר כי יכולנו לסבור, כי הטעם של אינו מתחלף, הוא מכיוון שרק מהמלך מגיעה החיות האמיתית, ובסופו של דבר יתגלה כי לשאר

ההשפעות לא היה כל קיום. ולא עוד, כי גם ההשפעה לעושי רצונו בעתיד לבוא תהיה מרובה יותר. אך דחינו סברה זו, כי לא ניתן לצמצם ולומר שרק בהיותו חכם הרואה את הנולד בעתיד, הוא מעלתו הנשגבה של הפיקח, ובפרט שאומר, כי חלקי הוי' אמרה נפשי, מה שאומר כי הבחירה לא באה משיקול שכלי וטובת הנאה, כי אם שרוצה לקבל ההשפעה באופן של עושי רצונו. ועל כן חייבים לבאר כי ההשפעה מהם היא בחינת מוות, כי החיות האמיתית אף שנמצאת בהם היא בבחינת גלות בתוכם.

לא רק זה שבוחר מצד נשמתו, כי אם שפועל שאף בשכלו יבין את חשיבות הביטול למלך

(באות ז') אנו מבנינים כי שיקולו של הפיקח אינו נובע מגדרי שכל, שיודע כי המלך אינו מתחלף, ורק כאן ירוויח השפעה הבאה ממקור חיים, כי אם מצד הנשמה. אומות העולם בחרו מצד שיקול שכלי, כמו שהשכל מחפש מה טוב לו, ואף שמבנינים כי המלך הוא העיקר, אך מכיוון שלא רצו להתבטל למלך, העדיפו השפעה מהשרים. ואילו הבחירה של ישראל הינה עצמית, ולא מצד המעלות של המלך. אלא שמחדשים, שמתקוקף בחירה עצמית זו - הדבר חודר אף בגדרי הטבע, עד שמבין גם בשכלו האנושי, שראוי לוותר על מציאותו, ובלבד שיבחר במלך, שהוא נצחי.

הרצון לדבוק רק בעצמות המלך, ולא להתפשר רק מהשפעתו

כל ד' הדרגות מכל ועד שר, מקבלים מהמלך - אך הפיקח מעוניין בעצם המלך

(באות ז') התבאר המשל למלך שעשה סעודה, ויש שרים, ועבדים החשובים, הנמצאים על שולחן המלך, וכן העבדים הפחותים ואף הכלבים, אשר נהנים בעקיפין משאריות הסעודה, אם כי המלך לא כיוון סעודתו בעבורם. ובכך מתבארת גודל פקחותו של הפיקח, החפץ להידבק במלך עצמו, ובזה היא כל מציאותו, עד אשר לא ניתן לשחדו בשום הון שבעולם, עד שיזכה להגיע רק אל המלך.

מאמר השגור בפי בעל התניא - רצוני רק במלך עצמו, ולא בהשפעתו,
אף שתהיה נעלית ביותר

(באות ח') מובאת אמרתו הידועה של אדמו"ר הזקן שאינו רוצה אף לא בגן עדן של הבורא, עם היותם גילויים נעלים, אשר ידע להעריך אותם, כי אם בו עצמו, שהיא בבחינת בקשת דוד המלך, שאינו רוצה כי אם בעצמות הבורא. ואף שההשפעה היא בגילוי מהמלך, כל רצונו הוא אינו בהשפעה, ואף שזה הגן עדן של הבורא, אלא במלך לבדו.

ישראל מבינים מהו העיקר, ולא מתפעלים מהגילויים והגשמיות, בהיותם טפלים

לגוי עדיף לקבל גילויים לעצמו, ולהישאר במציאותו, וישראל מעורר
שחפץ רק בבורא

(באות ט') מקשרים את בחירת העצמות, שהוא העיקר, לכך שאינו עובד כוכבים ומזלות, המקבלים גילויים, שהוא בבחינת הטפל. וכל מה שהיה בוחר בגילויים היה רק לטובת עצמו, על מנת שיישאר במציאותו, בדוגמת ריבוי השפעה אף שנמשכת ממקום המוות. שנותן מציאות לגילויים הללו, ומחשיבם למציאות ממשית. ובדוגמת הגן עדן של הבורא, הדומה עם המחשבה שהכוכבים והמזלות הינם שלוחי הבורא. ובכוח כל אחד מישראל לעורר זאת אצל עצמו, לחפץ בבורא לבדו.

הרצון החיצוני - הוא על הטפל האמצעי, ואילו ישראל דבקים בעיקר

(באות י') התבאר כי עיקר עבודת הכוכבים, שחושבים את הגשמיות וכל דבר שהוא, רק בבחינת אמצעי לעיקר. ובכך ביארו כי חיצוניות הרצון רוצה בדבר עבור דבר אחר, ואילו בפנימיות כל חפצו בגוף הדבר. ועל כן ישראל מבינים כי כל השפע הוא רק בשביל עבודת ה'.

עד שלא מגיעים לבחינת פנימי - כולל תורת הרועה, אין שלימות בגאולה

הבחירה פנימית, אף בכוח שכלם

(באות י"א) התבאר כי מאחר וישראל הינם פנימיים, הרי לא די בבחירה מצד הנשמה, בהיותה מקיף, כי אם שהדבר חדור אף בכוח שכלו שלו. עד שהדבר הינו חלק מלבושי הנפש, מחשבה דיבור ומעשה.

גאולה ללא תורת הרועה, תורת משיח - אף היא גילויים, חיצוני ולא פנימי

(באות י"ב) התבאר המשל מהרועה הצאן והדיר, שכעס המלך וגירשם, ולא הביא את הרועה, אשר התעורר לכך מעצמו. ומבארים, כי דווקא בהיות הרועה כה פנימי - הרי הוא מבקש להזכירו. ומתוך כך מגיעים לזה שתפקיד הרועה הוא החדרת התורה לעמו בפנימיות. וללא תורת משיח שהיא הפנימית, עדיין לא נגאל העם. כי אם רק יש את הגילוי, אבל הפנימיות תושלם רק לאחר הבנת והשגת התורה בתכלית השלימות, שזה יינתן ע"י המשיח.

סגירת המעגל - העלאת גשמיית העולם לרוחניות, תורה ואמונה בפנימיות עד הבאת הגאולה

המאמר האחרון שזכינו לקבל מוגה מהרבי - דן על מעלת הרועה, המחדיר אמונה לעמו

ובדיוק יש בו את הסיום, הקשור למאמר האחרון שזכינו לקבל מהרבי, הנוגע אף הוא למעלת הרועה הנאמן, בהיותו רועה אמונה, ומחדיר לכל אחד ואחד אמונה בחוש. כדרכה של חב"ד, אשר נשיאיה לא עובדים בעבור קהל חסידיהם, אלא רק נותנים לכל אחד להגיע לכך בכוחות עצמו, ולעורר בעבודת התבוננות ואתכפיא, את הבאת הגאולה, החירות האמיתית, במהרה בימינו.

עיקר הפנימיות - בחירה בבורא, ולהפך הגשמיות לרוחניות

באות האחרונה (י"ג) נסגר כל המעגל. דווקא מכיוון שישראל פנימיים, הרי הם בוחרים בקב"ה, וכנגד זה בוחר הקב"ה אף בגופם, להורות, כי אף העניינים הגשמיים הם בשביל עבודת ה'. ובזה היא עיקר עבודתם, שמבררים את ענייני הגשמיות בעולם. ולכך מקבלים כח הן בבחירת הקב"ה בישראל, והן באמירת שאני רוצה רק בך, שבכך פועלים כי כל הרצונות, שאינם ראויים - יתבטלו, ורק יחפוץ להפוך את הגשמיות ככלי לאלוקות. ובעבור זה יזכה לשפע גשמיות, כסיוע במאבקו. שהרי ממילא הופכים זאת ישראל לרוחניות, ופועלים את הגאולה האמיתית והשלימה, עכשיו.

קטעי ביוגרפיה על הרבי מלובביץ

לרגל 111 שנים ליום הולדתו י"א בניסן ה'תרס"ב - ה'תשע"ג

מנהיגות

האדם הגדול ביותר בתקופתנו הינו ללא כל ספק - הרבי מלובביץ. האיש שחיהם של יהודים רבים הפזורים בתבל, השתנו מן הקצה אל הקצה בהשפעתו - תוך שהם הופכים לחיים בריאים יותר, חיים מוסריים ובעלי תוכן ומשמעות. ללא גוזמא ניתן לומר כי מיליוני בני-אדם - מרביתם יהודים אך גם מספר בלתי מבוטל של גויים פגשו בו, שוחחו עמו ואף זכו לקבל ממנו עצה בכתב או בעל-פה. בין אלו שהייתה להם הזכות לפגוש ברבי פנים אל פנים וודאי יסכימו, כי מדובר לא רק באישיות בלתי רגילה, אלא גם באדם פנומנאלי בממדים קוסמיים ממש, שיש לו השפעה חיובית אדירה על מהלך ההיסטוריה היהודית בפרט והאנושית בכלל.

ולמרות כן, הציבור הרחב ברובו הגדול, כמעט ואינו מכיר את הפרטים הקטנים בחייו של הרבי, היקף הישגיו העצומים, משנתו הסדורה והמדויקת, ופעולותיו המרובות.

דומה כי הצורך להתוודע למפעל משנתו של הרבי, גובר יותר בשנים האחרונות. חוגים רבים מתוודעים אט-אט יותר לדמותו של הרבי, אך חשים שאין להם את הכלים הנכונים לקבל מושג אמיתי ובלתי אמצעי על האיש, אותו הכירו לפעמים רק משלט חוצות.

נכון, שכבר למעלה מעשור איננו רואים את הרבי ואף לא שומעים את קולו

באופן ישיר. אך כל עובר אורח הנקלע ל"770", עשוי להתרשם כי מאומה לא השתנה: אלפי אורחים ומבקרים ממשיכים לפקוד את המקום במשך כל ימות השנה. כינוס שלוחי חב"ד העולמי רק גודל במספרו מידי שנה, התועדויות ממשיכות להיערך במועדים, ומכתבים לבקשת ברכה נשלחים בזרם בלתי פוסק. 770 ממשיך להוות הציר המרכזי. מהמקום הזה ממשיכים לצאת שלוחים חדורי התלהבות. צעירים וילדים ממשיכים לשנן את תורתו של הרבי. והעיקר: מנהלים את חיי-היום יום שלהם בהיצמדות ובחיבה לכל הוראה שלו. אפשר להיכנס לבית מדרשו של הרבי, והנה קודם תחילת התפילה, נבקע "שביל" בתוך הים האנושי, כאילו הרבי נכנס עכשיו ממש לבית המדרש.

שטחי מידי לחשוב כי מדובר בהמשכיות הנובעת משיגרה אליה הורגלו חסידי הרבי. במיוחד בתקופתנו בה ניהול חיי משפחה יציבים נחשבים למשימה כבידה – אפשר למצוא אצל חסידי חב"ד אורח חיים מלא והרמוני של תורה ומצוות; לא על ידי הסתגרות ובדלנות, אלא מתוך תחושת שליחות ואתגר, בחתירה מתמדת לכיבוש יעדים רוחניים נוספים. ותמיד "בשמחה ובטוב ללב". ברור למתבונן כי קיימת כאן נביעה תמידית של מקור-כוח. פניו הקורנות של הרבי, נראות כהמשך טבעי להנפת היד המפורסמת של הרבי להגברת השירה, והחינוניות התוססת משדרת דריכות של "הנה זה משיח בא".

כשם שאין ביכולתנו לפתור את החידה הנקראת "רבי", כך לא נוכל לקלוט, להבין ולהגדיר את התופעה הפלאית הזו, את האמונה המוצקה הזו, את מה שמבחינת החסידים מהווה עובדה שאין עליה עוררין. הרבי חי וקיים, נקודה. ההכרה הזו אינה עוברת בערוצי השכל; היא תוצאה של חיבור איתן לתורה בכלל ולמשנתו של הרבי בפרט.

היעד העיקרי של תנועת חב"ד במשך יותר ממאתיים שנות קיומה, הוא לזרז את ביאת המשיח, ולהביא לעולם כולו את הגאולה האמיתית והשלימה. הציפיה לביאת המשיח – עכשיו, לא בזמן כלשהו בעתיד – היא אחת מאבני היסוד של האמונה היהודית באלפיים השנים האחרונות.

הרבי העמיד את נושא ביאת המשיח במרכז הדרך של הפעולות הנמצאות תחת אחריותו של כל יהודי כפרט ושל העם היהודי בכלל. הרבי אמר לנו באופן ברור וחד-משמעי כי אנו חיים בימות המשיח. לא רק שבואו בלתי נמנע, אלא

יתרה מכך – הוא בעצם כבר כאן. התגלותו תלויה בנו ובמעשינו. עלינו רק לפקוח את העיניים ולראות זאת במוחש.

אם נמשיך ללכת בדרכו של הרבי על ידי לימוד ספריו ותורתו נוכל לקבל תשובות על כל השאלות, המכילים הנחיות כלליות ופרטיות לכל יהודי ויהודי, ללא יוצא מן הכלל. רק כך נוכל להחדיר בעולם את אור התורה ולחמם אותו באש אהבת ישראל – הדבר אשר יפעל בוודאי את התגלותו של מלך המשיח – הרבי – בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו.

מהו המושג רבי?

רבי מנחם מענדל שניאורסאהן, הפך להיות החוליה השביעית בשושלת לובבליץ. הנשיא השביעי לבית אדמו"רי חב"ד, שמעתה ואילך נעצרה הנהגת החסידות בו, ולא עברה לרגע תחת מישהו אחר, חרף העובדה הכואבת שמעל 17 שנה איננו זוכים לראותו בעיני בשר. דווקא הלהט שבעבודת השליחות אותה הנחיל גובר מיום ליום, וחסידיו מתרבים וגדלים במספרם עם כל יום שחולף, דבר הנדיר ביותר ואינו קיים כלל בקרב חסידויות אחרות בהם האדמו"ר נפטר וכד'. האם יש מישהו שיוכל להסביר תופעה פלאית זו? הייתכן שדור שלם של צעירים שלא ראה מעולם את המנהיג של החסידות, מאמין בו באמונה כה פשוטה וברורה כי הוא חי איתנו ממש, מעניק ונותן לנו כוחות כבעבר. אמונה כזו חזקה ואיתנה הנותנת דחף עוצמתי לשלוחיו, לפרוץ את מחסומי ומגבלות העולם. וחדורה בכל פעולה בקירוב לבבות מתוך עשיית נחת רוח לרבי, בעבודת השליחות שהנחיל לחסידיו.

כיצד הופך להיות רבי מה שהוא – רבי? מה מקור כוחותיו העל טבעיים, עוצמתו הרוחנית, הכישרון לקבל החלטות קריטיות ולהדריך את הפונים אליו? תשובה ממצה וברורה לשאלות אלה הן מעבר ליכולת ההבנה האנושית.

יש אנשים שניחנו בגאונות שכלית יוצאת מגדר הרגיל. יש אנשים צעירים שגדלו והתחנכו בבית הוריהם, בעלי איכויות רוחניות בלתי רגילות וכישרונות מיוחדים. כל אלה הם גורמים הכרחיים אך לא מספקים כדי להפוך לרבי. ישנם תלמידי חכמים רבים המשקיעים את עצמם בעמקי ההלכה, אך לכל היותר מצליחים להשפיע על מעגל קטן של תלמידים וידידים קרובים. רבי צריך שתהיה בו גדולה הנמצאת מעבר לכל דמיון. רוח שעוצמתה גוברת על כל

מונע ומעכב. והכי חשוב: אהבה ללא מצרים לכל יהודי באשר הוא. זו אהבה שיוצאת מהלב וחודרת אליו. אין לה גבולות ולא מגבלות. היא דומה בעוצמתה לאהבת האב לבנו, רק חזק ממנה מאות מונים.

איש לא הצליח לתאר את מנגנון המנהיגות בצורה מדויקת ואת כוח ההשפעה בו ניחן הרבי מלובביץ; או לפענח את חידת תמצית אישיותו; או להבין מהן האיכויות המיוחדות ההופכות אותו לדמות שהיא משכמה ומעלה. אין לנו יומרה לתת תשובה מלאה ומקיפה לכך, אך יש לנו כוונה להגיע להבנתם של כל חלקי התשובה הנראים לעין.

חיי ילדותו של הרבי

להבנת מושג השאלה רבי, יהיה צורך בלתי נמנע להביא הקדמה מלאה ומפורטת לאישיותו המיוחדת של הרבי מלובביץ עוד בשחר ילדותו.

באחד-עשר לחודש ניסן תרס"ב (1902) הגיח לאוויר העולם תינוק טרי בן לרבי לוי יצחק שניאורסאהן ורעייתו הרבנית חנה. אביו רבי שלום-בר (אדמו"ר הרש"ב) שיגר לבנו לא פחות משישה מברקים! ובהם הנחיות מפורטות בקשר לילד. בהתאם להנחיות אלו נטלה את ידיה ואת ידיו אמו של התינוק, הרבנית חנה, בכל פעם לפני שאכל. לשם השוואה: גם במשפחות הדתיות ביותר אי מקפידים לחנך את הילדים ליטול את ידיהם לפני הגיעם לגיל שלוש.

טקס ברית המילה התקיים בימי חול המועד פסח. התינוק נקרא מנחם-מנדל. על שם אדמו"ר הצמח צדק שהיה אחד מאבות אבותיו. ביום הולדתו של יום המילה חל גם יום הולדתו ה-24 של אבי התינוק, המקובל רבי לוי יצחק, שבסעודת המצווה דיבר על הקשר המיוחד שבין יום הולדת לברית מילה על פי תורת הסוד.

בגיל שנתיים ידע כבר מנחם-מנדל לשאול 'ארבע קושיות'. ששה חודשים אחר כך הוא החל להתפלל כמבוגר. פעם אחת, כאשר בבית אביו התאספו יהודים לתפילת ערבית, קפץ מנחם-מנדל בן השנתיים וחצי ממיטתו בחדר הסמוך וביקש להצטרף גם הוא למניין. אמו, הרבנית חנה, חששה מעין הרע ומיהרה לקחתו משם.

בגיל שלוש הובא ל'חדר' כנהוג. קבוצה של פעוטות בני שלוש ישבו סביב השולחן בבית המלמד שלימד אותם אלף-בית ומושגים נוספים המתאימים לקליטתם. המלמד, ראה עד מהרה שאינו יכול לחדש דבר למנחם-מנדל במסגרת החומר הנלמד, והחל ללמוד איתו באופן אישי.

כישלון המהפכה הרוסית הצית בעקבותיו ב-1905 גל של פוגרומים אנטי-יהודים. פוגרום כזה התרחש גם בעיר מגוריו של רבי מנחם-מנדל, ניקולוב, כאשר היה בן ארבע וחצי. באחד ממקומות המסתור התחבאה משפחתו של רבי מנחם-מנדל לצד שכנים אחרים. המקלט היה עמוס לעייפה בתינוקות וילדים קטנים. התינוקות בכו מתוך בהלה ופאניקה, ונוצרה סכנה שקולות הבכי של הילדים יסגירם לפורעים שמחוץ למקום המסתור. כמלאך פלאי הופיע הילד מנחם-מנדל הצעיר – שהיה רך בשנים – שהבין מייד את חומרת המצב והחל לעבור מתינוק לתינוק תוך שהוא משמיע באוזניהם דברי הרגעה, מלטף את ראשיהם ומגיש להם ממתקים, הוא עשה זאת עד לאחר חלוף הסכנה.

ישנם עדים רבים המעידים כי חזו בתכונותיו הבלתי רגילות, שהצביעו כבר אז על העתיד הגודל הנכון לנער. פעם אחת, בהיותו עדיין צעיר למדי, יצא לטייל על שפת הנהר עם אמו, הרבנית חנה. לפתע השתנה מזג האוויר רוח חזקה החלו לנשב וגלים גבוהים צצו לפתע בנהר. הרבנית חנה הבחינה שלפתע בנה נעלם פתאום. היא החלה לחפש אחר בנה ואז הבחינה בקבוצה של אנשים שהתקהלו לא הרחק ממנה. כאשר התקרבה ראתה במרכז המעגל ילד כבן ארבע, ילד מבוהל ורטוב מכף רגל עד ראש, ואת אמו אומרת בקול חנוק מהתרגשות: "הוא נפל לנהר וכמעט שטבע, ואז הגיע לכאן ילד מבוגר יותר שאינני מכירה, קפץ לתוך הנהר, משה את בני מתוכו והציל את חייו".

לפני שהספיקה בעצמה להיכנס ללחץ, ראתה הרבנית חנה את מנחם מנדל בן התשע חוזר, רטוב עד לשד עצמותיו ושותק.

כשהיה מנחם-מנדל בן שנים עשרה שנים פרצה מלחמת העולם הראשונה במלוא מעוזה, ונחשולי פליטים זרמו מרוסיה לפולין, חלקן מצא מחסה בבית הרב אביו של מנחם-מנדל, אך המהומה לא עברה את מפתן הדלת בו היה הנער יושב ספון על ספריו ולימודי הקודש שרכש. לעיתים הצטרף אליו אביו ללימוד שהיה נמשך עד עלות השחר. לאחר מכן היה פורש הנער לשינה קצרה של שעה עד שעתיים בלבד. כל ישותו הוקדשה ללימוד התורה, התלמוד וכתבי החסידות. כאשר הגיע לגיל הבר מצווה, ידע את התלמוד כולו על פה – יחד עם פירוש רש"י. בתוך יום אחד או יומיים בלבד הוא הצליח ללמוד את מה שתלמיד רגיל – או מוכשר במיוחד – נזקק לחודשיים עד שלושה חודשי לימוד.

במלאות לנער שש עשרה שנה סח לידידו ישעיהו שר, שעל פי חישוביו שערך עומד להתרחש ליקוי חמה בשעה מסוימת באותה שנה ביום שישי, ה-25 בפברואר בשעות אחר הצהריים. שמועות על התחזית התפשטו ברחבי העיר; הכל ידעו שעל מילה של מנחם-מנדל ניתן לסמוך בוודאות. סקרנים הכינו פיסות זכוכית צבועות בשחור על מנת שיכלו לצפות בתופעה החריגה. היום המיועד הגיע, וככל שקרבה השעה הנקובה לליקוי, תפס הקהל מקומות והמתין לאירוע – שמשום מה בושש להגיע. השמש זרחה כרגיל. הקהל שוחר האסטרונומיה התפזר לביתו באכזבה.

למרת ביקר בבית משפחת שניאורסאהן ידידו של הנער ישעיהו שר.

– "לא היה אתמול ליקוי חמה" קבע בזהירות!

– "היה ועוד איך" השיבו הנער!

רק לאחר ימים אחדים הבינו הכל מה קרה. כתב העת 'נינוה' פירסם כתבה ארוכה על ליקוי החמה האחרון, בכתבה הזכרו כמה מרכזים מדעיים בהם היה ניתן לצפות בליקוי. המצפה בעיירה יקטרינוסלב לא היה אחד מהם...

כעבור שבועות אחדים נזדמן לישעיהו שר לבקר שוב בבית משפחת שניאורסאהן. באותה עת הוא למד מתמטיקה עם מהנדס בשם ארטובסקי. הוא סיפר לידידו על גאונותם של האחים שניאורסאהן, והציע לערוך ניסוי

בהגשת משוואה מתמטית לפיתרון, אם יצליחו האחים בפתרונה הדבר יפורסם בחוגים האקדמיים.

ישעיהו שר לקח את המשוואה לשלושת האחים, ובתוך שעות ספורות הם העלו את פתרונם על הכתב. הוא מיהר לביתו של המהנדס וזה לא האמין למראה עיניו. כל הפתרונות היו נכונים מדוייקים, אך הדרך הקצרה והאלגנטית ביותר הייתה זו של מנחם-מנדל.

הנער רכש בכוחות עצמו ובתוך תקופה קצרה רכש שליטה מוחלטת בשפות: אנגלית, איטלקית, גרמנית וצרפתית לצד שליטה חלקית בשפות נוספות. ברגע שהחליט ללמוד שפה היה מצטייד במילונים ובספרי דקדוק, ואחרי מספר שבועות כבר שלט בה היטב.

ושוב, חשוב להדגיש כי לימודי החול לא באו במאומה על חשבון לימודי הקודש והם נעשו אך ורק בדרך אגב, תוך הקדשת מינימום של זמן ומאמצים, העיקר ומקור החיים – היה לימוד התורה.

בגיל עשרים כבר השתייך למעגל המקורב של הרבי מלובביץ', חמיו לעתיד הרבי הקודם. פעם ביקר אצל הרבי הקודם מדען רוסי מפורסם בשם ברצנ'קו, הוא סיפר לרבי ששמע שישנם כוחות מסתוריים רבים הגלומים בסמל היהודי, מגן דוד, והביע את רצונו ללמוד את הנושא לעומק.

"תן לי לשאול את שר החינוך שלי", השיבו הרבי. קרא אליו הרבי את מנחם מנדל וביקש ללמוד את המשמעות של מגן דוד בהיבט הקבלי והמדעי שלו. שלושה חודשים אחר כך, מסר הנער מנחם מנדל לרבי מחברת עבה ובה תוצאות המחקר שערך.

אכן, הנער היה מבריק אך מי שהתרשם פחות מהכשרונות הפנומאליים שלו היה מנחם מנדל עצמו. הוא היה מאוד, שקט וביישן והתרחק מחברת בני-אדם.

חיי הרבי בפאריס

לאחר חתונתו של הרבי עם רעייתו הרבנית חיה מושקא, עברו בני הזוג הצעירים להתגורר בברלין שבגרמניה. אחד האנשים הבולטים שזכו להכיר את הרבי – בטרם עוד היה רבי – בתקופה ההיא במסעדה מקומית כשרה מספר:

"הוא מעולם לא דיבר על האוכל כמנהג הבאים לסעוד את ליבם במסעדה. מבחינתו האוכל לא היה קיים. על פי רוב הוא היה שקט, וכאשר דיבר סוף־סוף היה זה אך ורק בדברי תורה".

בשלהי חורף שנת 1933 נאלץ הרבי ורעייתו הרבנית לעזוב את ברלין. היה זה כשהנאצים עלו לשלטון, הם העתיקו את מושבם לדירה צנועה בת חדר בפאריס. הרבי נרשם לאוניברסיטת סורבון ולפקולטה להנדסה מכאנית של הפולטכניון.

אפילו כאשר פרצה מלחמת העולם השנייה ונוצרה סכנה לקיים את מצוות התורה, לא ויתר הרבי על קוצו של יו"ד, כאשר אפה מצות לפסח עשה זאת עם כל ההידורים, ואף חצה את הגבול בסכנות נפשיות של ממש להשיג אתרוג מהודר לחג־הסוכות, ובחג אף אירח את העיתונאי צבי שפר למרות הקשים

והסכנות ולמרות שהיה בסוכה הדלה מקום בדיוק לשניים. סיפורים רבים נשזרו על תקופה זו, עילאיים הרוויים במסירות נפש של ממש, לקיום רצון הבורא בכל מחיר שיידרש לכך.

למרות שלמד בפאריס פיסיקה והנדסה. את מרבית זמנו הקדיש הרב מנחם מנדל ללימוד התורה, ורק חלק מזערי ביותר ללימודי החול. וכך משחזר אחד הסטודנטים מאותה תקופה: "הרבי ישב פעם באחת ההפסקות ולמד גמרא, בעוד קבוצה גדולה של סטודנטים עומדים בסמוך ומתווכחים בקול רם על אחד הנושאים שנלמדו בהרצאה. לפתע הרים הרבי את ראשו מעל דפי הגמרא ופתר את הבעיה שהתקשו בה בתוך כמה שניות. הנוכחים בחדר פשוט הוכו בתדהמה, מפני שראו כי במהלך ההרצאה כולה היה האברך הצעיר ספון, על הגמרא שלמד בה".

בקיץ של שנת 1940, כאשר פלש הצבא הגרמני לצרפת, הצליחו בני הזוג שניאורסאהן, לעזוב את העיר ולנוס על נפשם, עם אחת הרכבות האחרונות שיצאו ממנו בטרם נפילתה בידי הגרמנים. הם נסעו לווישי, ונשאר שם מחג השבועות ועד לתום הקיץ, אז עברו לעיר ניס. כדי לשכור חדר במלון היה צריך יהודי להוכיח שיש בידיו לפחות מאה דולר – סכום עתק באותה תקופה. רבי מנחם-מנדל החזיק ברשותו תמיד שטר כזה למקרה צורך בו יהודי פליט יזדקק לכך. היהודי היה מציג את השטר בני מנהל המלון ואחר כך מחזיר אותו לידי הרבי בהיחבא – שהיה מעבירו שוב לפליט אחר.

מאמצים עצומים נעשו על כדי להביא את הרבי והרבנית לארצות הברית, למקום מבטחים – הרחק מאימת המלחמה. כדי לארגן את היציאה לאמריקה שתדלנים שלחו מברקים, ביצעו שיחות טלפון טרנס-אטלנטיות, הפעילו לחץ על השלטונות האמריקאים, ואף שילמו כסף רב למי שצריך. כאשר סוף כל סוף הייתה מוכנה הניירת הנחוצה והכרטיסים נרכשו, הגיע מברק בהול מהרבי הקודם הריי"ץ: "אל תעלו על האוניה הבאה".

היה זו הודעה מוזרה ביותר: כרטיסים היה מאוד קשה להשיג כבר, וכלל לא בטוח שתהיה הזדמנות נוספת להפלגה קרובה. אך הרב מנחם מנדל ציית במלוא האמונה וללא היסוס להוראת חמיו. כידוע שכאשר הרבי נותן הוראות – חסיד אינו שואל שאלות, והוא סמוך ובטוח שהרבי צודק! ואכן, האוניה

שלבסוף לא עלו עליה, הותקפה בדרכה על ידי צוללות גרמניות. לבסוף הצליחו בני הזוג לעזוב את אדמת צרפת, והגיעו בשלום לארה"ב בתאריך כ"ח בסיוון דרך ספרד ופורטוגל.

הרב מנחם מנדל שיקע את עצמו בעבודה מיד בבואו לאמריקה. יומו של הרבי התחלק לשניים: בכל בוקר עזב את ביתו בשעה שבע בדרכו אל המספנה בברוקלין, שם עבד כמהנדס אוניות. בשעה שלוש אחר הצהריים חזר לביתו והתמסר בכל המרץ לעבודת הקודש שהפקיד לו חותנו בידי: ניהול המרכז לחינוך יהודי, ארגון מחנה ישראל, והוצאת ספרי חב"ד על ידי ארגון קה"ת.

במהלך שנות ה-40 חיזקה תנועת חב"ד את פעילותה בניו יורק ובארה"ב כולה. בשנים אלו הוקמו בתי-כנסת וישיבות חדשים. ותחת הנהגתו של הרבי לעתיד הרחיבו אירגוני ההפצה שהוקמו ע"י הרבי הרי"ץ את פעילותם, אף קהילת חב"ד בברוקלין שבניו-יורק גדלה ברבות השנים.

ביום העשירי בחודש שבט תש"י (1950) הלך האדמו"ר רבי יוסף-יצחק שניאורסאהן לעולמו. כיוון שלא הותיר בנים אחריו שימלאו את מקומו, היה חתנו הבחירה הטבעית למילוי מקומו כרבי המיועד להנהיג את עדת חסידות חב"ד ועם ישראל בכלל. אלא שלהפתעת כולם סירב הרבי בתוקף לקבל על עצמו את הנהגת החסידות ודחה בשלילה את כל הפניות שקיבל. כששלחו לו פתקים ובקשות להתפלל עבור אנשים, אכן עשה זאת ואף נתן את ברכותיו והשיב לכל המכתבים אך נותר איתן בסירובו לקבל על עצמו את הנהגת התנועה.

אולם ככל שחלפו החודשים היה ברור כי אין ממלא מקום ראוי יותר מאשר רבי מנחם מענדל שניאורסאהן למנהיג השביעי בשושלת אדמור"י חב"ד. כשנה לאחר הסתלקות חמיו קיבל על עצמו את התואר "רבי" ע"י מאמר החסידות "באתי-לגני" (המדבר על עבודתנו בתקופה הנוכחית דור השביעי) כלך ללא כל טקסים רשמיים, הפך לנשיא השביעי של שושלת חב"ד.

"סווען סווענטי" (770) - המנוע של העולם

"סווען סווענטי" הוא הכינוי בפי כל חסידי חב"ד לבניין המיוחד הממוקם בשדירת איסטערן פארקווי מס' 770 (=באנגלית: סווען סווענטי) שבשכונת

קראון-הייטס, בברוקלין ניו-יורק. מקום זה הוא המוקד של כל חסיד ותחנת הכוח העולמית של שלוחי הרבי בתבל. הבית עצמו תוכנן בקפידה ע"י רופא בשנות ה-30. בניין יציב, מתוכנן היטב שנעשה מחומרים חזקים ומשובחים. קירות הבניין החיצוניות מחופות בלבנים אדומות והגג מחודד בסגנון גותי. דלתות כבדות מעץ אלון המעוטרות ידיות עשויות פלז. בקדמת הבניין נטועים עצים אחדים ליד שיחים הגזומים בקפידה. את הבניין רכש הרבי הקודם בבואו לניו יורק, אזור זה היה אחד מהמשגשים והעמוסים ביהודים בעיר ניו-יורק.

כבר מהיום הראשון הוסב הבניין לשמש כמטה העולמי של תנועת חב"ד. הוא שימש כן שיגור לקמפיין בלתי נלאה המכוון לעצירתה של ההתבוללות היהודית, ולהבטחת המשך קיומו של העם היהודי.

הבית במודל המוכר "770" פעיל 24/7 והוא רק גילוי קטן ממה שמתרחש בתוכו במהלך היום. זרם בלתי פוסק של מבקרים עושה את דרכו כל הזמן אל תוך הבניין. דומה שהדלת כאן אינה נסגרת לעולם. במשך שנים רבות הייתה התחנה המרכזית של הבניין 'חדר המזכירות'. חדר צר שאינו עולה בגודלו על 15 מטרים רבועים. המבקר הנקלע פנימה ישתומם בתדהמה לנעשה בתוכו חדר זה: לפעמים הוא משמש כחדר אורחים. עמוס כולו בהררי ניירות, גזרי עיתונים, ספרים ואין-ספור מכתבים. במרכז החדר ניצבים שני שולחנות שעליהם מכוונות כתיבה, כמה טלפונים מיושנים וזה הכל. אילו התקיימה אי פעם תחרות עולמית על מספר השיחות הנכנסות הגדול ביותר, הטלפונים הללו היו זוכים ללא ספק בפרס ראשון. הם מצלצלים ללא הפוגה, משעות הבוקר ועד חצות הלילה – למעט שבתות וחגים. ציר מרכזי זה הוא המוקד לבקשת הברכות, הפניות לרפואה שלימה, הצלחה בפרנסה או כל תחום אחר בחיים, מאת הרבי מלובביץ' העובר על מכתב מכתב – המגיעים לאלפים ביום – של כל יהודי המבקש את ברכת נשיא הדור. לפעמים חותם הרבי או עונה בעצמו על המכתב ולפעמים מורה לצמד המזכירים לענות בשמו, העתק מכל מכתב שכזה נשמר בחדר המזכירות.

במרכז כל ההמולה הזו עובדים שני מזכירי המסורים של הרבי: הרב לייבל גרונר והרב בנימין קליין – על פי רוב, יד אחת אוחזת בחבילה עמוסה של מכתבים והיד השניה מחזיקה כלי כתיבה. כששפופרת הטלפון מונחת בין

האוזן לכתף. השניים מבליים במחיצת בני משפחתם רק כמה שעות בשבוע, זה קורה בשבתות, בהן אפילו הרבי הולך הביתה.

בקומת הקרקע שוכן חדר זעיר שאינו עולה בגודלו על חדר ארונות ממוצע. משרד זה מנהל הרב חיים מאיר חודקוב המופקד על (המל"ח) המרכז לחינוך יהודי ורשת הכלל-עולמית של 'השלוחים'. בשכנות למשרד זה שוכן מרכז התקשורת המשוכלל המשדר לרחבי העולם כולו מהאולם שלמטה את התועודיות הרבי באמצעות הלווין, הרדיו, הטלפון והטלוויזיה.

בקומה זו, ישנו בית כנסת קטן בו מתפלל הרבי בימות החול. משם יורדות כמה מדרגות אל בית הכנסת הגדול שהורחב על ידי צירופם של שני בתים סמוכים למבנה הקיים '770'. בית הכנסת הזה מכיל מתפללים במספר גדול יותר מאשר כל בית כנסת אחר בעולם. בחגים מצטופפים בו עשרת אלפים איש ואף

למעלה מזה. קיימים בעולם בתי כנסת נוחים ומרווחים יותר מבחינת סידורי הישיבה. המקומות כאן שמורים לחברי הקהילה הוותיקים והמכובדים ביותר, אך אפילו הם צריכים להצטופף על ספסלי העץ הצרים והבלתי נוחים, שמרוב שימוש נראה כאילו יובאו מאיזה עיירה נידחת ברוסיה. מרבית המתפללים נאלצים למצוא מקום עמידה – כלומר אם שפר עליהם מזלם.

האולם הענקי הוא רב שימושי: מתקיימות בו תפילות, שיעורי תורה, התוועדויות, כינוסי ילדים כנסים לנשים. בימות החול נערכים בו מניינים בני 20-30 איש לתפילה סביב השעון – רבים מהם מתקיימים בזמנית בפינות שונות של האולם. תמיד אפשר למצוא ברחבי ההיכל מניין לתפילת שחרית – מהשעה שש בבוקר ועד שעות אחר הצהריים. האולם שוקק חיים בכל שעות היממה – תמיד נמצאים כאן אנשים שלומדים, מתפללים, משוחחים, מתווכחים ואפילו מנמנמים. בימות החול חלק הארי של הלומדים הם תלמידי הישיבה במקום, כאשר בשעות הערב מתקיימים גם שיעורים ל"בעלי בתים". שונה הדבר בשבתות ובחגים, בהם קולם של אלפי לומדים מהדהד בבית המדרש.

אל '770' המקורי סופחו מוסדות נוספים המצויים בקרבת מקום, במבנים הללו גם משתמשים אירגונים נוספים המזוהים עם חב"ד. המתחם כולל ספרי ארכיון של כתבי יד נדירים המשוייכים לאדמור"י חב"ד לדורותיהם ואף ספרי יהדות עתיקים מהמאות הקודמות. כאן נכתבים, נערכים ומוצאים לאור מאות ספרי יהדות, עיתונים וכתבי עת, עלונים וערכות לימוד. גם מרכז חינוכי לבעלי תשובה ממוקם באותו הרחוב.

זר הנקלע לכאן בפעם הראשונה עלול לחוש שלא בנוח בגלל ה'בלאגן' והדוחק הרב בכל עבר. אך כל ההמולה נפסקת ברגע שהרבי יוצא מחדר העבודה שלו; הקהל העצום נבקע מייד לשניים כמו היה ים סוף, כדי לפנות מקום מעבר נוח לרבי. אחרי שהרבי יוצא מן השביל האנושי שנבקע, מתאחדים שני חלקי הים האנושי וחוזרים להיות אחד.

כדי לקבל מושג על האווירה השוררת כאן, כדי לראות את הקצב הפנימי ולחוש בתכלית האמיתית שמעבר לתוהו־ובוהו חיצוני, צריך להתרגל. עם הזמן, אתה

נדבק במצב הרוח הכללי וכל הדברים הטריטוריאליים זזים הצדה. רק אז אתה רואה את היופי העילאי והשמחה הממלאה את המקום הזה.

פעם אחת נשאל הרבי על ידי אחד המבקרים מדוע נראה כך בית המדרש ובית הכנסת המרכזי של חסידי חב"ד. מדוע ההמולה ממלאה אותו, ואינה נותנת מנוחה לשניה? ענהו הרבי: כי בית זה הוא חדר המכונות של האוניה, ולמרות שחדר התיפעול הוא החשוב ביותר באוניה, אך תמיד הוא רועש ברעש מחריש של מכונות מסתובבות וציריות חורקות, אף הריצפה מלוכלכת בכתמי שמן מנועים. אבל אחרי הכל זהו לב האוניה! ובלעדי זאת אין האוניה זזה ונקראת אוניה.

בספרים הקדושים נכתב שבית המקדש בירושלים היה מקרין חיים וחיות לעולם כולו. דבר זה ניתן לומר גם על '770'; אור היהדות שיוצא מכאן מאיר גם הוא את העולם כולו. מכאן יוצאים 'שלוחים' אל כל פינה בעולם ואף הנידחת ביותר, להחזיר יהודים אל אור התורה. מכאן מתנהלת המערכה להחשת בואו של המשיח, שיבשר על הגאולה. למעשה כל אחד מחסידיו של הרבי מגדיר עצמו כ'שליח', כפי שאף אמר הרבי שכל יהודי הוא בבחינת שליח הקדוש-ברוך-הוא להאיר, לו ולסביבתו.

משנתו של הרבי

האם אפשר בכלל, לתת תאור על תורת חסידות חב"ד? הרי אין בכלל ספר לימודי שיטתי המסביר את יסודות תורת חב"ד.

ספר היסוד של חסידות חב"ד הוא ה"תניא". מספר עמודיו אינו גדול, אך בעומקו האדיר הוא חובק את היקום הגשמי ואת העולמות הרוחניים יחדיו. מחברו הוא מייסד תנועת חב"ד, רבי שניאור זלמן מלאדי (אדמו"ר הזקן) שחי לפני כמאתיים שנה.

יחד עם מאתיים וחמישים הכרכים שהוציא לאור הרבי הנוכחי מצטרפים אליהם כתביהם של חמישה אדמו"רי חב"ד הכוללים: מאות כרכים, מאות אלפי דפים – מאמרים, שיחות, מכתבים, תשובות לשאלות, פירושים. כל תורת חב"ד נעה סביב ספר ה"תניא" שכתב הרבי הראשון של חב"ד, המכונה כ'תורה שבכתב' של תורת החסידות. ספר זה הוא הבסיס להכרת הנפש בראש

ובראשונה על מנת לדעת לעבוד ולהתמודד עם החיים הגשמיים בעולם הזה. ספר התניא הוא גם פסיכולגיה ומודעות יהודית, המכיל הוראות בעבודת ה' ועצות להקניית מידת השמחה, הביטחון, עליה ממשברים, התגברות על תאוות עולם הזה, ניצחון הרע וגילוי אור ה' בנפש האדם ובעולם.

תורת חב"ד לא שינתה חלילה, דבר ביהדות. היא רק שמה דגשים והקנתה חשיבות גדולה יותר למספר מושגים ורעיונות. היא גם ספגה את מכמני ספר הקבלה – ספר הזוהר הקדוש, כתבי האריז"ל, כתבי תלמידו רבי חיים ויטאל – עץ חיים ופרי עץ חיים, ועוד. חסידות חב"ד הגישה את חכמת הקבלה בצורה קלילה ומובנת באופן שכל יהודי – לא רק תלמיד חכם יוכל להגות בה, מבלי להתבלבל בין ספירות, עולמות, צמצומים והמשכות.

הנושאים העמוקים והמורכבים ביותר בחסידות באים לידי ביטוי בדרך כלל ב"מאמרים" שנאמרו על ידי אדמור"י חב"ד לדורותיהם. מאמר חסידות היא יצירה מאוד מורכבת, ואדם שאינו רגיל לסגנון, למבנה ולמונחים היחודיים לא בנקל יוכל להבינם. על פי רוב מתחיל מאמר בציטוט פסוק מהמקרא או מדברי חז"ל אשר מנותחים במאמר מזווית הראיה של מושגי החסידות. אדם היודע להעריך את יופיה של חשיבה מופשטת ואת כושר הניתוח הלוגי, האלגנטי והמתוחכם, ישאב הנאה וסיפוק אינטלקטואלי לאין-קץ מלימוד מאמרים אלה. אך יותר מכל דבר אחר מגלים לנו המאמרים את המשמעות החסידית החשיבתית הנסתרת מאחורי הפסוקים, המעמידה את לומד המאמר מול נוכחותו המופשטת, הכוללת וההרמונית של הבורא. במהלך הלימוד חווה הלומד את העובדה כי לעולם הנברא אין כל קיום משל עצמו, וגם כאשר הוא נראה ישות עצמאית אין זאת אלא בגלל שגשמיותו מעלימה את מקור חייו הנובעים בכל רגע מחדש את הבורא הכל-יכול. הוא גם לומד לדעת מה מקומו בעלם הזה של יהודי הנושא בתוכו, בנוסף לנפש הבהמית הארצית, גם נפש אלוקית שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש", חלק מעצמות הקדוש-ברוך-הוא כביכול.

פרט למאמרים המהווים לימוד ועיון מרוכז ביותר בנושא מסוים, ישנן גם שיחות שסגנון והמבנה שלהן פשוט יותר, למרות שגם בהן מועברים תכנים לימודיים עמוקים ביותר. חב"ד – ראשי תיבות של חכמה בינה ודעת. חב"ד דורשת מן החסידים השתדלות מרבית בהבנת הבורא האינסופי – במידה

בה השכל האנושי המוגבל מסוגל להבינו. הדרך לעשות זאת היא באמצעות העמקה בלימוד התורה. הלימוד מביא לידי הכרת נוכחותו של ה' בעולם ובכל הנברא המתחדש בכל רגע על ידי ה' באמצעות 'אסתכל באורייתא וברא עלמא' (התורה).

לא רק בעולם התחתון הגשמי אלא גם בעולמות הרוחניים הנעלים ביותר, הם רק חלק מהארה מוגבלת של אלוקות. לעומת זאת, הנשמה האלוקית הנמצאת בכל יהודי היא חלק אלוקה ממעל ממש. ההשגחה הפרטית הבלתי מסויגת היא עוד כלל גדול בתורת חב"ד. אין בעולם כולו מאומה מבלעדי האלוקים המשגיח על העולם עד לפרטים הטריטוריאליים ביותר. עלה לא יפול מן העץ ותולעת לא תנוע מבלי רצונו המיוחד של הקדוש-ברוך-הוא בכך.

שליחת היהודים בעולם היא להעלות את הנברא, להכניס רוחניות בעולם הגשמי על ידי הפצת האור האלוקי, אור התורה. כל זאת עד ביאת המשיח, כאשר תהיה "מלאה הארץ דעה את השם" ונוכחותו תהיה גלויה לעין כל באופן ממשי.

אחד מיסודותיה העיקריים של תנועת חב"ד מתבטא בסיסמה "ופרצת" שפירושו התפשט! התרחב! הרחב השפעתך! מושג זה לקוח מספר בראשית: הקדוש ברוך הוא המבטיח ליעקב אבינו "ופרצת ימה וקדמה צפונה ונגבה". אצל החב"דניקים קיים ביטוי להתעסק ב"ופרצת". כלומר: להפיץ תורה ללכת אל העם, לאזורים של התבוללות, לבתי ספר, לשווקים ולכיכרות ערים, לאוניברסיטאות, לצבא ולבתי-הסוהר, ולכל מקום בו עשויה להימצא נשמה אובדת-דרך. לקום ולעשות את כל המאמצים בכל הדרכים, אך תמיד בנועם, במטרה להחזיר לחיק היהדות נשמות שרחקו.

יתרה מזאת: בהתאם לתורת חב"ד, העולם החומרי הנמוך בו אנו חיים משמש משכן לקדוש-ברוך-הוא. ולכן צריך להאיר, לקדש והעלות כל פינה של העולם הזה. ולכן צריך להאיר, לקדש ולהעלות כל פינה של העולם הזה. נקודה נוספת מעמיקה במשנתו של הרבי מדגימה כיצד "אלוקות בפשיטות ומציאות (עולם) בהתחדשות. כלומר: המציאות הברורה והחד משמעית היא זו האלוקית; החידוש הגדול הוא שיש עולם הנראה נפרד ובלתי תלוי בבורא. החוקיות והנסיבתיות שאנו מזהים ביקום, מקורם בהסתכלות צרה ברובד הגשמי של

העולם. הנראה לעינינו כה מוחשי וממשי. אולם מציאות זו היא רק תוצאה, התמונה השלימה היא, שכל דבר בעולם הוא השתקפות של רצון הבורא.

התוועדות (פאבריינגען)

אלפי אנשים עומדים בתוך אולם צפוף המאיים להתפקע על תכולתו. זה לצד זה ניצבים זקנים נשואי פנים וצעירים ללא חתימת זקן. גברים בכובעים שחורים נדחקים ליד היפים מגודלי שיער, שרק לפני רגע קיבלו כיפה שחורה בהשאלה – והניחו אותה לראשם לראשונה בחייהם לפני שנכנסו הנה.

כאן באולם זה כולם שווים: אלה המשתייכים לחב"ד ואלה שעדיין לא; המהדרין מאוד בשמירת התורה וקיום מצוות ואלה שאפילו לא עשו את צעדיהם הראשונים; עשירים ועניים. על כולם מוטלת אלומת אור גדולה – הרבי.

התוועדות הוא אירוע מעמד מיוחד בו הרבי מדבר בפני החסידים. בזמני חגים ומועדי חגי חסידות חב"ד כחג הגאולה י"ט כסלו, וי"ב-י"ג תמוז זוכים לראות חב"דניקים רבים שידור חי מההתוועדות המשודרת מברוקלין אל מסכי הענק שבנקודות קליטת השידורים.

ככלל, התוועדויות השבת מתחילות בשעה אחת וחצי אחר הצהריים, ונמשכות בין שלוש שעות לשש שעות ואפילו יותר. בבקרים של ימי השבת, כאשר הרבי מחליט להתוועד, מתפשטת על כך השמועה מפה לאוזן, וכל התוכניות האחרונות מוכנסות להקפאה. גם נשות השכונה יודעות שהקוגל והצ'ולנט יצטרכו להמתין עד לצאת השבת.

בשעה אחת האולם כבר מלא עד אפס מקום. הצפיפות בלתי נתפשת. אנשים נדחקים ככל האפשר קרוב לבימתו המוגבהת והמיוחדת של הרבי בעת ההתוועדות. האנשים דחוסים כמו סרדינים, אלא שהדבר אינו מונע מאחרים להמשיך ולהגיע, ובאורח פלא מצליחים גם הם למצוא את מקומם – קרוב יותר או פחות אל הרבי.

באחת וחצי בדיוק ניתן האות והקהל הרב פוצח בניגון חסידי. הרבי מגיע. בצעדים מהירים ונמרצים הוא מטפס על הבימה, מתיישב על כסאו המרופד קטיפה בצבע ארגמן, מקדש על היין וקהל האלפים עונה 'אמן'. באורח מסתורי

צצים לפתע עשרות בקבוקי יין בין הקהל. את היין מוזגים כולם לכוסות פלסטיק קטנים אך איש לא שותה מהם: עכשיו נושאים הכל את עיניהם אל הרבי ומנסים ללכוד את מבטו. כולם מחכים לרגע בו המבטים ייפגשו, והרבי יביט בהם – רק בהם באופן אישי. מבטו של הרבי נע על פני הקהל וכאשר הוא מבחין במישהו המרים כוסו לעברו, הוא מניד בראשו ואומר "לחיים ולברכה!" האיש בר המזל שותה את היין, והחמימות הקורנת מעיניו הטובות של הרבי מפשירות את ליבו.

חולפות מספר דקות ולפתע קולטים כל החסידים – בחיישנים בלתי נראים לזר – שהרבי מבקש לומר שיחה, בין רגע הופכת ההמולה לדממה מוחלטת. הרבי פותח בדבריו. הסדר כמעט קבוע בכל שבוע: הרבי פותח ומעלה דיון

בדברים הקשורים לתקופה ולזמן, והוא משלב מתוך זכרוננו מאות ציטוטים מתוך התורה, התלמוד, פירוש רש"י, ספר הזוהר, משנה תורה לרמב"ם, מאמרי חסידות ופרשנות חז"ל. בתקופת שבתות הקיץ כולל הרבי בשיחותיו גם את הפרק השבועי הנלמד – מ'פרקי-אבות'.

הרבי מבהיר בדבריו קשיים העולים מן הטקסט, בוחן את הנושא מכל זווית אפשרית עד שלפתע הופכת השיחה הארוכה והמבריקה לסינתזה מופלאה. בהמשך מצטט הרבי נושאים ועניינים מפנימיות התורה – הלא היא תורת החסידות, ולבסוף מציע מסקנות והוראות מעשיות העולות מן השיחה. סיום הדברים תמיד מוקדש לנושאי משיח וגאולה, ולברכות המבטאות את התקווה שהדבר אכן יקרה בעתיד הקרוב מאד.

את כל מאות הציטוטים שמביא הרבי מתוך התלמוד, ביאורי רש"י, הרמב"ם ואחרים וכן ספרי קבלה ומחשבה – את כל זאת עושה הרבי בעל פה! מרצה או נואם מן השורה רגיל להביא עמו מידי הרצאה ערימה של ניירות עזר, כדי שלא לשכוח משהו חשוב, ובדרך כלל מתרכז בהרצאתו בנושא אחד. הרבי, לעומת זאת, דן בבת אחת בעשרות נושאים, ומצטט מאות רבות של מקורות, במשך שעות ארוכות – והכל מתוך הזיכרון.

שיחותיו של הרבי אורכות בין מחצית השעה לשעה על פי רוב. ואז מתחדשת שירת הקהל. כולם נושאים שוב כוסיות פלסטיק לנוכח הרבי, ומאות זוגות עיניים מתאמצות שוב ללכוד את מבטו. שוב עיני הרבי משוטטות בין הקהל, ומידי פעם הוא מניד ראשו ושפתיו מדובבות "לחיים ולברכה". בכל אותה עת ממשיך הקהל בשירה, כאשר מידי פעם מצטרף הרבי לשירה ומנצח עליה או מאותת בהנפת ידיו במהירות להגברת קצב הניגון. ברגעים כאלה עולה השירה לשיאים חדשים ומגיעה ממש עד לשמיים. ושוב נותן הרבי סימן נסתר בקהל, והס מושלך באולם – הנה מתחילה עוד שיחה. כל העיניים ממוקדות בו.

כל מילה ספוגה בעומקים-עומקים של משמעויות. האם כל הקהל הנוכח באולם אכן מבין את השיחה? – יש להניח, כי וודאי ישנם כמה בחורי ישיבה ותלמידי חכמים שמבינים הכל, אלא שרבים מהנוכחים בהתוועדות עוקבים אחר תמציתה של השיחה או עיקרה. יש שמקיפים בדעתם חלקים ממה ששמעו, ויש מהם שאינם מבינים דבר. אבל גם האחרונים מטים אוזן

קשבת ומתרכזים ככל יכולתם, כאילו הבינו הכל. אוירת הקדושה וההתעלות הרוחנית השוררת מותירה את הקהל מרותק על עומדו. בכל ביאור יש עומק בלתי נדלה, וכל אחד מהמאזינים מביין אותו לפי יכולת ההשגה הפרטית שלו ולפי רמת הידע שלו.

היו מקרים שהרבי ערך התוועדויות שנמשכו גם שבע שעות ללא כל סימני עייפות וכמעט בלי שטעם או שתייה משהו כל משך ההתוועדות. מידי פעם ניתן אות להתחלת ניגון חסידי, אך כל אותה העת לא ניכר ברבי סימני עייפות ולו הקל ביותר, וקולו נותר בהיר וצלול כמעייין המתגבר.

כל ההתוועדויות הנערכות בימי החול מוקלטות, מה שמקל להעלות אותם על הכתב לאחר מכן. אך בשבתות ובימים טובים בהם אסור להקליט, עומדים בסמך לרבי סוללה של חסידים הנקראים 'חוזרים', הם משקיעים את מלוא תשומת הלב ויכולת הריכוז שלהם בדברי הרבי. מייד בצאת השבת הם משננים בעל פה את השיחות ומעלים אותם על הכתב מילה במילה. יש מערכת שלימה שפועלת על כך ששיחזור דברי הרבי ייעשו במהירות. גם תרגומן לשפות שונות, הדפסתן והפצתן ברחבי העולם קורה במהירות עצומה.

לא בכל עת הייתה התוועדות אירוע ענק כפי שהוא היום, לפעמים הדבר היה במעגל משתתפים מצומצם וקרוב יותר, ולפעמים היה פונה הרבי באופן אישי לכל אחד ואחד. יעיד על כך הסיפור הבא: בהתוועדויות אלו השתתף בקביעות יהודי בשם אברהם הרצמן, הוא לא שמר שבת, ונהג לפתוח את חנותו ביום המנוחה. הרבי ניסה להניאו מכך ולשכנעו שיחדל מלחלל שבת. שפת האם של אברהם הייתה איטלקית, וכדי שלא לביישו לעיני כולם היה הרבי פונה אליו בשפה זו שהקהל לא הבין. באחת השבתות נכנע הרצמן סוף סוף; הוא הגיע אל הבימה שעליה ישב הרבי הניח את מפתחות החנות על שולחנו, ואמר כשדמעות בעיניו: "רבי הנה המפתחות לחנות שלי. מעתה – הם שלך". הרבי לקח ממנו את המפתחות כשחיוך על פניו החזירם לידיו של הרצמן ואמר: "לא, החנות שלך – אך ורק שישה ימים בשבוע..." ומאותו יום ואילך הקפיד אברהם הרצמן על שמירת השבת לכל פרטיה ודקדוקיה...

יחידות בחדר הרבי

הרבי נהג לקבל בחדר עבודתו עד לשנת תשל"ח (1973) אנשים לפגישה פרטית

המכונה כ'יחידות פרטית'. למרות לוח הזמנים העמוס וצפוף של הרבי, מצא הרבה זמן לפגוש מידי ערב כחמישים איש בממוצע, בין השעות שמונה לארבע לפנות בוקר. כדי להתקבל ל'יחידות' היה צריך להמתין בתור ארוך כשלושה חודשים. בין האנשים שהתקבלו ליחידות בחדר הרבי אפשר למצוא ראשי ממשלות ונשיאים בישראל, קציני צבא בכירים, שרים, חברי כנסת, סנאטורים ממדינות שונות, משוררים, סופרים, אנשי תקשורת ועיתונאים – וכמובן עמך ישראל. לא מעט גויים זכו אף הם להיכנס ליחידות. על מנת לערוך הכנה ראויה למעמד זה, נוהגים חסידים לטבול במקווה, לחגור למותניהם אבנט, ללמוד שיחה של הרבי ולצום במשך יום שלם. במעמד זה לא מושיט החסיד את ידו לרבו, ונותר עומד על רגליו מתוך רגש של יראת כבוד כלפי הרבי, וגם על מנת להרגיש את הקדושה והמשמעות המיוחדת של המעמד.

רבים מהאנשים שזכו למעמד מיוחד זה העלו את רשמיהם על הכתב. אנשים מספרים כי גם שנים רבות לאחר מכן הם זוכרים כל פרט וכל מילה שנשמעה מפי הרבי, והם נוכחים לדעת כי כל מילה של הרבי תקפה למשך שנים, ועצתו משמשת עבורם מצפן לכל החיים. בתוך דקות חדר הרבי מבעד הקליפה החיצונית אל תוך עולמם הפנימי ביותר, תוך יכולת לאבחן באופן חד את מצבם הרוחני והנפשי ולהציע פתרון.

גם בענייני ביטחון חיווה הרבי רבות רבות. דיפלומט נזכר שהרבי ניתח מצב מסוים כאילו עמדו לנגד עיניו הדו"חות המודיעיניים העדכניים ביותר. מדען גרעין מפורסם כתב: "הרבי בקיא בפיסיקה גרעינית כאילו היה פרופסור מן המניין באוניברסיטת פרינסטון".

תא"ל (מיל") רן פקר נדהם כאשר שאלו הרבי מדוע מטוסי הקרב הישראליים הפציצו את שדות התעופה הסוריים במלחמת יום הכיפורים דווקא בזווית מסוימת ולא אחרת. הרבי חיווה את דעתו כי זווית ההפצה שנבחרה הייתה שגויה, ולרן פקר – לשעבר סגן מפקד חיל האוויר – לא הייתה ברירה אלא להסכים עמו.

פרופסור ידוע למיקרוביולוגיה, בעל תשובה, העביר לרבי ארבעים כרכים! של דו"חות מדעיים שסוכנות החלל האמריקאית נאס"א, הטילה עליו לכתוב בקשר לנחיתה ההיסטורית על הירח. האיש היה משוכנע כי הרבי לא ימצא

זמן לעיין במחקר מקיף שכזה, אך כעבור חודשים אחדים, נדהם כאשר העיר לו הרבי כי באחד החישובים נפלה טעות חמורה שהביאה לסתירה בין מסקנה שהגיע אליה בספרו בכרך 18 לבין מסקנה אחרת בכרך 38.

פרופסור אחר, להנדסת פיסיקה סיפר לרבי על תגלית מדעית מסוימת הכרוכה בחישובי מחשב מסובכים. הרבי העיר מיד כי שניים מהמספרים סותרים זה את זה. הפרופסור הבליע חיוך באומרו כי כל החישובים נעשו על ידי מחשבי-על באחת האוניברסיטאות הגדולות, והתוכנית נבנתה בהתאם לתאוריות הבדוקות ביותר. הרבי חייך ואמר כי למרות ההערכה שהוא רוחש למומחים הוא עודנו עומד על כך כי קיימת סתירה בין שני המספרים. כתוצאה מכך החלה קבוצה שלמה של מדענים לחפש אחר הטעות האפשרית, וחלפו שנתיים עד שהתגלה פגם באחת הנוסחאות הראשוניות של הפרויקט.

איך אפשר להסביר את האיכויות האלה של הרבי? האם יש להן הסבר רציונאלי והגיוני? זאת כנראה לא נדע לעולם. הידע הרב שיש לרבי בכל תחומי המדעים אינה יכולה להסביר את יכולתו האינטואיטיבית לספק תשובות כמעט בכל תחום. אך האמת היא שאמנות, כלכלה, פסיקה ומדעים אחרים אינם נמצאים בראש סדר העדיפויות של הרבי. הוא מתכוון לנושא אחד בלבד – קירוב יהודים ליהדותם, לתורה ולבורא.

סדר יומו של הרבי

רבים בוודאי מסתקרנים ומתעניינים לדעת מהו סדר יומו של הרבי. פנינו בשאלה זו לאחד מוותיקי בית המדרש יהודי מבוגר, נמוך קומה, שזקנו לבן ועיניו כחולות, צעירות ובורקות. הוא הביט בנו בחיבה והערצה ופתח בתשובתו: "ישנם הסבורים כי הוא לומד ומתפלל כל היום. אחרים חושבים כי כל היום הוא עוסק בקבלת אנשים ובמתן תשובות לשואלים וכאלה שאומרים שהוא פשוט מנכ"ל-לעל של מוסדות חב"ד בעולם, האמת היא שכולם צודקים".

הרבי עובד קשה מאוד. ספק אם קיים בכל העולם כולו אדם שמוטל עליו עומס עבודה כה רב, ומגוון רחב של תפקידים כמו הרבי. ספק אם קיים אדם בגלובוס העובד שעות כה רבות, המגיעות לפעמים ל-22 שעות ביממה.

מעולם לא קרה שהרבי יצא לחופשה כלשהי! מעולם, במשך כל שנות כהונתו כרבי לא אמר לעצמו: "די, עייפתי מגיע לי יום של מנוחה אצא לטייל ולפוש מעט בהרים, לשאוף אוויר צח על שפת הים". אף לא שעה אחת – על פי הידוע לנו משנת 1951. עובדה: יום אחרי שלקה בשני התקפי לב קשים, כבר ערך התוועדות, אמר שיחה, השיב למאות מכתבים וברך חסידים שעברו על פניו.

הרבי ממעט מאוד בשינה. איש אינו יודע בדיוק כמה זמן הוא ישן. אך מי שעושה חשבון פשוט, נוכח לדעת כי מדובר בשלוש או ארבע שעות ביממה לכל היותר. ואף ידוע כי בחג הסוכות במשך 8 ימים אין הרבי נותן תנומה לעפעפיו כלל, ידיעה מרעישה זו סיפר הד"ר זעליגסאן רופאו האישי של הרבי, שבתמורה לטיפולו המסור ברבי, אמר לו הרבי בקש דבר ואקיים בקשתך. ענהו הד"ר כי הוא הוא רוצה להבין איככה נוהג הרבי בחג הסוכות?! הלא האדמו"ר הזקן הראשון של חב"ד פוסק בשולחן הערוך שלו שמצווה לישון בסוכה, ואילו כבר מאמצע תקופת אדמו"רי חב"ד נהגו שלא לישון בסוכה, מחמת אורות

המקיפים הגבוהים המאירים בחג הסכות אשר אין הגוף הגשמי יכול לסובלם, ו'כל המצטער פטור מן הסוכה'... אך כיצד ניתן להסתדר עם פסק הרבי הראשון של חב"ד וגם לקיים מנהג החסידות??? ענהו הרבי: כי כדי לצאת מכל ספק הוא אינו יושן כלל בכל ימי חג הסוכות. (ונראה לומר שאינו יושן ממש אך מנמנם מעט שעל זה אין חיוב בסוכה).

הרבי ממעט גם מאוד באכילה ובשתייה. בצהרי השבת הוא נכנס להתוועדות ושם הוא עושה קידוש וטועם פרוסת עוגה קטנה. עד לסיימה של ההתוועדות, סמוך לצאת השבת הוא אינו אוכל מאומה. זאת אומרת שבכל השבת מאשר סעודת הערב ופרוסת עוגה ביום אינו טועם כלום! גם בימי שני וחמישי בהם הוא נוסע ל'אוהל' הרבי הקודם בקווינס, להעתיר תפילות ובקשות ולהזכיר על 'הציון' את הפונים לברכה, אין הוא טועם מאומה מן הבוקר ושרוי בצום משך כל היום כולו.

בשעה עשר בבוקר מגיע הרבי במכוניתו, הנהוגה ביד אחד ממזכיריו, אל משרדו ב'770', קודם לכן הוא מתפלל בביתו. רק לאחר פטירת אשתו הרבנית חיה מושקא נ"ע בשנת ה'תשמ"ח (1985) החל להתפלל שוב את שלושת התפילות באולם בית-הכנסת הגדול ב-770

מידי יום מגיעים ל'חדר המזכירות' לא פחות מאלף מכתבים ובהם בקשות ושאלות מיהודים מכל רחבי העולם: מהם חסידי הרבי. מהם שומרי תורה ומצוות ומהם כאלה שכבר רחקו מכל, והרבי הוא עבורם הקשר היחיד עם היהדות. גם גויים רבים כותבים לרבי. מה שואלים הפונים את הרבי? מה לא... 'עמך ישראל' שואלים בענייני בריאות ופרנסה. תלמידי חכמים – בענייני תורה והלכה. מדענים שואלים בענייני מדע ואמונה. אנשי עסקים מבקשים עצה והדרכה בעסקיהם, ומנהיגי העולם שרים ופוליטיקאים שוטחים בפני הרבי בעיות מדיניות סבוכות.

בדרך כלל משיב הרבי בתימצות. ובשנים האחרונות כאשר גבר זרם המכתבים – נכתבה התשובה בשולי מכתבו של השואל או אפילו על גבי המעטפה. לעיתים התשובה היא בת שתיים-שלוש מילים. הרבי עונה לפונים אליו בגוף שלישי מפני הכבוד: "יקבל הצעה זו ויהיה בהצלחה רבה!" או "לא כדאי להיכנס לזה" או "יפנה לרופא ידד" או "בדיקת התפילין והמזוזות" לעיתים

כותב הרבי: "יפנה לרופא פלוני" או "ישאל את רב העיר". לעמים התשובה ארוכה יותר וכוללת שורה של הוראות ועצות מפורטות. התשובות נדפסים על ידי המזכירים ונשלחים אל השואל.

מעניין שהרבי קשור אל כל יהודי להבדיל מפוליטיקאים או מנהלים למיניהם, הקשר בין הרבי לכל יהודי – יהיה מי שיהיה אפילו פשוט שבפשוטים ואפילו ילד – הינו ישיר ואינו תלוי בבירוקרטיה של פקידים או 'שומרי סף'.

פעמים רבות אין הרבי משיב תשובה מיד. עובר שבוע ואף שבועיים ותשובה אין. והיהודי שולח שוב מכתב: מדוע אין הרבי עונה לי? הרבי שכח אותי? הרבי מתעלם ממני? לא ולא! חסידים אומרים שלפעמים העדר-תשובה אף הוא תשובה...

הרב עונה גם לפונים תוך שימוש במונחים מקצועיים המוכרים לפונה. כך, למשל, במכתב לפיסיקאי ישתמש במושגים מעולם הפיסיקה המודרנית. מכתב אל רופא יכלול מושגים הלקוחים מעולם הרפואה. האנשים המקבלים תשובה שכזו סבורים כי הוא עוסק בפועל בשטח שלהם וכי וודאי הקדיש זמן רב לכתיבת התשובה. האמת היא – שהרבי הקדיש לכך זמן קצר ביותר. אבל בזמן כתיבת התשובה – כל חושיו וכל שכלו היו מרוכזים בנושא הנדון, כך שריכוז בן חצי דקה שווה בערכו לשעות ריכוז רבות של אדם רגיל.

בשעה עשר בלילה בערך עוזב הרבי את לשכתו ב'770' ונוסע לביתו. כאשר בידיו מעטפת נייר ענקית ובה אלפי מכתבים, מסמכים הנשלחים לעיונו, ספרים וכדומה. עד ליום המחרת ייענו רוב המכתבים. כך במשך עשרות שנים, ללא הפסקה, ללא לאות וללא יום אחד של מנוחה.

בנוסף לזה עוברים על פני הרבי אלפי אנשים מידי יום ראשון בשבוע. הרבי מחלק לכל אחד מהם שטר דולר של צדקה. אלפי אנשים עומדים בתור במשך שעות ארוכות כדי לזכות במבט של הרבי. בברכתו הקצרה ובדולר הברכה שהוא מעניק להם במו ידיו.

מעולם לא נראים על פני הרבי סימני עייפות. למשל, ביום הולדתו ה-85 עבד עד השעה שתיים אחר הצהריים. בשלוש נסע ל'ציון' וחזר בשעה שבע וחצי בערב. אז עברו על פניו שמונת אלפים בני-אדם, שכל אחד קיבל ממנו שטר דולר לצדקה וגם כמה מילים של עידוד וברכה. אלה שראוהו בשלוש לפנות

בוקר העידו כי בשעה קטנה זו של הלילה נראה הרבי רענן כאדם שזה עתה נעור משנתו.

שלוחי הרבי

מה מאפיין את חב"ד יותר מכל דבר אחר? קשה לומר זאת. תנועת חב"ד פועלת למעלה ממאתיים שנה ברציפות, תוך מטרה אחידה, בעשרות דרכים שונות ובמאות שטחים מגוונים. באמת שקשה לקבוע מהו החשוב מכולם.

מהו שליח חב"די? יושב בחור והוגה על תלמודו בישיבה במשך שבע שנים. לאחר מכן הוא מגיע לפרקו ונושא אישה, לאחר כשנה הוא ורעייתו חובקים בן והוא נקרא על ידי מזכירו של הרבי לפגישה. אומר לו המזכיר: שמע נא מוישה ישנם בעיירה סורמללו שבצ'ילה כמה מאות משפחות יהודיות. הם הולכות ומתבוללות. אם נשב כאן בחיבוק ידיים ולא נעשה מאומה להצלתן תאבדנה משפחות אלו מהיהדות תוך זמן קצר. הן פשוט תעלמנה פיסית בין

הגויים. לכן, קח את אשתך ואת בנך הרך, סע לסורמללו והתחל לפעול לשינוי המצב.

רגע אחד שואל הוא: היכן היא סורמללו? איך מגיעים לשם? האם קיים במקום בית כנסת? לא. מקווה טהרה? לא. תלמוד תורה? בוודאי שלא. כיצד משיגים שם מזון כשר? יש לנסוע מרחק של 300 ק"מ לעיר הבירה לשם כך. האם יש מניין לפחות ביום כיפור בסורמללו? "זהו בדיוק תפקידך" מסביר לו המזכיר. עליך לדאוג להקים במקום בית חב"ד שיפעיל בית-כנסת ותלמוד תורה, מקווה טהרה ומזון כשר, עליך לדאוג שיהודים יתחילו להתפלל ולהניח תפילין מידי יום.

– "טוב ויפה אבל אני זקוק לכסף למלא את המשימה".

– "את הכסף תצטרך להשיג בעצמך מתרומות ומקרנות שונות".

– אני זקוק לפחות לכסף למחייתי".

– "ובכן, מאיתנו תקבל סכום קטן התחלתי בשנה הראשונה, אבל לפרנסתך תצטרך לדאוג בכוחות עצמך".

– אבל בצ'ילה מדברים ספרדית ואינני יודע אף מילה בשפה זו".

– תלמד קצת כאן, תירשם לקורס מזורז, ואת היתר תשלים כשתגיע למקום".

ברור שכל אדם נורמלי מן שורה היה אומר למזכיר: "מצא לך מועמד אחר, אתה מצפה שאעזוב הכל מאחורי גווי ואסע לשליחות בלתי ידועה בהרי החושך? מילא אם הייתי מתבקש ליסוע לתקופה קצרה אני מבין, אבל לכל החיים? הגמתם, רבותי".

כך היה עונה אדם בעל נימוסים, אבל חסיד חב"ד המקבל את שליחותו מן הרבי, איננו אדם מן השורה. זהו אדם שחונך להקריב את כל אשר לו למען עבודת ה', למען עזרה ליהודים – על פי בקשת הרבי. למעשה מן היום שנולד מכינים אותו לרגע הזה אשר בו ייקרא למלא שליחותו בעולם.

אלפי שלוחי חב"ד פזורים ופועלים כמעט בכל ארצות העולם: ישראל, ארה"ב, מרוקו, אוסטרליה, ניו-זילנד, איטליה, אנגליה, צרפת, הונג-קונג, ארגנטינה, דרום אפריקה, פרו, ברזיל, אקוואדור, קולומביה, טוניס, בלגיה, אוסטריה ועוד

– כולל כל המקומות הנידחים ביותר בברית המועצות שכלל לא שמעו עליהם באמריקה ובישראל עד לקריסת מסך הברזל.

השליח החב"די מתמודד עם מגוון רחב מאוד של קשיים, כשהנושא הכספי הינו מן הקשים והמכבידים ביותר. מן השליח נדרש צירוף כמעט בלתי אפשרי של תכונות מנוגדות בתכלית זו מזו: הוא צריך למצוא "חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם", מוכרח שיפעם בקרבו מרץ בלתי נדלה וניצוץ רוחני יוקד באש קודש אשר לא תכבה. הוא חייב להכיר ולדעת את סוד ההתרועעות עם אנשים מכל הסוגים ולהכיר היבטים שונים ממה שהכיר והורגל בישיבה.

מדוע בכל זאת מצליחים שלוחי הרבי היכן שאחרים נכשלים? הסיבה העיקרית היא התמסרותם המוחלטת מכל הלב למשימה. הם משקיעים את לבם ונפשם בעבודה שהם עושים למען אחיהם היהודים. חשיבות המשימה שהטיל על כתפיהם הרבי ממלאת את תודעתם עד כדי כך שאפילו לא עולה על דעתם שמה שהם עושים עומד בניגוד מוחלט להיגיון אנושי רגיל. הם נכונים לכל

ואינם תופשים את עבודתם כמעשה של הקרבה עצמית. להיפך: הם משוכנעים שנפלה בחלקם זכות גדולה לעשות זאת.

השלוחים אינם חושבים על "עשיית נפשות" לחב"ד. כל רצונם הוא לעשות נפשות ליהדות. לחבר יהודי אל הבורא וחקי אבותיו, וכך לזרז ולמהר את ביאת המשיח בזכות התורה, המצוות ומעשים טובים שגוררים התקרבות לקדוש־ברוך־הוא.

זהו ממש תיאור מקוצר ועל קצה המזלג, סיפורה האגדי של תנועת חב"ד והמנהיג העומד בראשה. איננו יכולים להבין באמת את המושג רבי לאשורו... אך אנו ממליצים בחום לגשת לרשתות חנויות הספרים הישראליות ולרכוש את הספר המקיף ביותר על הרבי מלובביץ': 'נביא מקרבך', שם כבר תקבלו תמונה מלאה על תולדותיה של תנועת החסידות מימי בראשיתה, העברת כס הנהגה מאדמו"ר לאדמו"ר ואף סיפורים מרתקים על הנהגותיהם והליכותיהם.

בנוסף תוכלו ללמוד ולהעמיק יותר על תורת הרבי, מטרותו, תורתו ומשנתו. פעולותיו האדירות בהעלאת יהודים מברית המועצות, טיפול מסור אף בילדי טהרן, והעלאתם לארץ־ישראל. מלחמותיו בנושאי הגיור שלא כהלכה ומאבקיו על שלימות וביטחון ארץ־ישראל, לצד סיפורי הניסים שחולל הרבי ונבואותיו המדהימות. ועיקר העיקרים: אהבתו, דאגתו, ומסירותו לכל יהודי באשר הוא יהודי.

לא נותר לנו אלא לקבל על עצמו את מלכותו של מלך המשיח ובכך לקרב את הגאולה האמיתית והשלימה על ידי הוספה במעשים טובים וגמילות חסד עם הזולת.

לרגל מלאות 111 שנים ליום הולדתו, וכניסתו לשנת ה'112 – נאחל לו שיזכה לרוות נחת אמיתי מכל חסידיו ומקושריו ומכל עם ישראל ובקרוב ממש נזכה לעמוד בשעת התגלותו לעין כל, בשורה הראשונה של מלכנו משיחנו ולהכריז לפניו בשמחת הגאולה: "יחי אדונינו מורינו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד"

פילפול הרבי

"קטן שהגדיל בין פסח ראשון לפסח שני"

ליקוטי שיחות כרך כ"ו ע' 69-76 (באידיש).

השיחה תורגמה בהגדה של פסח עם ליקוטי

טעמים ומנהגים (כרך ב' עמ' שע"ח - שפ"ה).

מענה מהרבי שליט"א מט' תמוז תשי"ח בקשר לא' שהזכיר במכתבו עניין אמירת הדרשה בחגיגת הבר מצווה וענהו הרבי: "במה שכתב על דבר דרשה בנגלה ליום הבר מצוה - הנה לדעתי ברור שצריך להכין לא רק מאמר בחסידות וגם לאומרו, אלא גם ענין בנגלה. ובאם לדרוש גם הענין בנגלה, בזה מנהגים מחולקים." (אג"ק ח"ז ע' רל)

א. פלפול על פסק הרמב"ם שקטן שהגדיל בין פסח ראשון ושני, שהקריבו עליו בראשון פטור מקרבן בשני, היאך הוא המינוי לגביו?

פסק הרמב"ם, לגבי חיוב קטן שהגדיל לאחר פסח ראשון, התלוי האם הקריבו עליו בראשון

בהלכות קרבן פסח פוסק הרמב"ם שבמציאות בה קטן הגדיל בין פסח הראשון לשני הדין הוא שהינו מחוייב בפסח שני. טעמו של הרמב"ם הוא כשיטת רבי שפסח שני הוא רגל נפרד בפני עצמו, ועל כן אף שעדיין לא התחייב הקטן בפסח הראשון, הרי זה מועד בפני עצמו. אולם מאידך פוסק הרמב"ם שאם התוסף עוד פרט, שהקריבו עליו בראשון על אף היותו קטן, הרי הדין מתהפך, ומועיל הדבר לפוטרו מהצורך להקריב בפסח שני.

קשה, היאך נפטר מפסח שני, והרי בפסח הראשון בהיותו קטן, לא היה בגדר חיוב המצווה

ידועה התמיהה על פסק זה (כפי שאכן מקשה הכסף משנה על דברי הרמב"ם), שהקטן כלל אינו בגדר של חיוב ופטור. ועל כן לכאורה מה שנעשה עמו בקטנותו אינו יכול להשפיע כלל, על תקופה חדשה בה הוא מתחייב בקרבן.

מתרצים, התורה ריבתה אותו באכילת קרבן הפסח, כחלק מבני הבית

התירוץ לכך (כמובא בכסף משנה בשם הר"י קורקוס) הוא שאין מעשה זה נעשה מבחירתו של הקטן. כי אם מכיוון שהתורה קבעה שיהיה שייך באכילת קרבן הפסח, ולמדה הגמרא בפסחים מהפסוק "שה לבית" - מלמד שאדם מביא ושוחט על ידי בנו ובתו הקטנים. ובכך שהקטן נמנה אף הוא על בני החבורה, ושוחטים אף עליו, הרי יש כאן מקצת גדר של חיוב, ועל כן בכוחו לפטור את החיוב בפסח שני.

דוחים, הריבוי הוא רק מדרבנן, וממילא בהקריבו בראשון, לא עשה המצווה מהתורה

המנחת חינוך דוחה תירוץ זה. וטעמו שיש לחלק בין עצם זה ששוחטים עליו ולבין עוצמת פעולת המינוי. הוא לומד כי מאחר ומסקנת הגמרא בנדרים שהגדר של "שה לבית אבות" אינו מהתורה, הרי לא יועיל המינוי לקטן. שהרי מינוי צריך להיות מדעת מי שממנים עליו, ולקטן הרי אין דעת. כלומר, במילים אחרות תוקף המינוי הוא רק מדברי סופרים, ועל כן אין כח להחשיב מינוי זה לכך שמילא את חובתו מהתורה בקרבן הפסח בראשון. ועל כן חוזרת הקושיה, היאך פטר הרמב"ם את הקטן.

ב. דברי הגר"ח מבריסק, והרוגוצ'ובי לקיים פסק הרמב"ם, אף לשיטת הסובר שדרשת "שה לבית אבות" אינה מהתורה.

ר' חיים הלוי מצמצם את הכלל ש"שה אבות אינו מהתורה", רק שאין חיוב על האב לצרף בניו

הגר"ח מבריסק מצמצם את הכלל של שה לבית אבות שאינו מהתורה, בכך שהוא רק לגבי האב, שאין עליו חיוב להקריב את הפסח על הקטנים. מצד שני מתחדש, שאמנם רשאי הוא לעשות כן. כלומר, לפי התורה יכול האב למנות את בניו הקטנים, אף שלא מדעתן. לפי דבריו אכן הקטן איננו בגדרי חיוב, כקושיא שהקשינו. אולם, מאחר ורשאי האב למנותם, הרי הפסח עולה להם, ועל כן מאחר וכבר קיים את קרבן הפסח ומצוותו בראשון, פטור הוא לגבי הפסח שני.

הרוגוצ'ובר מבאר כי קיימים שני דינים באכילת קרבן פסח ע"י הקטן

הגאון הרוגוצ'ובי מבאר, כי יש שני דינים שונים לגבי יכולתו של קטן לאכול מקרבן פסח. האופן הראשון הוא שהקטן לא נימנה עם בני החבורה, וכל מה שהוא אוכל הוא מצד היותו בטל לאב. (וכעין שהשיטה מקובצת לומד בנדרים, שזו גזירת הכתוב להאכיל פסח שלא למנוייו בבני ביתו). והאופן השני בו אכן האב מינה אותו, ואז נצרך הוא לאכול לפחות כזית, וכן הוא חייב להיות בן דעת, שהגיע לגיל חינוך, ומבין את מהות המצוות. והרמב"ם הפטור את הקטן לגבי הפסח שני דן על האופן הזה.

ג. לימוד שיטת התוס', שאדמו"ר הזקן מביאה להלכה עומד בסתירה לפסק הרמב"ם, ומאידיך נושאי כליו לא חלקו עליו.

שיטת התוס' שהאכילה לקטן לא רק שאינה בגדר חיוב, כי אם ממש איסור

מעמיק הרבי, ולומד כי אפילו לשיטת הסוברים, כי קטן הינו בגדר מינוי מהתורה אף לדעה כי שה לבית אבות אינו מהתורה, יש צורך בביאור נוסף, עפ"י הבנת דברי התוס'. התוס' לומדים כי למי שלא נמנה על קרבן פסח,

ולשיטתם אין הקטן כלל בגדר מינוי, הרי האכילה היא ממש גדר של איסור. ומה שבפועל אכן מאכילים אותו, הרי הוא רק מגדר חינוך מצווה.

שיטת בעל התניא להלכה, היא כשיטת התוס', וממילא לא הקריב הקטן בראשון

אדמו"ר הזקן מביא את שיטת התוס' להלכה: "כל דבר שהוא משום חינוך מצווה, מותר לספות לו איסור בידיים, כגון להאכיל פסח לקטן שהגיע לחינוך, אע"פ שלא נמנה עליו, ואין הפסח נאכל אלא למנוייו, אעפ"כ כיון שמתכוון לחנכו במצוות - מותר." ונמצא כי לפי זה עומד הדבר בסתירה לפסק הרמב"ם. כי בכל מקרה כל היתר האכילה לא יצר את הדין החיובי שהקטן עשה את הפסח כמנוי.

אין להוכיח מכאן לסתור הרמב"ם, בשעה שנושאי כליו לא חלקו על פסק זה

מצד שני דחוק לומר כן, שהרי לא מצאנו דעה חולקת על הרמב"ם, בשעה שיש לנו כלל מפורש, כי במקום בו לא חלקו נושאי כליו על הפסק, סימן שכן היא ההלכה, והכל מקבלים פסק זה.

ד. ניסיון לדייק מהלשון שלא נמנה עליו, שרק היה חסר המינוי בפועל, כלומר שהקטן בר מינוי

ניסיון לדייק מהלשון שלא נמנה, שרק הפעולה היתה חסרה, אולם מצד הדין יש גדר מינוי לקטן

ניתן לכאורה לדייק מלשון אדמו"ר הזקן, האומר אע"פ שלא נמנה עליו, ולא אמר שאינו בר מינוי, כי אכן שייך גדר מינוי בקטן. וע"י כך לצמצם את כל הדין שהובא לגבי ההיתר ליתן לקטן אוכל של איסור, הוא רק במקרה ש"בפועל" לא נמנה עליו. כלומר, אם כן היה נמנה עליו, לא היינו נזקקים להיתר זה.

מינוי הקטן לא רק שהיה מסיר האיסור לאוכלו, כי אם שהיה לו חובה, וברור מדוע היה פוטר פסח שני

יתירה מכך, שאם אכן היה האב מונה את הקטן, הרי לא רק שלא היה זה דבר איסור, כי אם שהיה על הקטן חובה לאוכלו, כדין אחד מבני החבורה. ולא כדברי התוס' שכלל אין היתר לאכילת הקטן. ואז אם נדייק על המקרה עליו לא כתב אדמו"ר הזקן (כשכן נמנה עליו), ממילא יתחלף הדין, ולא תהיה סתירה לפסק הרמב"ם.

ה. דוחה הסברא שבשיטת אדמו"ר הזקן מינוי קטן מהתורה, שהרי היאך חינוך מדבריהם יכול לדחותה

יסוד ההיתר של חינוך מצווה הוא רק לשיטת התוס', שאין מינוי לקטן מהתורה

כל מקור ההיתר להאכיל קטן מקרבן הפסח שלא למנויו מצד חינוך מצווה הינו מדברי התוס'. שהרי הקשו התוס' היאך מאכיל, ועל כך היו מוכרחים לתרץ שהדבר המתיר הינו חינוך מצווה.

מוכיח בדרך השלילה, שאם נעמיד בדעת אדמו"ר הזקן שיש מינוי לקטן, נופל ההיתר של חינוך מצווה

אולם אם אוחזים כי מהתורה אכן יש גדר מינוי לקטן, כפי שניסינו להעמיד בדברי אדמו"ר הזקן. הרי מדוע שיהיה היתר כלשהו, אם היה ניתן לבצע את הפעולה הפשוטה ביותר של מינוי? זאת ועוד, כי לעשות מעשה, ולהאכיל בידיים את הקטן באיסור, הרי הדבר אסור לכל אדם מהתורה. וכל היתר חינוך מצווה הינו גדר של דברי סופרים. ונמצא כי לא ניתן להתיר את האכלת הקטן בקרבן פסח, שאסור לו, בשעה שלא היה מינוי.

ו. חייבים לומר לשיטת אדה"ז, שמהתורה אין דין מינוי לקטן

יוצקים הבנה מחודשת באדה"ז, שלא נמנה - איננו כלל בגדר מינוי

מחמת קושיא זו, מבאר הרבי הבנה שונה לחלוטין בדברי אדה"ז "אע"פ שלא נמנה", שלא כמו שניסינו (באות ד') להעמיד שזה עצמו בא ללמד

אותנו שמתוך כך שאמר כן ולא "שאינו בר מינוי", הרי אכן יש בו תורת מינוי. [וממילא חוזרת הקושיא למקומה, היאך מתאים בכל זאת פסק אדה"ז עם פסק הרמב"ם (שעל כך יענה הרבי לאחר ביאור היסוד באות ז)].

ומחדש שהפירוש אינו על זה שהאב לא ביצע את הפעולה שלא נמנה, כי אם שהוא הולך על הקטן שהתוצאה היא שלא נמנה, וחידוש גדול בדבר, שאפילו אם האב היה מבצע את המינוי, עדיין הבן הקטן, מאחר ואינו בגדר מינוי כלל, הרי התוצאה היא שאכן מבחינה דינית "לא נמנה".

הבנה נוספת באדה"ז: אין צורך למינוי הקטן, אף לא מגדר חינוך

קיים אופן נוסף שניתן לפרש בדברי אדה"ז, שעם היות וידוע לנו כי המינוי אינו תופס בקטן, הרי כאן גם האב בפועל לא ביצע מעשה מינוי. כי היה מקום לסבור, שהמינוי, עם היותו לא מועיל להחשיבו כדין בני החבורה, היה מקום לסבור שלפחות מצד גדר החינוך, יהיה האב מחוייב למנותו על מנת להאכילו בקרבן הפסח, וסברא זו בא אדה"ז לשלול.

מבאר הטעם שהיה צריך אדה"ז לשלול סברא זו

והחשיבות לדחות סברא זו, שאלמלא כתבה בפירוש היה מקום לסבור אחרת. שהרי ממשיך אדה"ז "אבל מצוה שלא שייך בה חינוך, דהיינו שלא יוכל לעשותה כשיגדל .. אע"פ שזהו צורך מצווה, מכל מקום, כיוון שכשיגדל ואסור לו - לכן גם עכשיו אסור." ומאחר ויהיה אסור לו כשיהיה גדול לאכול קרבן פסח ללא מינוי, לכאורה היתה סברא שכל ההיתר של "חינוך מצוה" יהיה תלוי במינוי. [או בסגנון אחר, שכל הכח לדחות איסור מהתורה לספות לו בידיים מחמת "חינוך מצוה", שאינו אלא מדברי סופרים, הוא רק כאשר פעולת החינוך של האב היתה בשלימות. ולענייננו, שהכליל את הקטן בעשיית הפסח ע"י המינוי. ועל כך בא אדה"ז ושולל זאת.

ז. יסודו של הרגוצ'ובי, פעולה שנעשתה בפטור אך עדיין עומדת, מועילה בעתיד לזמן החיוב

היכולת להעביר מעשה שנעשה בעבר בפטור - שייזקף בעתיד, מכיוון שתוצאתו עדיין קיימת

מחדש הרגוצ'ובער יסוד נפלא, בו ניתן להעביר פעולה מהעבר אל העתיד. אם מעשה הפעולה בוצע בעבר, ותוצאת הפעולה קיימת כעת בהווה. הרי אף שהפעולה נעשתה בזמנו בזמן של פטור, ועל כן לא היה תועלת בביצועה, ורק כעת הוא זמן של חיוב. הרי אנו מחשיבים לעושה את הפעולה, כאילו היא נעשית כעת, וע"י כך כאילו ביצע את המצווה. שאין אנו מתחשבים עם זמן עשייתה, אלא על התוצאה שיש כעת מעשה מצווה. ובלשונו "גם פטור, כיוון שהפעולה שלו (הכוונה למעשה המצווה) קיימת - נפטר אף בזמן שנתחייב." הרגוצ'ובי מביא על כך מספר דוגמאות.

ג' דוגמאות של הרגוצ'ובי בה פעולה ללא כל חיוב בעבר, מועילה לו בעתיד, היות ונשארה קיימת

הדוגמא הא' - זמן חיוב מצוות פרו ורבו היא רק בהיותו בר חיוב, י"ג. ומשמע מהבה"ג שלשיטת הסובר שקטן מוליד אף בקטנותו, הרי מועילים לו הבנים שנולדו אז, על מנת שייקרא כקיים מצוות פרו ורבו.

הדוגמא הב' - אינו יהודי אשר ביצע פעולת מילה, לשם מצוות מילה, אך לא לצורך גיור. מאחר והמילה עצמה היא פעולה מושלמת, הרי לכשירצה להתגייר אינו נדרש להטיף דם ברית.

הדוגמא הג' - קטן, שאינו מחויב במצוות תלמוד תורה, הרי ידיעת התורה של מה שלמד בקטנותו מועילה לו גם בהמשך, כי הידיעה בגדלותו נשארת.

מניתוח הדוגמאות יש הוכחה, שאף לשיטת אדה"ז מעשה הקטן בפסח ראשון נזקף לו בפסח שני

לפי זה הכוונה היא לא רק במקום בו התורה ריבתה בפירוש את הקטן בדין עשיית המצווה, וכגון שהיה מקום לסבור שמאחר ויש חיוב מהתורה לאב ללמד את בנו הקטן תורה, היה מקום לומר שהתורה ריבתה אף אותו

והכניסה אותו במעשה המצווה. כי אם עצם זה שהמעשה קיים. כלומר, לא רק שבקרבת פסח, שבה לשיטת הרוגוצ'ובי יכול הוא להיות מנוי מהתורה, כאחד מבני החבורה, כי אם כדוגמת הפרו ורבו, ועל אחת כמה וכמה מילת מי שאינו יהודי, שכלל אינו בגדר המילה. ואם כן, אף אם נסבור כפסק אדה"ז, שהקטן כלל אינו בגדר מינוי מהתורה, ומאחר שמינוהו, והקרבת פסח שלו היא פעולה קיימת (כפי שיבואר בהמשך), פוטר אותו הדבר אף בזמן שנתחייב (פסח שני).

ח. יש להקשות שקרבן פסח לאחר שנאכל, כבר אין תוצאת מעשהו בעבר קיימת

מקשה היאך יש מציאות מצווה לקטן בקרבן פסח, ואדרבא שהרי ללא דין מינוי אין מציאות שחיטה בעבורו

אם נשווה את דוגמאותיו של הרוגוצ'ובי, הרי לכאורה יש חילוק תהומי בהיותם מצווה עם מציאות גשמית - בניס, מילה וידיעת התורה. ואילו בקרבן פסח המצווה היא לא רק אכילתו, כי אם גם שחיטתו והקרבתו. ואם כן, הקטן שאינו בגדר מינוי, לא רק שלא נשארה פעולת המצווה, כי אם שהיא בכלל לא התחילה. הקרבן והקטן הינם שני דברים נפרדים, באשר אינו בגדר מינוי כלל, שאף אם האב מינהו, לא מועילה המחשבה הזו להחשיב לקטן את קרבן הפסח.

מקשה שאף שהפעולה היא אכילת הקרבן, היאך תהיה קיימת עד זמן הפסח שני!?

הרוגוצ'ובי מבאר שמצוות עשיית הפסח נמשכת כל זמן האכילה, עד לסופה. שהרי יש תנאים שבעת האכילה, אשר מעכבים את השחיטה, וכגון ערלות של זמן אכילת הפסח, אשר מעכב גם לשחיטה. הוכחתו היא מכך שהמינוי צריך להיות עוד לפני שחיטת הפסח, בהיות הפסח נאכל רק למנויו. כלומר מעשה השחיטה והאכילה הינם פעולה מתמשכת אחת, כי כל מטרת שחיטתו לא היתה כי אם לצורך האכילה. אבל השאלה עולה, מהיכן יש מקום לסברא כי הפעולה הנמשכת היא עד פסח שני. אדרבא, לאחר שעבר זמן הפסח אסור לא לעשותו ולא לאוכלו. והיאך נפטור את הקטן עד זמן הפסח שני!?

ט. מחדש כי מאחר ופסח ראשון ושני הינם עניין אחד, נמשכת הפעולה עד פסח שני

מקדים כי בהיות פסח שני רגל בפני עצמו, לשיטה זו, אין בכך עשייתו לפטור מכרת מי שהזיד בראשון

קיימת דעה שגדרו של פסח שני הינו רגל בפני עצמו, וכך פסק הרמב"ם (כמובא בסע' א'), אשר מנה אותה בספר המצוות כמצווה נפרדת. היות הפסח הראשון והשני שתי מצוות נפרדות, מסביר מדוע מי שהזיד ובכוונה לא הקריב בפסח הראשון שעונשו כרת, הרי אין כל תועלת אם יקריב בשני, כי בהיותו רגל בפני עצמו, חלק לו מציאות לעצמו. רק לסובר כי זה תשלומים או תקנה, הרי נוצר קשר בין שני הפסחים.

מחדש שפסח ראשון הינו פעולה נמשכת עד לפסח שני, וממילא מעשהו בקטנותו פוטרו בהגיע זמן חיובו

אולם אף לשיטה זו, קטן שהקריב בפסח ראשון הינו פטור בפסח שני, ומה שמחבר אותם לעניין אחד הוא מהותם ושמם. בהיותם קרובין על יציאת מצריים. ואם כן הרי הפסח הינו פעולה הנמשכת מהפסח הראשון ועד השני. ואף שפסח שני הינו חיוב בפני עצמו, הרי התוצאה של קיום המצווה קיימת עד לפסח שני, ואז כאשר כבר הגיע זמן החיוב, הרי הוא נפטר בפעולה קיימת זו.

י. הקטן מחוייב לידע את הלכותיו בקטנותו, היות ומיד כשיגדל יתחייב בהם, והחידוש בדן הפסח

חובת לימוד הקטן קיימת גם ללא חובת החינוך, שהיא חובת האב מדבריהם, בכדי שיוכל לקיים המצוות

עצם זה שהתורה מחייבת את הקטן בביצוע המצוות מיד כשיגדל, וללא זמן הכנה, חייב אותנו לומר כי היה עליו ללמוד עוד בטרם נהיה לגדול, שאם לא כן היאך יכול היה לקיימם. (יתירה מזו בגר, אשר לא רק שמותר בתלמוד תורה לפני גירורו, אלא יש חיוב שמודיעים אותו). נקודה זו נכללת באחריות האישית של הקטן, וכלל אין זה קשור עם החובה שיש לאב בגדרי החינוך,

שהיא חובה מדברי סופרים. ויש לומר, שזה כעין הכשר מצווה. לדוגמא היאך יכין ד' מינים אם יחול היום הראשון של הסוכות בשבת, והרי ציוותה התורה שייקח משלו, ונמצא כי על מנת לקיים את המצווה בגדלותו, נדרשת הכנה עוד בהיותו קטן.

קטן שהגדיל בזמן שהמוקפים הקדימו הקריאה, קורא בעודו קטן, במלוא החיוב

דוגמא ליסוד זה, אנו מוצאים גם בכיוון ההפוך, בו אנו מבצעים בעבר חיוב שיהיה רק בעתיד. הכוונה לקטן שהגדיל בפורים של הערים המוקפות (ט"ו באדר) שחל בשבת. כל אנשי העיר מקדימים את קריאת המגילה ל"ד, שהרי קיים איסורו של רבה לקרותה בשבת, מטעם שמא ילך מי שאינו בקי אל הבקי שיקרא בעבורו, ויטלטל את המגילה ד' אמות ברשות הרבים, ויעבור על איסור שבת. מצד שני בזמן הי"ד עדיין הוא קטן. הדין הוא שהקטן מקיים את החיוב שמתחייב בו כשהיה גדול. והחידוש כי בקביעות זו חל עליו חיוב גמור (ולא רק מדין חינוך) לקרות את המגילה כהכשר לחיובו ביום ט"ו בו יהיה גדול.

חיבורם של פסח ראשון ושני כיחידה אחת, גורם לכך שחיובו בשנה זו מתחיל מפסח ראשון

המקרה של קרבן פסח הינו החידוש היותר גדול, כי בכל שאר המקרים לא היתה ברירה, כי אם לבצע את הפעולה בקטנותו, וכאן לכאורה יכול הוא מלכתחילה להקריב בפסח שני. אע"פ שמהתורה אין הקטן שייך כלל לעשיית הפסח, אולם בשנה זו, מכיוון שהפסח הראשון והשני הינם כיחידה אחת ארוכה של פסח, ונמצא כי בקטן זה יש את ההכשר כבר מתחילת הזמן בפסח הראשון. ועל כן אע"פ שאין שייך שהוא יקיים את המצווה, הרי מכיוון ששיטו עליו בראשון, הרי הפעולה קיימת בתור הכשר לחיובו בזמן פסח שני, וכאשר מגיע הוא לזמן הפסח השני בו יתחייב, יש בכוח פעולה זו לפוטרו.

ועל דרך זה ניתן לבאר סוגיות דומות, כגון קטן שהגדיל בט"ו בניסן, שהמינוי היה בי"ד (בקטנותו), והאכילה (כשהוא גדול). וכן לגבי ספירת העומר, שאנו אומרים כי ספירתו בקטנותו תהיה בט"ו מועלת לו לכשיגדל.

ברכת המזון עפ"י נוסח האריז"ל

ביום שאומרים בו תחנון

ביום שאין אומרים בו תחנון

על נהרות | בכל שם ישבנו גם בכינו בקרנו
את-ציון: על-ערבים בתוכה תלינו פנודתינו: כי
שם שאלונו שובינו דברי-שיר ותולדינו שמחה.
שירו לנו משיר ציון: איך נשיר את-שיר יהנה
על, אדמת נכר: אם-אשכחך ירושלים תשפח
ימיני: תדבק-לשוני לחכי אם-לא אזכרי אם-
לא אעלה את-ירושלים על ראש שמחתי: זכר
יהנה לבני אדום את יום ירושלים האמרים ערו
ערו עד היסוד בה: בת-בבל השדודה אשרי
שישלים-לך את-גמולך שגמלת לנו: אשרי
שיאחו ונפץ את-עלליך אל-הסלע.

שיר המעלות בשוב יהנה את שיבת
ציון היינו פחלמים אז ימלא שחוק
פינו ולשונו רנה אז יאמרו בגוים
הגדיל יהנה לעשות עם אלה הגדיל
יהנה לעשות עמנו היינו שמחים
שובה יהנה את שביתנו פאפיקים
בנגב הזרעים בדמעה ברנה יקצרו
הלוח ילך וכבה נשא משה הנרע בא
יבא ברנה נשא אלמתינו:

למנצח בנגינת מזמור שיר: אלהים יחננו
ויברכנו. יאר פניו אתנו סלה: לדעת בארץ
דרךך. בכל-גוים ישועתך: יודוך עמים אלהים.
יודוך עמים כלם: ישמחו וירננו לאמים כי-
תשפט עמים מישר. ולאמים בארץ תנחם
סלה: יודוך עמים אלהים. יודוך עמים כלם:
ארץ נתנה ויבולה. יברכנו אלהים אלהינו: יברכנו
אלהים. ויראו אותו כל-אפסי-ארץ:

לבני קרח מזמור שיר: יסודתו בהררי
קדש אהב יהנה שערי ציון מפל
משכנות יעקב נכבדות מדבר בה עיר
האלהים סלה אזכיר רהב ובכל לידעי
הנה פלשת וצור עם פוש זה ילד שם
ולציון יאמר איש ואיש ילד בה והוא
יכוננה עליון יהנה יספר בכתוב עמים
זה ילד שם סלה ושרים פחללים כל
מעניי בה: אברכה גו'

אברכה את-י בכל-עת. תמיד תהלתו בפי: סוף דבר הפל נשמע. את-האלהים ירא
ואת-מצותיו שמור, כי-זה כל-האדם: תהלת יי ודבר פי. ויברך כל-בשר שם קדשו
לעולם ועד: ואנחנו נברך יה מעתה ועד-עולם הללויה:

קודם מים אחרונים יאמר:

זֶה חֶלֶק-אָדָם רִשְׁעֵי מַאֲלֵהִים וְנַחֲלַת אִמְרוּ מֵאֵל:

ואחר מים אחרונים יאמר:

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִי, זֶה הַשְּׁלֶחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי יי:

אם מברכים בזימון המברך אומר: הַב לָן וְנִבְרָךְ:

המסובים עונים: יְהִי שֵׁם יי מְבָרָךְ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם:

המברך אומר: בְּרִשׁוֹת מְרַנֵּן וְרַבְּנֵן וְרַבּוֹתֵי נִבְרָךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ:

המסובים עונים: בְּרוּךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חַיֵּינוּ:

ומי שלא אכל עונה: בְּרוּךְ (בעשרה: אֱלֹהֵינוּ) וּמְבָרָךְ שְׁמוֹ תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הֵנָּן אַתָּה הָעוֹלָם כָּלוֹ
בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הוּא נוֹתֵן לָחֵם לְכֹל בָּשָׂר,
כִּי לְעוֹלָם חֶסֶד: וּבְטוֹבוֹ הַגְּדוֹל עֲמָנוּ תָּמִיד, לֹא חָסַר
לָנוּ וְאֵל יַחֲסֵר לָנוּ מְזוּן לְעוֹלָם וָעֶד: בְּעִבּוֹר שְׁמוֹ הַגְּדוֹל,
כִּי הוּא אֵל זֶן וּמְפָרְגִים לְכֹל, וּמְטִיב לְכֹל וּמְכִין מְזוּן לְכֹל
בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא, כְּאֲמֹר פּוֹתַח אֶת-יְדָךְ וּמְשַׁבֵּיעַ
לְכֹל-חַי רְצוֹן: בְּרוּךְ אַתָּה יי. הֵנָּן אַתָּה הַכֹּל:

גוֹדֵד לָךְ יי אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבּוֹתֵינוּ, אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה,
וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים וְעַל
בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׁרָנוּ, וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ
וְעַל חַיִּים חֵן וְחֶסֶד שֶׁהוֹנְנָתָנוּ, וְעַל אֲכִילַת מְזוּן שֶׁאַתָּה זֶן וּמְפָרְגִים אוֹתָנוּ
תָּמִיד, בְּכֹל יוֹם וּבְכֹל עֵת וּבְכֹל שְׁעָה:

החנוכה ופורים אומרים כאן ועל הניסים

(* ואם שכח אזי כשיגיע אצל הרחמן [הוא יזכנו] יאמר:

הרחמן, הוא יעשה לנו ניסים, כמו שעשה לאבותינו, בימים ההם בזמן הזה: בימי וכו':

**ועל הנסים ועל הפרקן ועל הגבורות ועל התשועות ועל הנפלאות,
שעשית לאבותינו בימים ההם בזמן הזה:**

לפורים:

בימי מרדכי ואסתר בשושן הבירה. כשעמד עליהם המן הרשע. בקש להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים. מנער ועד זקן. טף ונשים. ביום אחד. בשלשה עשר לחדש שנים עשר הוא חדש אדר ושללם לבזו. ואתה ברחמיך הרבים הפרת את עצתו. וקלקלת את מחשבתו. והשבבת לו גמולו בראשו. ותלו אותו ואת בניו על העץ.

לחנוכה:

בימי מתתיהו בן יוחנן פהו גדול חשמונאי ובניו. כשעמדה מלכות זון הרשעה על עמך ישראל. להשכיחם תורתך ולהעבירם מחקי רצונך. ואתה ברחמיך הרבים. עמדת להם בעת צרתם. רבת את ריבם. דנת את דינם. נקמת את נקמתם. מסרת גבורים ביד חלשים. ורבים ביד מעטים. וטמאים ביד טהורים. ורשעים ביד צדיקים. וזדים ביד עוסקי תורתך. וקה עשית שם גדול וקדוש בעולמך. ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופרקן פהיום הזה. ואחר כך באו בניך לדביר ביתך. ופגנו את היכלך. וטהרו את מקדשך. והדליקו נרות בחצרות קדשך. וקבעו שמונת ימי חנכה אלו. להודות ולהלל לשמך הגדול:

**ועל הכל יי אלהינו, אנחנו מודים לך ומברכים אותך, יתברך
שמך בפני כל חי תמיד לעולם ועד: כפתוב ואכלת ושבעת
וברכת, את יי אלהיך, על הארץ הטבה אשר נתן לך: ברוך
אתה יי על הארץ ועל המזון:**

**רחם יי אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים עירך ועל ציון
משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול**

והקדוש שנקרא שמך עליו: אלהינו אבינו רענו (בשבת - רוענו)
 זננו פרנסנו וכלכלנו והרויחנו והרוח לנו יי אלהינו מהרה מפל
 צרותינו: ונא אל תצריכנו יי אלהינו. לא לידי מתנת בשר ודם
 ולא לידי הלואתם, כי אם ליך המלאה הפתוחה הקדושה
 והרבה, שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד:

בשבת: רצה והחליצנו יהוה אלהינו במצותיך, ובמצות יום השביעי השבת
 הגדול והקדוש הזה, כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך, לשבת בו ולנוח בו
 באהבה במצות רצונך, וברצונך הניח לנו יהוה אלהינו, שלא תהא צרה וגון
 ואנחה ביום מנוחתנו, והראנו יהוה אלהינו בנחמת ציון עירך ובבנין ירושלים
 עיר קדשך, כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות:

בראש חדש ביום טוב ובחול המועד:

אלהינו ואלהי אבותינו יעלה ויבא ויגיע ויראה וירצה וישמע ויפקד ויזכר
 זכרוננו ופקדוננו וזכרון אבותינו וזכרון משיח בן דוד עבדך וזכרון ירושלים
 עיר קדשך וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך לפליטה לטובה לחן ולחסד
 ולרחמים לחיים טובים ולשלום: בראש חדש - ביום ראש החודש הזה: בפסח
 - ביום חג המצות הזה: בשבועות - ביום חג השבועות הזה: בסוכות - ביום חג
 הסוכות הזה: בשמיני עצרת ושמחת תורה - ביום שמיני עצרת החג הזה: בראש השנה
 - ביום הזכרון הזה: בשלש רגלים (חוץ מחול המועד) - ובראש השנה - ביום טוב מקרא
 קדש הזה: הזה. זכרנו יהוה אלהינו בו לטובה. ופקדנו בו לברכה. והושיענו
 בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים חוס וחנונו ורחם עלינו והושיענו. כי אליך
 עינינו. כי אל מלך חנון ורחום אתה:

וּבַגֵּה יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ . בְּרוּךְ אַתָּה יי בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו
 יְרוּשָׁלַיִם . אָמֵן:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הָאֵל . אָבִינוּ מִלְכֵנוּ . אֲדִירֵנוּ בּוֹרְאֵנוּ
 גּוֹאֲלֵנוּ יּוֹצְרֵנוּ . קְדוּשָׁנוּ קְדוּשׁ יַעֲקֹב רּוֹעֵנוּ רּוֹעֵה יִשְׂרָאֵל , הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב
 וְהַמְּטִיב לְכָל בְּכָל יוֹם . הוּא הַיְטִיב לָנוּ . הוּא מְטִיב לָנוּ . הוּא יִיטִיב
 לָנוּ . הוּא גִמְלָנוּ הוּא גּוֹמְלָנוּ הוּא יְגַמְלָנוּ לְעַד . לַחַן וְלַחֲסֵד וְלִרְחֻמִּים .
 וְלִרְוַח הַצֵּלָה וְהַצְּלָחָה . בְּרָכָה וַיְשׁוּעָה . נְחֻמָּה פְּרֻנְסָה וְכַלְכָּלָה וְרַחֲמִים
 וְחַיִּים וְשְׁלוֹם , וְכָל טוֹב וּמְכַל טוֹב לְעוֹלָם אֵל יַחְסְרָנוּ:

הַרְחֵמֵן הוּא יְמַלֵּךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד: הַרְחֵמֵן הוּא יִתְפַּרֵּךְ בְּשִׁמְיִם
 וּבְאַרְצֵי: הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים וַיִּתְפָּאֵר בָּנוּ לְעַד וּלְנֹצֵחַ
 נְצָחִים , וַיִּתְהַדָּר בָּנוּ לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הַרְחֵמֵן הוּא יְפַרְנֶסֶנוּ
 בְּכַבּוֹד: הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁבּוֹר עוֹל גְּלוֹת מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ , וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ
 קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ: הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁלַח בְּרָכָה מְרֻבָּה בְּבֵית זֶה וְעַל שְׁלַחַן
 זֶה שְׂאֵבְלָנוּ עָלָיו: הַרְחֵמֵן הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהֵינוּ הַנְּבִיא זְכוּר לְטוֹב,
 וַיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׂוֹרוֹת טוֹבוֹת יְשׁוּעוֹת וְנְחֻמוֹת:

הַרְחֵמֵן הוּא יְבַרֵּךְ אֶת אֲדוֹנֵינוּ מוֹרְנוּ וְרַבֵּינוּ מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ לְעוֹלָם וָעֶד:

הַרְחֵמֵן הוּא יְבַרֵּךְ אֶת (אָבִי מוֹרִי) בְּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת (אִמִּי מוֹרְתִי)
 בְּעַלַת הַבַּיִת הַזֶּה . אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זֶרְעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם .
 אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ: בְּמוֹ שֶׁבֵרַךְ אֶת אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יַצְחָק וַיַּעֲקֹב,
 בְּכָל מְכַל כָּל - בֵּן יְבָרַךְ אוֹתָנוּ (בְּנֵי בְרִית) בְּלָנוּ יַחַד בְּבְרָכָה שְׁלֵמָה .
 וְנֵאמָר אָמֵן:

**מְמָרוֹם יִלְמְדוּ עֲלֵיו וְעֲלֵינוּ זְכוֹת, שֶׁתֵּהָא לְמוֹשְׁמֶרֶת שְׁלוֹם, וְנִשְׂא
בְּרָכָה מֵאֵת יי, וְצִדְקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא חֵן וְשִׁכְל טוֹב בְּעֵינֵי
אֱלֹהִים וְאָדָם:**

בשבת הַרְחֵמֶן הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׁפָלוּ שְׁבֵת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים:
בראש חדש - הַרְחֵמֶן הוּא יַחְדֵּשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלְבְרָכָה:
ביום טוב - הַרְחֵמֶן, הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׁפָלוּ טוֹב:
בסוכות - הַרְחֵמֶן הוּא יְקִים לָנוּ אֶת סִכַּת דָּוִד הַנִּפְלֵת:
בראש השנה - הַרְחֵמֶן, הוּא יִנְחִילֵנוּ לְיוֹם שְׁפָלוּ טוֹב:
הַרְחֵמֶן הוּא יַחְדֵּשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלְבְרָכָה:

**הַרְחֵמֶן הוּא יִזְכֵּנוּ לְיָמֵי הַמְּשִׁיחַ וְלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא: מְגִדִּיל (בשבת
וביו"ט בר"ח ובחזה"מ מְגִדִּיל) יִשְׁוֹעוֹת מְלָכָו וְעִשָׂה חֶסֶד לְמְשִׁיחוֹ, לְדָוִד
וְלְזָרְעוֹ עַד עוֹלָם: עִשָׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל
כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן: יִרְאוּ אֶת יי קְדוֹשֵׁינוּ, כִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאָיו:
כְּפִירִים רָשׁוּ וְרַעֲבוּ, וְדוֹרְשֵׁי יי לֹא יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: הוֹדוּ לַיי כִּי טוֹב, כִּי
לְעוֹלָם חֶסֶד: פּוֹתַח אֶת יָדָהּ וּמְשַׁבֵּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן: בְּרוּךְ הַגֹּבֵר אֲשֶׁר
יִבְטַח בֵּי, וְהִיָּה יי מְבַטְחוֹ:**

ומברך על הכוס:

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן:

סדר שבע ברכות לנשואין

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, שיהכל ברא לכבודו:

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, יוצר האדם:

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, אשר יצר את האדם בצלמו.
בצלם דמות תבניתו. והתקין לו ממונו בגן עדי עד. ברוך אתה יי,
יוצר האדם:

שוש תשיש ותגל העקרה, בקבוץ בניה לתוכה במהרה בשמחה.
ברוך אתה יי, משמח ציון בבניה:

שמח תשמח רעים האהובים, כשמחה יצירך בגן עדן מקדם. ברוך
אתה יי, משמח חתן וכלה:

ברוך אתה יי, אלהינו מלך העולם, אשר ברא ששון ושמחה. חתן
וכלה. גילה רנה. דיצה וחדוה. אהבה ואחווה. שלום ורעות. מהרה
יי אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים. קול ששון וקול
שמחה. קול חתן וקול כלה. קול מצהלות חתנים מחפתם. ונערים
ממשיתה נגינתם. ברוך אתה יי, משמח חתן עם הכלה:
ומברך על הכוס:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן:

חן חן על השתתפותכם בשמחתנו